

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
ZMIANA
2010

GMINA I MIASTO
NOWOGARD

I. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Spis treści

WSTĘP	4
0.1 Formalno-prawne podstawy opracowania.....	4
0.1 Cele i zadania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard”.....	4
0.1 Zawartość studium.....	6
0.1 Sposób korzystania ze studium.....	7
 CZĘŚĆ I	
STAN I JAKOŚĆ PRZESTRZENI, JEJ ZAGOSPODAROWANIE, UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	9
1. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU	9
1.1. Ogólna charakterystyka – położenie, powiązania, parametry.....	9
1.1. Sieć osadnicza.....	9
1.1. Wykształcone funkcje	11
1. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I GOSPODARCZE	12
1.1. Ludność – demografia, zatrudnienie.....	12
1.1.1. Demografia.....	12
1.1.1. Zatrudnienie	13
1.1. Gospodarka.....	15
1.1. Struktura użytkowania i własności gruntów	17
1. SZCZEGÓŁOWY OPIS STANU ŚRODOWISKA	18
1.1. Środowisko przyrodnicze.....	18
1.1.1. Charakterystyka ogólna środowiska przyrodniczego – budowa geologiczna, hydrologia, klimat, zasoby, zagrożenia.....	18
1.1.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	24
1.1.1. Melioracje rolnicze	32
1.1.1. Lasy.....	32
1.1.1. Obszary i obiekty chronione	35
1.1. Środowisko kulturowe.....	39
1.1.1. Rys historyczny Nowogardu i ziemi nowogardzkiej.....	39
1.1.1. Zasoby dóbr kultury gminy i miasta Nowogard.....	40
1.1.1.1. Miasto Nowogard	40
1.1.1.1. Teren gminy Nowogard.....	43
1.1.1.1. Stanowiska archeologiczne	45
1. SZCZEGÓŁOWY OPIS STANU ZAGOSPODAROWANIA	49
1.1. Zagospodarowanie terenów	49
1.1.1. Miasto Nowogard.....	49
1.1.1. Strefa podmiejska Nowogardu	50
1.1.1. Obszary wiejskie.....	50
1.1. Wyposażenie w infrastrukturę społeczną.....	54
1.1. Komunikacja.....	55
1.1. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną.....	58
1.1.1. Zaopatrzenie w wodę.....	58
1.1.1. Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków	63
1.1.1. Zaopatrzenie w ciepło.....	65
1.1.1. Zaopatrzenie w gaz	66
1.1.1. Usuwanie nieczystości stałych i płynnych.....	66
1.1.1. Energetyka elektryczna	67
1.1.1. Telekomunikacja	69
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU	71
1. UWARUNKOWANIA I WNIOSKI, WYNIKAJĄCE Z ANALIZY STANU ISTNIEJĄCEGO	71
1.1. Środowisko przyrodnicze.....	71
1.1. Środowisko kulturowe.....	72
1.1. Uwarunkowania przestrzenne	72
1. ZGŁOSZONE WNIOSKI	73
1. WNIOSKI ZE STRATEGII ROZWOJU MIASTA I GMINY NOWOGARD	74
1. PREFERENCJE I OGRANICZENA ROZWOJU	75
1.1. Analiza SWOT	75
1.1. Preferencje rozwojowe	77
1.1. Ograniczenia rozwoju	78
1. WNIOSKI	78

CZĘŚĆ II

CELE I ZADANIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ, UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – USTALENIA GENERALNE I SZCZEGÓŁOWE	82
1. USTALENIA FORMALNE	82
1. CELE I ZADANIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ	83
1. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ	83
1.1. Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego	83
1.1. Ochrona wartości kulturowych	84
1.1. Kształtowanie pożądanej struktury przestrzennej	86
1.1. Rozwój funkcji	86
1.1. Rozwój komunikacji	86
1.1. Rozwój infrastruktury technicznej	87
1.1.1. <i>Zaopatrzenie w wodę</i>	87
1.1.1. <i>Odprowadzanie ścieków</i>	89
1.1.1. <i>Zaopatrzenie w ciepło</i>	91
1.1.1. <i>Zaopatrzenie w gaz</i>	91
1.1.1. <i>Usuwanie odpadów stałych</i>	91
1.1.1. <i>Energetyka elektryczna</i>	91
1.1. Obronność i ochrona ludności	92
1.1. Gospodarka terenami i obiektami	92
1. KIERUNKI I OBOWIĄZUJĄCE UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – USTALENIA GENERALNE	92
1.1. Struktura przestrzenna – zasady rozwoju i przekształceń	92
1.1. Typologia obszarów, ustalenia generalne dla poszczególnych typów obszarów i obiektów	93
1.1.1. <i>Obszary i obiekty chronione, przewidziane do ochrony</i>	93
1.1.1. <i>Obszary zabudowy istniejącej, projektowanej i postulowanej</i>	96
1. KIERUNKI I OBOWIĄZUJĄCE UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – USTALENIA SZCZEGÓŁOWE	97
1.1. Obszary i obiekty chronione prawnie	97
1.1. Obszary i obiekty wnioskowane do ochrony prawnej	98
1.1. Obszary i obiekty wnioskowane do ochrony planistycznej	100
1.1. Trasy komunikacji i infrastruktury technicznej	102
1.1. Obszary zabudowy (strefy zabudowy, obszary i obiekty poza strefami zabudowy)	102
1.1.1. <i>Strefa miejska Nowogardu</i>	103
1.1.1. <i>Strefa podmiejska Nowogardu</i>	105
1.1.1. <i>Centralna strefa leśna</i>	108
1.1.1. <i>Południowo-wschodnia strefa rolnicza</i>	110
1.1.1. <i>Południowo-zachodnia strefa rolnicza</i>	113
1.1.1. <i>Północna strefa leśna</i>	115
1.1.1. <i>Zachodnia strefa leśno-rolnicza</i>	117
1.1.1. <i>Centralna strefa rolnicza</i>	119
1.1.1. <i>Wschodnia strefa wielofunkcyjna</i>	123
1.1. Warunki szczególne	125
1.1.1. <i>Zabudowa zagrodowa rolnicza, dopuszczalna na terenach rolnych</i>	125
1.1.1. <i>Dolesienia</i>	125
1.1.1. <i>Energetyka wiatrowa</i>	125
1.1.1. <i>Eksploatacja kopalin</i>	126
1.1.1. <i>Inwestycje potencjalnie uciążliwe</i>	126
1.1.1.1. <i>Rozbudowa wysypiska odpadów obok wsi Słajfino</i>	126
1.1.1.1. <i>Proponowana budowa zakładu utylizacji odpadów na południowy zachód od wsi Glicko</i>	126
1. PROCESY PLANISTYCZNE ORAZ REALIZACJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	127
1.1. Zakres i kolejność prac planistycznych	127
1.1.1. <i>Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego</i>	127
1.1.1. <i>Obligatoryjne opracowanie planów miejscowych</i>	128
1.1.1. <i>Opracowania uzupełniające</i>	128
1.1. Realizacja zagospodarowania przestrzeni	128
1.1. Monitoring przestrzeni	128
1. PRAWA AUTORSKIE	129

WSTĘP

0.1 Formalno-prawne podstawy opracowania

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard”, zwane dalej studium, opracowane zostało w trybie realizacji obowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15 poz. 139, Nr 41 poz. 412, Nr 111 poz. 1279; z 2000 r. Nr 12 poz. 136, Nr 109 poz. 1157, Nr 120 poz. 1268, 2001 r., Nr 13, poz. 124, Nr 100 poz. 1085), zwanej dalej „ustawą”. Natomiast podstawą prawną sporządzenia zmiany studium w obszarze ograniczonym do obrębów geodezyjnych nr 6 i 7 miasta Nowogard oraz Miętno, Olchowo, Warnkowo i Wojcieszyn gminy Nowogard była ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717, zmiany: Dz. U. z 2004 r. Nr 6 poz. 41, Nr 141 poz. 1492; z 2005 r. Nr 113 poz. 954, Nr 130 poz. 1087; z 2006 r. Nr 45 poz. 319, Nr 225 poz. 1635; z 2007 r. Nr 127 poz. 880; z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, Nr 220, poz. 1413), zwana dalej „ustawą z roku 2003”.

Prace nad studium prowadzone były w oparciu o uchwałę Nr 272/XXXIII/97 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 24 kwietnia 1997 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Nowogard oraz na podstawie umowy nr 7322/S/1/U/99, zawartej przez Zarząd Miasta i Gminy Nowogard z Zakładem Technicznych Usług Komunalnych Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska w Szczecinie, zwanym dalej „wykonawcą”. Prace planistyczne związane ze zmianą studium w wyżej wymienionym obszarze zostały wykonane w oparciu o uchwałę Nr III/17/06 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 28 grudnia 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard oraz na podstawie umowy nr ABPP/7322/P/2/2006, zawartej przez Gminą Nowogard z Firmą Architektoniczną Andrzej Skrouba z siedzibą w Szczecinie, zwanym dalej „wykonawcą zmiany”.

0.1 Cele i zadania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard”

Zgodnie z ustawą, celem opracowania studium jest określenie zadań i celów długofalowej polityki przestrzennej oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard, na podstawie kompleksowej, wielostronnej analizy uwarunkowań rozwoju.

Studium stanowi również podstawę do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zarząd Miasta i Gminy sporządza studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w celu określenia polityki przestrzennej gminy.

W studium uwzględnia się uwarunkowania, wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Nadto, na podstawie ustawy z roku 2003 w studium uwzględnia się także uwarunkowania wynikające z:

- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska, w tym stanu leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.

W studium określa się w szczególności:

- obszary, objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,

- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, wynikające z konieczności zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczenia ścieżek rowerowych,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania,
- obszary, przewidywane do realizacji zadań i programów, wynikających z ustaleń strategii rozwoju województwa i planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Nadto, na podstawie ustawy z roku 2003 w studium określa się również:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz kultury współczesnej,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszary wymagające scaleń i podziałów nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Studium uchwała Rada Miejska po uzyskaniu wymaganych opinii.

W studium uwzględniono ustalenia, dotyczące celów i kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego, wypracowane przez władze lokalne z udziałem społeczeństwa, zawarte w „Strategii rozwoju miasta i gminy Nowogard” (opr. 2001). Uwzględniono też ustalenia obowiązujących opracowań planistycznych i przyjętych do realizacji programów. Ponadto uwzględniono wymogi organów i instytucji opiniujących, zgodnie z wymogami ustawowymi, w szczególności obowiązującą problematyką studium.

W studium wykorzystano:

- studium historyczno-urbanistyczne gminy Nowogard - Kazimiera Kalita-Skwirzyńska, Szczecin 2000,
- waloryzację przyrodniczą gminy Nowogard, Biuro Konserwacji Przyrody, Szczecin 1999,
- studium ruralistyczne gminy Nowogard, Biuro Dokumentacji Zabytków, Szczecin 2000,
- studium archeologiczne gminy Nowogard,
- analizę SWOT wykonaną dla potrzeb studium,
- studium krajobrazu kulturowego z pradziejów wczesnego średniowiecza i średniowiecza – wytyczne archeologiczne – Małgorzata Sajkowska, Szczecin 2000

Dla potrzeb studium wykorzystano również materiały pomocnicze, na których oparto część merytoryczną. Były to:

- wnioski i postulaty, składane przez osoby prywatne, instytucje, podmioty gospodarcze, sąsiednie gminy (omówienie w pkt 7),
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa szczecińskiego - RBGP, etap I,II i III, Szczecin 1995-1997 oraz materiały robocze, opracowywanego aktualnie planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego,
- wypis z rejestru programów rządowych i wojewódzkich dla miasta i gminy Nowogard,
- wytyczne i kierunki działania Rady i Zarządu Miasta i Gminy Nowogard na lata 1998-2002,
- podstawowe dane statystyczne, wg miast i gmin za rok 1999; Urząd Statystyczny, Szczecin 2000,
- Województwo Zachodniopomorskie - dane statystyczne; Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego; Szczecin 1999,
- strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2015, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2000,

- program rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej w województwie szczecińskim do roku 2010 - Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach i URBIX; Szczecin - Barzkowice 1996,
- raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w roku 1999, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Szczecin 2000,
- transgraniczna koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Pomerania na lata 2000-2006 – Ankieta,
- program ochrony środowiska przed odpadami w gminie Nowogard, Arka Konsorcjum, Poznań 2000,
- projekt planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe – Nowogard 2000 r.
- raport o stanie gminy Nowogard, opracowany przez Wydział Promocji Urzędu Miasta i Gminy w Nowogardzie, Nowogard 2001
- raport o stanie środowiska w gminie Nowogard, Biuro Lokalnej Agencji 21, Nowogard 1999,
- Informator Gospodarczy, Nowogard, Dobra Nowogardzka, Osina, FHU Versus, Nowogard 1996,
- materiały promocyjne gminy Nowogard,
- mapy ewidencyjne.

W toku prac wykorzystano też wzorcową współpracę Wydziału Architektury, Budownictwa i Planowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego w Nowogardzie, który na bieżąco przygotowywał i przekazywał niezbędne materiały.

0.1 Zawartość studium

Studium składa się z materiałów tekstowych oraz załączników graficznych, obowiązujących oraz uzupełniających.

Do materiałów obowiązujących i uchwalonych studium należą:

1. **Tekst studium**, składający się z „Wstępu” oraz części I (w dwóch tomach) i II, przy czym **część II wraz z obowiązującymi załącznikami graficznymi** zawiera **ustalenia dyrektywne**, uchwalane jako **obowiązujące**.

1. **Załączniki graficzne:**

- a. rysunek podstawowy – mapa „D” w skali 1: 20.000 „uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego”,
- a. rysunki szczegółowe nr, nr 1-30, w skali 1:10.000 „uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego”,
- a. mapa „B” w skali 1:20.000 „środowisko przyrodnicze”,
- a. mapa „C” w skali 1:20.000 „infrastruktura techniczna”,
- a. mapy problemowe, zawarte w tekście części II studium.

Do materiałów informacyjnych i uzupełniających studium należą:

1. mapa „A” w skali 1:20.000 „stan istniejący zagospodarowania”
1. rysunek szczegółowy w skali 1:5.000 dla miasta Nowogardu w jego granicach administracyjnych (konceptcja rozwoju nieobowiązująca),
1. mapy problemowe i poglądowe w tekście części I studium,
1. opracowania specjalistyczne i inwentaryzacyjne (przekazane zamawiającemu w 1 egzemplarzu):
  - a. fizjografia szczegółowa z zestawem map 1:10.000 – prof. dr hab. Ryszard Borówka,
  - a. komunikacja drogowa z zestawem map 1:10.000 z opisem – mgr inż. Józef Kraśniański,
  - a. energetyka elektryczna i telekomunikacja z zestawem map 1:10.000 z opisem – mgr inż. Zygmunt Bajgier,
  - a. gospodarka wodno-ściekowa i odpadowa z zestawem map 1:10.000 – mgr inż. Krzysztof Barański (zaktualizowane w studium),
1. dokumentacja studium.

Zarówno tekst, jak i materiały graficzne studium, zgodnie z wymogami ustawowymi, obejmują obszar całej gminy Nowogard, łącznie z miastem, przy czym problemy rozwoju przestrzennego miasta Nowogard i jego strefy podmiejskiej zostały, w miarę potrzeb i możliwości metodycznych, wyodrębnione i pogłębione.

W ramach studium opracowano też, wykraczającą poza jego obowiązującą problematykę, „konceptcję przekształceń przestrzennych miasta” w skali 1:5.000, stanowiącą materiał pomocniczy do dalszych prac planistycznych.

Zmiana studium (podlegająca uchwaleniu) składa się z ujednoliconego tekstu studium - uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard wraz z uzupełnieniami wynikającymi ze zmiany studium (oznaczonymi w kolorze czerwonym) oraz z załącznika graficznego w skali 1:25000 określającego kierunki rozwoju przestrzennego gminy i miasta Nowogard uwzględniające wprowadzoną zmianę studium (oznaczone w sposób przedstawiony w uzupełniającej legendzie).

0.1 Sposób korzystania ze studium

Studium w rozumieniu ustawy nie jest planem. Uchwalenie studium nie może wprowadzać zmian w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zwanych dalej „planami”) w sposób bezpośredni. Natomiast jakiegokolwiek zmiany w tych planach (czy też opracowanie nowych planów), mogą być dokonywane tylko zgodnie z ustaleniami niniejszego studium, w trybie prawno-formalnym, obowiązującym zgodnie z ustawą dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dlatego też studium określa jednoznacznie zakres ustaleń, obowiązujących planów, zgodny z obowiązującymi uwarunkowaniami i kierunkami zagospodarowania przestrzennego, określonymi w ustaleniach niniejszego studium (adaptowany przez studium), a także zakres proponowanych zmian w tych planach oraz zakres nowopostulowanych terenów rozwojowych i tras infrastruktury.

Zwłaszcza na podstawie o wiele bogatszej analizy problemów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, niż w trybie opracowania planów, studium określa dodatkowe wymogi w tym zakresie, **niezbędne do uwzględnienia także przy realizacji aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.**

Reasumując: od chwili uchwalenia studium, realizacja, obowiązujących aktualnie, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego odbywać się będzie nadal na podstawie tych planów, jednak z każdorazowym obowiązkiem konfrontacji z ustaleniami niniejszego studium.

Ustalenia tych planów mogą być zmienione jedynie w trybie opracowania nowych planów, w wyniku utraty ich ważności lub uchylecia ich w całości lub części*, bądź też wprowadzenia w trybie ustawowym zmian tych planów*.

W każdym z tych przypadków nowe ustalenia muszą być zgodne z ustaleniami niniejszego studium.

* UWAGA:

ze względu na wielkoobszarowy charakter aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (obszar całej gminy, w tym wszystkich miejscowości, obszar całego miasta), nie można wykluczyć (w obowiązującym aktualnie stanie prawnym) opracowania kompleksowego, np. dla całej wsi lub większego obszaru w mieście, wprowadzonego w trybie „zmiany planu”.

Jest zrozumiałe, że ze względu na długookresowy i wielkoobszarowy charakter studium oraz jego obowiązującą problematykę i zakres procedur formalno-prawnych, nie jest możliwe i celowe rozstrzygnięcie na tym etapie szczegółowych rozwiązań przestrzennych, objętych obowiązkowymi procedurami miejscowego planowania przestrzennego, zwłaszcza w zakresie szczegółowego rozgraniczenia terenów o różnym przeznaczeniu, szczegółowego wytyczania tras infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnych, zabudowy na terenach rolnych, warunków zabudowy, itp. Ustalenia studium muszą być i są w tym zakresie elastyczne, podatne na różne trendy w zakresie potrzeb, niejako ofertowe. Jednocześnie muszą być i są rygorystyczne w zakresie obowiązku egzekwowania zgodności realizacji z obowiązującymi uwarunkowaniami i przyjętymi kierunkami rozwoju.

Zarówno w tekście, jak i w ustaleniach graficznych studium, określono jednoznacznie zakres obowiązywania jego ustaleń, tak przy realizacji obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i w trakcie dokonywania zmian tych planów.

Generalnie obowiązujące w tym zakresie są wszystkie ustalenia zawarte w części II tekstu studium (kierunki i obowiązujące uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, ustalenia generalne i szczegółowe).

Obowiązujące uwarunkowania określają jednoznacznie obowiązujące zakazy lub ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu określonych obszarów, jak też ogólnie obowiązujące warunki zabudowy pozostałych obszarów realizacji infrastruktury technicznej, itp.

Natomiast w zakresie określonych kierunków zagospodarowania przestrzennego studium zawiera szereg zróżnicowanych znaczeniowo ustaleń.

I tak wyodrębniono:

- a) **kierunki polityki przestrzennej** określające zasady generalne rozwiązywania określonych problemów.
- a) **kierunki zagospodarowania przestrzennego** określające postulowany sposób zagospodarowania określonych obszarów.

Wyznaczone zostały więc konkretne strefy i podstrefy zabudowy oraz wybrane preferowane lokalizacje poza nimi. Dopuszczono też w określonym trybie i na określonych warunkach realizację zabudowy, np. rolniczej, również na innych terenach.

Ustalenia te należy traktować jako obowiązujące.

Z kolei postulowane rozwiązania szczegółowe wewnątrz stref i podstref zabudowy, w tym rozwiązania szczegółowe w zakresie obsługi komunikacyjnej i przebiegu tras infrastruktury technicznej należy traktować jako sugestie, o tyle ważne, że pozwalające na częściowe opracowanie zmiany planu miejscowego dla terenu w taki sposób wyznaczonego, ale tylko w przypadku pełnej zgodności z ustaleniami studium w zakresie wyżej wymienionych rozwiązań szczegółowych. Każda zmiana wymaga rozpatrzenia w trybie planistycznym związków przestrzennych w ramach całej strefy bądź podstrefy.

Do studium dołączono, jako materiał nadobowiązkowy, koncepcję rozwoju przestrzennego miasta Nowogard i terenów otaczających w skali 1:5.000. Stanowi ona próbę optymalizacji (określenia najkorzystniejszego, zdaniem autorów studium, przeznaczenia terenów), obejmującego wszystkie tereny obszaru miasta ściśle związanych z miastem podstref strefy podmiejskiej.

Natomiast, obowiązujący rysunek szczegółowy nr 1 tych obszarów, w skali 1:10.000, zawiera tylko niektóre sugestie szczegółowych rozwiązań.

Korzystając z niniejszego studium należy mieć także świadomość, że stanowi ono kompleksowy, bardzo szeroki materiał, którego pełna znajomość jest wysoce wskazana przy realizacji jakichkolwiek elementów zagospodarowania przestrzennego. Zwłaszcza, w przypadkach wątpliwości, wynikających albo ze zbyt ogólnego zapisu ustaleń lub też z możliwych przypadków konfliktu ustaleń obowiązującego planu z ustaleniami niniejszego studium, w zakresie dodatkowych wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, niezbędne jest wykorzystanie specjalistycznych opracowań uzupełniających.

Niniejsze studium opracowane zostało ze świadomością kierunków planowanych zmian w prawie przestrzennym. Szczegółowość ustaleń, dotyczących kierunków zagospodarowania przestrzennego, zarówno graficznych (rysunki szczegółowe 1:10.000, 1:5.000), jak i tekstowych, pozwala na łatwą adaptację w przypadku konieczności przekształcenia studium w opracowanie o charakterze bardziej decyzyjnym przestrzennie („plan rozwoju” lub „plan struktury” gminy), pod warunkiem spełnienia dodatkowych wymogów formalno-prawnych.

CZĘŚĆ I

STAN I JAKOŚĆ PRZESTRZENI, JEJ ZAGOSPODAROWANIE, UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

1 CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

1.1 Ogólna charakterystyka – położenie, powiązania, parametry

Gmina Nowogard leży na terenie powiatu goleniowskiego, w środkowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od północy graniczy z gminą Golczewo, od zachodu z gminami Przybiernów i Osina, od południa z gminami Maszewo i Dobra Nowogardzka, od wschodu z gminami Radowo Małe, Resko i Płoty.

Gmina Nowogard rozciąga się na ok. 23 km z północy na południe oraz ok. 20 km ze wschodu na zachód.

Siedzibą władz gminy jest miasto Nowogard, położone w centralnej części gminy, w odległości 62 km od centrum Szczecina, na trasie Szczecin - Koszalin - Gdańsk.

Centralne położenie względem obszaru administracyjnego gminy i pozostałych jednostek osadniczych ułatwia obsługę mieszkańców.

Układ osadniczy gminy Nowogard stanowi miasto Nowogard oraz 62 wiejskie jednostki osadnicze, w tym 30 wsi sołectkich.

Gmina posiada dobre powiązania komunikacyjne, z drogą krajową oraz systemem dróg wojewódzkich i powiatowych z sąsiednimi gminami. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa, relacji Goleniów – Kołobrzeg o znaczeniu lokalnym.

Główne parametry, charakteryzujące gminę przedstawiają się następująco:

wyszczególnienie	woj. zachodniopomorskie	gmina Nowogard
powierzchnia	22.902 km ²	338,66 km ²
ilość mieszkańców	1.328.023	25.026
gęstość zaludnienia	75,6 osób/km ²	73,5 osób/1km ²

stan na dzień 31.12.1999r.

Teren gminy jest w większości równinny, lekko pofałdowany. Dogodne warunki klimatyczne i glebowe wskazują na rolniczy charakter gminy. Pod względem geomorfologicznym obszar gminy znajduje się w obrębie kilku krain fizyczno-geograficznych. Gmina Nowogard położona jest na obszarach prowincji Niż Środkoeuropejski, podprowincji Pobrzeże Południowobałtyckie, makroregionu Pojezierze Zachodniopomorskie / Pobrzeże Szczecińskie, mezoregionu Równina Nowogardzka, Równina Gryficka oraz Równina Goleniowska. Pod względem geobotanicznym gmina Nowogard należy do obszaru Bałtyckiej Krainy Lasów Bukowych i Mieszanych okręgu zachodniego. Pod względem tektonicznym gmina Nowogard leży w obrębie jednostki geologiczno-strukturalnej niecka szczecińska. Pod względem pochodzenia rzeźby terenów, procesów rzeźbotwórczych oraz ich struktury i genezy obszar gminy należy zaliczyć do form subarealnych, plejstoceńskich, lodowcowych moreny dennej. Obszar gminy leży w granicach równiny morenowej zwanej Równiną Nowogardzką.

Lasy zajmują 26% powierzchni gminy. Większe kompleksy występują w północno-zachodniej części gminy oraz wzdłuż rzeki Sapólna, w jej części centralnej. Na terenie gminy występuje niewielka ilość wód powierzchniowych – duże jezioro Nowogardzkie i kilka małych (Karsk, Orzechowskie); niewielkie rzeki: Sapólnica z dopływami (Dobra, Łosośnica) i Gardomianka (z Rudką) należą do zlewni Regi, a Dąbrzyca poprzez Wołczenicę uchodzi do Zalewu Szczecińskiego. Zarówno stosunkowo mały udział lasów, jak i niewielkie zróżnicowanie wysokościowe obszaru oraz mały udział wód powierzchniowych, decyduje o przeciętnie stosunkowo niewielkich walorach krajobrazowych gminy, co nie oznacza jednak braku terenów o dużych walorach.

Tak miasto Nowogard, jak i osadnictwo wiejskie, mają bogatą historię i atrakcyjny krajobraz kulturowy.

1.1 Sieć osadnicza

Ukształtowana historycznie sieć osadnicza gminy Nowogard charakteryzuje się centralnym położeniem miasta Nowogardu oraz koncentracją zabudowy w zwartych na ogół wsiach. Układ osadniczy gminy Nowogard stanowi miasto Nowogard oraz 62 wiejskie jednostki osadnicze, w tym 30 wsi sołectkich.

• Wykaz i liczebność miejscowości w gminie Nowogard

lp	nazwa miejscowości/sołectwa	liczba mieszkańców 1999 r.	liczba mieszkańców 2000 r.
1	Nowogard Otręby	17.265 27	17.335 27
2	Błotno	256	260

lp	nazwa miejscowości/sołectwa	liczba mieszkańców 1999 r.	liczba mieszkańców 2000 r.
	Błotny Młyn,	32	33
	Dobroszyn,	7	7
	Łęgno,	100	97
	Miodne,	brak danych	brak danych
	Zakłodzie	15	15
3	<u>Boguszyce</u>	108	108
4	<u>Brzozowo</u>	85	86
5	<u>Czermnica</u>	211	211
	Dąbrowa	255	255
	Ogorzele,	32	32
	Olszyca,	11	11
	Radziszewo,	brak danych	brak danych
	Wierzchęcino	29	27
6	<u>Długoleka</u>	343	343
7	<u>Starogoszcz</u>	brak danych	brak danych
8	<u>Glicko</u>	71	73
	Grabin	163	162
	Bochlin,	19	18
	Ogary,	brak danych	brak danych
	Ptaszkowo	brak danych	brak danych
9	<u>Jarchlino</u>	256	249
10	<u>Karsk</u>	223	223
11	<u>Warnkowo</u>	29	30
12	<u>Krasnoleka</u>	93	90
	Kulice	206	210
	Sapole,	5	5
	Sieciechowo	17	17
13	<u>Lestkowo</u>	86	87
	Miętno,	204	206
	Drzysław	1	1
14	<u>Maszkowo</u>	177	181
	Olchowo	145	144
	Gardna	24	23
	Kol. Kościuszki	61	66
15	<u>Orzechowo</u>	136	134
16	<u>Orzesze</u>	62	64
	Ostrzyca	320	322
	Bromierz	9	9
17	<u>Sapolnica</u>	85	84
	Sikorki	208	207
	Wierzchy	120	120
18	<u>Strzelewo</u>	302	300
	Płotkowo,	5	4
	Suchy Las	10	10
19	<u>Szczytniki</u>	97	98
	Zagórz	8	8
20	<u>Świerczewo</u>	230	231
21	<u>Trzechel</u>	213	220
	Wierzblicin	581	576
	Bieniczki,	63	61
	Bieńczyce,	69	67
	Osowo,	470	469
	Stajsino	191	191
22	<u>Wojcieszyn</u>	172	176
	Wołowiec	232	238
	Zatocze,	2	2
	Struga,	7	7
	Wojciesze	brak danych	brak danych
23	<u>Wyszomierz</u>	234	240
	Miękkie,	1	1
	Nowe Wyszomierki,	1	1
	Stare Wyszomierki	62	54
24	<u>Żabowo</u>	269	257
	Żabówko	128	137
25	<u>Konarzewo</u>	177	179

Dane Urzędu Miejskiego w Nowogardzie, stan na dzień 31.12.2000

Centralne i stosunkowo bliskie położenie dużego i silnego ośrodka miejskiego - Nowogardu oraz dobre powiązania komunikacyjne nie sprzyjały wielofunkcyjnemu rozwojowi jednostek wiejskich, w szczególności rozwojowi usług ponadlokalnych. W efekcie na terenie gminy wykształciły się jedynie dwie większe wsie, położone zresztą w sąsiedztwie: Wierzblicin (576 M) i Osowo (470 M). Pozostałe większe wsie, posiadające zaludnienie, nieprzekraczające 350 M: Długoleka i Ostrzyca, położone również w południowej części gminy. W północnej części gminy występują z reguły wsie mniejsze, do największych należą tam: Strzelewo (300M), Błotno (260M), Dąbrowa (255M) i Wołowiec (238 M). Dość wyraźne trendy rozwojowe zarysowują

się wśród miejscowości, położonych w pobliżu Nowogardu (Karsk, Wojcieszyn, Olchowo) oraz Żabowo (257 M), położonej przy drodze krajowej nr 6.

Główne kierunki rozwoju miasta Nowogard, wynikające z planu miasta, to kierunek północno-wschodni (Otręby) oraz południowy, a z wprowadzonych do niego lub przewidzianych do wprowadzenia zmian – także kierunki: wschodni (Wojcieszyn) i zachodni (tereny pomiędzy Nowogardem a Olchowem).

Miasto Nowogard skupia prawie 70% mieszkańców gminy (przy czym notuje się tendencję wzrostową tego udziału) i zabezpiecza praktycznie większość potrzeb w zakresie usług dla mieszkańców gminy. Stąd w jednostkach wiejskich występują z reguły (poza szkołami) jedynie usługi o charakterze lokalnym. Mimo bliskości Nowogardu, stanowi to znaczną niedogodność dla ludności wiejskiej i w efekcie rzutuje na nasilający się trend ubytku ludności wiejskiej na rzecz miasta. Aktualnie średnia gęstość zaludnienia dla gminy Nowogard wynosi 73,5 osoby/1km², występuje więc bardzo silny kontrast pomiędzy miastem, gdzie wskaźnik zaludnienia jest równy 144,38 osoby/1km² a terenami wiejskimi – jedynie 23 osoby/1km².

Strukturę wielkościową jednostek osadniczych przedstawiają: poniższa tabela oraz załączona mapa problemowa.

wielkość zaludnienia	liczba miejscowości	% miejscowości	% ludności
do 50 osób	21	33,3	1,2
50 - 200 osób	22	34,9	9,7
200 - 300 osób	14	22,2	13,2
powyżej 300 osób, w tym powyżej 10000	5 1	7,9 1,6	76,7 69,8

Wyposażenie jednostek osadniczych w usługi omówiono w pkt 4.1 i 4.2 (część I studium).

1.1 Wykształcone funkcje

Naturalne preferencje obszaru i wykształcona historycznie sieć osadnicza sprzyjały dwubiegunowemu wykształceniu funkcji:

- miasta Nowogard – rozwój funkcji przemysłowej i usług,
- tereny wiejskie – dominacja funkcji rolniczej i leśnej (na terenach większych kompleksów leśnych).

Funkcja przemysłowa, skupiona głównie w Nowogardzie, ma charakter wielobranżowy, przy czym duża ilość przedsiębiorstw posiada też charakter mieszany produkcyjno-usługowy. W większości są to przedsiębiorstwa o niewielkim zatrudnieniu. W branży spożywczej, do największych należą Zakłady Przemysłu Ziemiaczanego, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Powszechna Spółdzielnia Spożywców i spółka „Noworim” (produkcja i obróbka jelit). Dobrze rozwinięta jest branża budowlana – największy zakład PBO „Grinbud”. Duży udział mają: branża skórzana i odzieżowa (największy zakład – Przedsiębiorstwo Przemysłu Obuwniczego). Kilka średniej wielkości i małych zakładów, skupiają branże: metalowa i motoryzacyjna. Poza Nowogardem występują jedynie: przemysł wydobywczy (kopalnia ropy naftowej w Sikorkach), ponadto niewielkie zakłady, wykorzystujące popegeerowską zabudowę (fabryka okien i drzwi w Miętynie), warsztaty samochodowe oraz działalność produkcyjna, związana z rolnictwem.

Funkcja rolnicza uległa daleko idącym przekształceniom, w wyniku likwidacji państwowej gospodarki rolnej. W większych miejscowościach obiekty popegeerowskie wykorzystywane są nadal przez nowopowstałe przedsiębiorstwa, spółki i zakłady. Do największych należy tu spółka „Porta-Agra”. Zasoby gruntów Skarbu Państwa, wynoszące 9.830 ha, administrowane przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa, w większości są wydzierżawione, z czego 6.199 ha dzierżawią rolnicy indywidualni. Duży udział dzierżaw nie sprzyja trwałości i kompleksowości przekształceń własnościowych (patrz pkt 2.3 część I studium).

Funkcja usługowa, rozwinięta w zasadzie głównie w Nowogardzie, omówiona została bliżej w pkt 4.2 części I studium.

Funkcja turystyczna, rozwinięta skromnie, reprezentowana jest przez: trzy hotele, dwa biura podróży, dwa kempingi, dwa pola biwakowe i około dwadzieścia gospodarstw agroturystycznych.

- **Baza noclegowa (liczba, standard obiektów, udzielone noclegi):**

	obiekty noclegowe	miejsca noclegowe ogółem	miejsca noclegowe całoroczne	korzystający z noclegów	udzielone noclegi	wynajęte pokoje
1994	2	130	105	3548	1960	3055
1995	2	135	105	3512	870	3639
1996	4	175	151	4182	1626	3962
1997	4	198	174	4635	914	4760
1998	4	232	-	3512	-	-
1999	4	130	80	-	-	-

- hotele - 2
- motele - 1

- pensjonaty - brak
- ośrodki wczasowe - brak

- kempingi - 2
- pola biwakowe - 2
- pokoje gościnne (kwatery prywatne) - 2
- **Szlaki turystyczne (w km) i poziom ich zagospodarowania**
  - lądowe: „Wokół jeziora Nowogardzkiego” dł. 6,4 km
  - wodne - brak
- **Liczba turystów odwiedzających gminę** - od 3500 do 4500 rocznie.

1 UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I GOSPODARCZE

1.1 Ludność – demografia, zatrudnienie

1.1.1 Demografia

- **Liczba ludności gminy ogółem oraz liczba mieszkańców miasta Nowogard (dane Urzędu Miejskiego w Nowogardzie, stan na 31.12.2000)**

wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
gmina ogółem	24.934	25.038	25.073	25.005	24.953	25.026	25.05
w tym miasto Nowogard	17.279	17.419	17.414	17.356	17.247	17.265	17.335
w tym wieś	7.655	7.619	7.659	7.649	7.706	7.761	7.700

- **Przyrost naturalny**

wyszczególnienie	urodzenia	zgony	zgony niemowląt	przyrost naturalny
1994	348	238	3	110
1995	331	204	6	127
1996	307	212	3	95
1997	286	218	2	68
1998	307	211	2	96
1999	273	182	2	91
2000	299	211	1	88

- **Migracje ludności (wewnątrzne i zewnętrzne)**

wyszczególnienie	napływ migracyjny		odpływ migracyjny		SALDO
	wewnętrzny	zewnętrzny	wewnętrzny	zewnętrzny	
1994	284	4	307	10	-23
1995	302	6	315	8	-13
1996	240	5	298	1	-58
1997	256	2	318	8	-62
1998	242	1	334	11	-92
1999	338	4	355	7	-17

- **Struktura ludności według płci i grup ekonomicznych**

wyszczególnienie	kobiety	mężczyźni	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
1994	12 395	12 549	7 588	14 766	2 580
1995	12 459	12 583	7 398	14 975	2 665
1996	12 506	12 567	7 199	15 197	2 677
1997	12 495	12 510	6 970	15 343	2 692
1998	12 471	12 479	6 723	15 505	2 725
1999	12 521	12 505	6 541	15 706	2 779
2000	-	-	-	-	-
30.06.01	-	-	5.812	16.445	2.848

Gmina Nowogard pod względem zaludnienia należy do większych gmin województwa zachodniopomorskiego.

Jak wynika z danych zestawionych w tabelach w ciągu ostatnich lat ogólna liczba mieszkańców gminy Nowogard ulegała stopniowemu zwiększaniu, przy czym w mieście obserwowany był ciągły wzrost liczby ludności, a na obszarach wiejskich - początkowy wzrost, a potem spadek - związane jest to głównie z upadkiem rolnictwa państwowego i wyjazdami ludzi ze wsi w poszukiwaniu pracy.

Przyrost naturalny ulegał systematycznemu spadkowi z tytułu zmniejszania się liczby urodzeń i zwiększania się liczby zgonów - jest to proces występujący obecnie w całym kraju.

Saldo migracji początkowo dodatnie osiągnęło wartość ujemną w ostatnim dziesięcioleciu, przy czym na terenach wiejskich obserwuje się ciągły odpływ ludności. Spadkową tendencję w ruchach migracyjnych po 1989 roku można tłumaczyć silną aktywizacją pogranicza polsko-niemieckiego, a także strefy nadmorskiej

dużego skupienia tam działalności gospodarczej, co osłabiło automatycznie tereny leżące w głębi województwa.

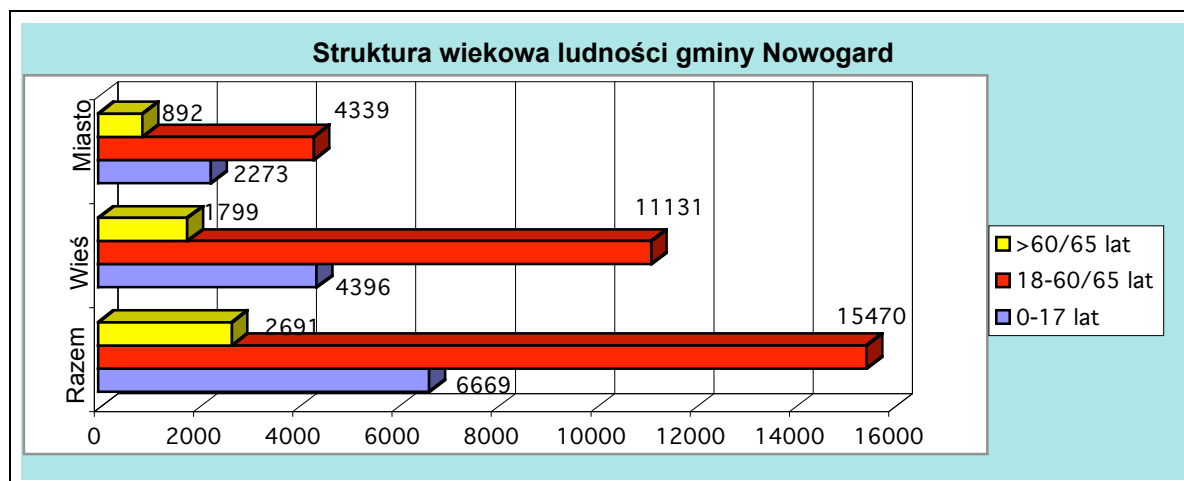
• **Struktura wiekowa**

wiek	liczba ludności - 1989 r razem miasto wieś			liczba ludności - 1998 r razem miasto wieś		
wiek przedprodukcyjny	6 592	4 423	2 169	6 669	4 396	2 273
0 - 2 lata	-	-	-	860	520	340
3 - 6 lat	-	-	-	1 333	852	481
7 - 14 lat	-	-	-	3 263	2 199	1 064
15 - 17 lat	-	-	-	1 273	885	388
wiek produkcyjny 18-60/65 lat	14 611	9 994	4 617	15 470	11 131	4 339
wiek poprodukcyjny >60/65 lat	1 966	1 096	870	2 691	1 799	892

Analiza struktury wiekowej w porównaniu do stanu z 1989 roku w przypadku ludności z terenu miasta wyraźnie wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa - wzrosła liczba osób w wieku produkcyjnym (o około 12%) i osób w wieku poprodukcyjnym (aż o około 65%) przy jednoczesnym, wprawdzie niewielkim, lecz jednak spadku liczby dzieci i młodzieży.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku terenów wiejskich, gdzie w ciągu 10 lat odnotowano niewielki wzrost liczby osób w wieku przed- i poprodukcyjnym (o około 2 i 4%) i jednocześnie spadek (o około 8%) liczby osób w wieku produkcyjnym - spadek ten wiąże się z faktem migracji ludności w wieku produkcyjnym z terenów wiejskim w poszukiwaniu pracy do miasta.

Obecna struktura wiekowa ludności gminy Nowogard została przedstawiona dodatkowo na poniższym rysunku.

Strukturę wieku ludności gminy Nowogard, ujętą w procentach na tle struktur wojewódzkich przedstawia poniższa tabela.

wiek	razem		miasto		wieś	
	gmina	wojew.	gmina	wojew.	gmina	wojew.
0 - 17 lat	26,9%	26,8 %	25,4 %	24,7 %	30,3 %	30,6 %
18 - 60/65 lat	62,3 %	61,4 %	64,2 %	62,8 %	57,8 %	56,9 %
> 60/65 lat	10,8 %	12,5 %	10,4 %	12,5 %	11,9 %	12,5 %

Gmina Nowogard posiada korzystniejszą strukturę wiekową niż województwo. O ile odsetek roczników młodszych nie odbiega od reszty regionu, to odsetek roczników najstarszych jest niższy, co świadczy o młodszej strukturze wiekowej ludności gminy w porównaniu z województwem, zarówno na terenach wiejskich jak i w mieście.

W strukturze płci widoczna jest dominacja mężczyzn, przy czym w mieście różnica ta jest znacznie większa niż na obszarach wiejskich.

1.1.2 Zatrudnienie

Miasto Nowogard kształtuje rynek pracy na terenie gminy oraz w znacznej mierze na terenie gmin sąsiednich. Wiele osób pracuje poza terenem gminy, głównie w Szczecinie i Goleniowie.

Określenie rzeczywistego poziomu zatrudnienia jest niezmiernie trudne.

Według rocznika statystycznego, zatrudnienie wg sekcji EKD na dzień 30.09.1999 roku kształtowało się następująco:

pracujący w gospodarce narodowej ogółem	liczba ludności 4 235
w tym:	
- rolnictwo i łowiectwo	346
- przemysł	1 328
- budownictwo	271
- handel i naprawy	383
- transport, składowanie, łączność	158
- administracja publiczna i obrona narodowa	325
- edukacja	417
- ochrona zdrowia i opieka socjalna	629
- pośrednictwo finansowe	104

(wg faktycznego stałego miejsca pracy, bez zakładów osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą, zatrudniających do 9 osób oraz bez pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.)

Liczbę pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych szacuje się na 1246 osób.

W latach 1990-1994 liczba miejsc pracy na terenie gminy uległa znacznemu zmniejszeniu, głównie w wyniku likwidacji PGR oraz zakładów pracujących na rzecz rolnictwa. Spowodowało to wzrost stopy bezrobocia do 36,2 %. W wyniku działań władz samorządowych w zakresie promocji gospodarczej i inwestycyjnej oraz rozwijania aktywnych form walki z bezrobociem (m. in. utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości) bezrobocie stopniowo maleje.

Liczbę bezrobotnych, stopę i strukturę bezrobocia przedstawiają poniższe tabele.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, w tym uprawnionych do zasiłku w gminie Nowogard:

wyszczególnienie	liczba bezrobotnych	uprawnieni do zasiłku	udział procentowy
1994	3.862	1.931	50,00%
1995	3.109	1.948	63,01%
1996	2.654	1.465	55,12%
1997	2.300	741	32,21%
1998	2.326	570	24,52%
1999	2.891	699	24,18%
2000	2.905	638	21,63%
31.03.01	3.182	716	22,50%
30.06.01	3.240	711	21,94%
30.09.01	3.366	744	22,10%

Struktura bezrobotnych według płci i wieku (stan na dzień 31.12):

wyszczególnienie	kobiety	mężczyźni	15-24 lat (%)	25-34 lata (%)	35-44 lata (%)	45-54 lata (%)	powyżej 55 lat (%)
1994	1875	1987	30,87	25,22	29,90	11,71	2,29
1995	1612	1497	29,03	24,75	29,12	14,53	2,57
1996	1536	1118	25,95	25,23	28,53	16,85	3,44
1997	1409	891	27,48	25,44	28,70	16,87	1,50
1998	1246	1090	28,53	25,01	26,46	18,01	1,98
1999	1647	1244	25,87	25,10	26,72	20,51	1,79
2000	1628	1277	25,20	25,23	25,58	21,86	2,13
		liczbowo ⇒	732	733	743	635	62
31.03.2001	1708	1474	784	848	816	670	64
30.06.2001	1721	1518	763	857	837	703	79
30.09.2001	1809	1563	815	897	827	749	78

Procentowa struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia (stan na dzień 31.12):

wyszczególnienie	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze	podstawowe i niepełne podstawowe
1994	0,81	14,90	5,33	41,57	37,39
1995	0,63	15,07	5,95	39,18	39,16
1996	0,50	15,39	6,11	36,45	41,55
1997	0,47	14,11	7,72	36,35	41,34
1998	0,63	12,79	7,60	34,38	44,59
1999	0,81	13,11	7,89	34,45	43,72
2000	1,62	12,81	8,81	34,22	42,55
liczba ⇒	47	372	256	994	1236
31.03.2001	50	427	288	1101	1316
30.06.2001	52	433	281	1124	1349
30.09.2001	63	469	331	1125	1378

Stopa bezrobocia wg liczby czynnych zawodowo na tle kraju i macierzystego województwa

(dane w proc., stan na dzień 31.12):

rok	Nowogard		powiat		województwo	Polska
	liczba	%	liczba	%	%	%
1994	3.862	36,0			14,2	16,0
1995	3.109	29,0			13,4	14,9
1996	2.654	24,7			12,9	13,2
1997	2.300	21,4			10,3	10,3
1998	2.326	21,7			10,2	10,4
1999	2.891	26,9			17,4	13,0
2000	2.905	27,0	7.321	22,4	20,0	15,0
31.03.01	3.182		8.045			
30.06.01	3.240	ok. 30,1	8.103	24,6	-	-
30.09.01	3.366	ok. 30,2	-	-	-	-

Z powyższych danych wynika, że aż 97,7% ogólnej liczby bezrobotnych w mieście i gminie stanowią osoby w tzw. wieku mobilnym (18-44 lata). Z analizy poziomu wykształcenia bezrobotnych wynika, że najczęściej wśród bezrobotnych jest osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym - osoby te nie radzą sobie ze znalezieniem pracy.

Pewna część bezrobotnych znajduje zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych, przy czym w porównaniu do 1995 roku obserwowany jest spadek liczby tych osób.

wyszczególnienie	1995r.	1999r.
bezrobotni zatrudnieni w ramach:		
- prac interwencyjnych	584	123
- robót publicznych	45	21

Władze miasta i gminy wiążą duże oczekiwania w zakresie zmniejszenia bezrobocia z inwestującymi na terenie Nowogardu firmami prywatnymi oraz z działającym w Nowogardzie Regionalnym Centrum Przedsiębiorczości, którego zadaniem jest rozbudzanie zainteresowania bezrobotnych zakładaniem własnych firm na specjalnych, preferencyjnych warunkach. Regionalne Centrum Przedsiębiorczości zorganizowane zostało przez władze samorządowe gmin: Nowogard, Dobra Nowogardzka, Osina oraz szczecińską Fundację „Talent - Promocja - Postęp”.

1.2 Gospodarka

• Gospodarka

Gmina Nowogard ma rolniczo-przemysłowy charakter. Miasto jest subregionalnym ośrodkiem, działającym na rzecz rolnictwa i obsługi administracyjnej okolicznych gmin oraz usług publicznych takich, jak: szkolnictwo i służba zdrowia. W 1999 roku na terenie gminy Nowogard zarejestrowanych było 2157 podmiotów gospodarczych, z czego 2120 stanowiły firmy sektora prywatnego. Na terenie gminy Nowogard znajduje się 17 spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

• Podmioty gospodarki narodowej

podmioty gospodarki narodowej - ogółem	2157
- sektor publiczny	37
w tym przedsiębiorstwa państwowe	5
- sektor prywatny	2120
w tym	
• spółdzielnie, spółki cywilne, zakłady osób fizycznych	2061
• spółki prawa handlowego	59
• spółki akcyjne	2
- spółki prawa handlowego (sektora publicznego i prywatnego)	
• z ograniczoną odpowiedzialnością	55
W tym z udziałem kapitału zagranicznego	17

Przyrost ilości podmiotów gospodarczych oraz ich strukturę wg sekcji EKD przedstawia poniższa tabela:

	ogółem	rolnic- two	prze- mysł	budow- nictwo	handel, naprawy	hotele i restau- racje	trans- port	obsługa nieru- chomo- ści	ochrona zdrowia	pozo- stałe
1994	1114	34	122	139	542	27	61	96	30	63
1997	1670	83	184	195	706	35	122	162	36	144
1999	2005	89	225	272	771	38	142	215	68	185

W latach 1990 - 1994, głównie w wyniku likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz niektórych zakładów, pracujących na rzecz rolnictwa, wystąpił gwałtowny wzrost bezrobocia, którego nie potrafił zneutralizować dynamicznie rozwijający się sektor prywatny.

Na terenie miasta i gminy (w Nowogardzie) działają następujące banki i instytucje gospodarcze:

- Grupa PeKaO S.A. Oddział w Nowogardzie,
- Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A. Oddział w Nowogardzie,
- PKO BP Ekspozytura w Nowogardzie,
- Bank Spółdzielczy w Nowogardzie,
- Regionalne Centrum Przedsiębiorczości, którego zadaniem jest rozbudzanie zainteresowania bezrobotnych zakładaniem własnych firm, stworzenie bezrobotnym specjalnych, preferencyjnych warunków,
- Cech Rzemiosł Różnych.

Oprócz licznych firm handlowych i usługowych, w Nowogardzie działają zakłady produkcyjne, reprezentujące branże: przetwórstwa rolno-spożywczego, metalową, budowlaną i odzieżowo-obuwniczą.

• **Przemysł**

W latach 1990-99 sprywatyzowano w Nowogardzie zdecydowaną większość zakładów przemysłowych, przekształcenia prywatyzacyjne zaszyły m.in. w :

- Szczecińskich Zakładach Przemysłu Ziemniaczanego, które zmieniły się początkowo w NOWAMYL S.A., a po jej upadku, powstała firma PORTA NOVA S.A.
- Państwowy Ośrodek Maszynowy, został podzielony na szereg spółek prywatnych.
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowych – państwowa firma została przekształcona w spółkę akcyjną.

• **Budownictwo**

Według danych na dzień 31.XII.1999r. na terenie gminy i miasta Nowogard działają 83 zakłady branży budowlanej, w tym:

- jedno przedsiębiorstwo komunalne
- dwie spółdzielnie,
- 83 zakłady osób fizycznych.

• **Handel i usługi**

Na terenie miasta i gminy Nowogard, według danych na dzień 31.XII.1999r., funkcjonują 144 sklepy różnych branż. Podział sklepów według form organizacyjnych przedstawia się następująco:

- domy towarowe i handlowe – 2,
- supersamy – 4,
- sklepy powszechnie (sprzedaż towarów żywnościowych codziennego użytku) - 102,
- sklepy wyspecjalizowane (np. odzieżowe, wyposażenia mieszkań, motoryzacyjne, itd.) - 36

Na terenie miasta i gminy zlokalizowanych jest 20 punktów gastronomicznych, są to:

- restauracje – 2,
- bary - 2 plus dodatkowo 2 pizzerie,
- stołówki - 8,
- punkty gastronomiczne – 6.

Charakterystykę **gospodarki rolnej i leśnej** przedstawiono poniżej (komentarz w pkt 1.3 części I studium)

- *Powierzchnia użytków rolnych (grunty orne, sady, łąki, pastwiska) wg form własności (dane na dzień 31.12.1999 r.):*

- zasoby Skarbu Państwa .....9 380 ha (prawie wszystkie grunty wydierżawione rolnikom i spółkom)
 - spółdzielnie produkcji rolniczej .....553 ha
 - gospodarstwa indywidualne .....8 551 ha (plus 6188 ha w dzierżawie z AWRSP)
 - pozostałe .....3 549 ha

- *Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych (wg danych UM z dn. 31.12.2000 r.):* Gospodarstwa

od 1 do 2 ha ..... 194 gospodarstwa
 od 2,01 do 5ha ..... 149 gospodarstw
 od 5,01 do 10 ha ..... 118 gospodarstw
 od 10,01 do 15 ha ..... 107 gospodarstw
 od 15,01 do 25 ha ..... 118 gospodarstw
 od 25,01 do 50 ha ..... 78 gospodarstw
 od 50,01 do 100 ha ..... 31 gospodarstw
 powyżej 100 ha ..... 14 gospodarstw
 Co daje 809 gospodarstw indywidualnych (z tego mieszkańcy Nowogardu mają 274 gosp.). Przeciętna wielkość gospodarstwa wynosi – 18,22 ha

- *Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach indywidualnych (wg spisu rolnego w 1996 r.):*

Razem - 10 946 ha (łącznie z dzierżawą), w tym:

- zboża 8 381 ha
- strączkowe na ziarno – 27 ha
- ziemniaki - 1 301 ha
- przemysłowe - 143 ha
- pastewne - 728 ha
- pozostałe uprawy (w tym warzywa) - 251 ha

- *Plony ziemiopłodów z 1 ha (średnia z lat 1994-99):* - zboża - 28,2 q z ha
- strączkowe na ziarno - 25 q z ha
- ziemniaki - 200,1 q z ha
- ziemniaki przemysłowe – 250 q z ha
- pastewne - 420 q z ha
- pozostałe uprawy (w tym warzywa) – brak danych

- *Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych:*

1	wyszczególnienie	1998	1999
	bydło:	18,3	16,2
	w tym krowy	7,5	6,8
	trzoda chlewna	66,5	64,0
	w tym lochy	6,7	6,3

- *Przeciętny roczny udój mleka od 1 krowy w litrach: 4014 litrów (1998 r.)*
- *Przeciętna powierzchnia użytków rolnych na 1 ciągnik w ha (1998 r.): 30,3 ha*
- *Powierzchnia lasów wg form własności (dane na dzień 31.12.1998 r.):*
  - lasy publiczne - **8 010 ha**
  - własność skarbu państwa - **398 ha**
  - własność gminy - **11 ha**
  - lasy prywatne - **149 ha**
- *Lesistość - 25,5 %*

1.3 Struktura użytkowania i własności gruntów

Kierunki wykorzystania obszaru gminy (struktura użytkowania) wg form własności przedstawia tabela zamieszczona poniżej (stan na 31.12.1999)

- ***Powierzchnia gminy według kierunków wykorzystania i form własności (w ha, stan na dzień 31.12.1999 r.):***

	użytki rolne	lasy i tereny zadrzewione	tereny osiedlowe	drogi	kolej	kody	nieużytki	łącznie:
AWRSP	6365	305	54	49		120	205	7126
Lasy Państwowe	593	8010	17	180		49	135	8995
grunty w trwałym zarządzie LP				398		64	1	463
pozostałe grunty skarbu państwa	2410	93	59	237	25	92	49	3010
przekazane w użytkowanie wieczyste	12		12	26				50
grunty komunalne	165	11	45	221	4	61	28	652
grunty związków między-gminnych	57		1					58
indywidualne gospodarstwa rolne	8551	147	139	11		44	99	9029
osoby fizyczne nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych	236	2	106				2	362
grunty spółdzielni	553	31	11	1		5	17	627
grunty kościelne i innych wyznań	60		4					64
pozostałe	3030	122	33	9		19	20	3255
razem:	22 045	8 726	531	1111	55	455	556	33 866

Jak wspomniano w poprzednim rozdziale, z gruntów AWRSP rolnicy dzierżawią 6.188 ha. Część tych gruntów dzierżawiona jest w większych kompleksach, głównie jednak przedmiotem dzierżawy są niewielkie skrawki gruntów, niewpływające zdecydowanie na zwiększenie produktywności małych indywidualnych gospodarstw rolnych. Istotnym problemem jest tymczasowość tego stanu. Część ludności popegeerowskiej, która mogłaby wykupić grunty i utworzyć własne gospodarstwa rolne, nie ma na to środków, które winny zapewnić nie tylko wykup ziemi, ale także budowę własnego siedliska (większość mieszka w osiedlach popegeerowskich).

Trwałym przekształceniom w rolnictwie nie sprzyjają też stosunkowo niewysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie, jak również zła koniunktura dla sprzedaży produkcji roślinnej i zwierzęcej.

3 SZCZEGÓŁOWY OPIS STANU ŚRODOWISKA

1.1 Środowisko przyrodnicze

UWAGA:

Gmina Nowogard dysponuje wykonanym w 1999 roku przez Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie specjalistycznym opracowaniem pt. „Waloryzacja przyrodnicza gminy Nowogard”.

W niniejszym studium uwzględniono wszystkie istotne dla jego problematyki elementy i wnioski tego operatu. Ze względów redakcyjnych (czytelność studium), ograniczono opis stanu środowiska przyrodniczego do najistotniejszych jego elementów, uznając, że w/w operat winien być wykorzystywany łącznie ze studium, jako podstawa analiz planistycznych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) i realizacyjnych (lokalizacja inwestycji).

Rozbudowano natomiast elementy nieujęte w operacie, a dotyczące istotnych dla zagospodarowania zasobów użytkowych środowiska, tj. rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz złóż surowców.

1.1.1 Charakterystyka ogólna środowiska przyrodniczego – budowa geologiczna, hydrologia, klimat, zasoby, zagrożenia

• budowa geologiczna

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina Nowogard położona jest w mezoregionie Równina Nowogardzka, część północno-zachodnia w obrębie Równiny Goleniowskiej. Mezoregiony te wchodzi w skład makroregionu Pobrzeże Szczecińskie, podprowincja Pobrzeże Południowobałtyckie.

Pod względem geomorfologicznym jest to wysoczyzna moreny dennej o powierzchni falistej, urozmaicona różnorodnymi formami wzniesień i obniżeń. Jest to typowa rzeźba młodoglacjalna (ostatniego zlodowacenia) z charakterystycznymi pagórkami kemowymi oraz licznymi obniżeniami dolinnymi i wytopiskowymi.

Teren wznosi się od 26,0 m.n.p.m. (NW – skraj dolina Wołczenicy) do 94,0 m.n.p.m. (SE skraj miejscowości Bieniczki).

W podłożu występują utwory ostatniego zlodowacenia, reprezentowane przez gliny zwałowe i piaski zwałowe akumulacji wodno-lodowcowej (fluwioglacjalne). Dno dolin rzecznych i obniżeń wytopiskowych wypełniają utwory holocenijskie akumulacji biogenicznej: torfy, mułki, namuły.

W falistą powierzchnię wcięte są koryta rzeczne, nierzadko o stosunkowo stromych krawędziach, dochodzących nawet do 10-15 m wysokości względnej.

Wąskie doliny rzeczne mają niekiedy postać wąwozów o stromych krawędziach z cyrkami źródłkowymi, które zazwyczaj uwidaczniają się na urwistych skarpach. Szerokie doliny są wypełnione na znacznych przestrzeniach przez złoża torfów niskich, w przeszłości zmeliorowanych.

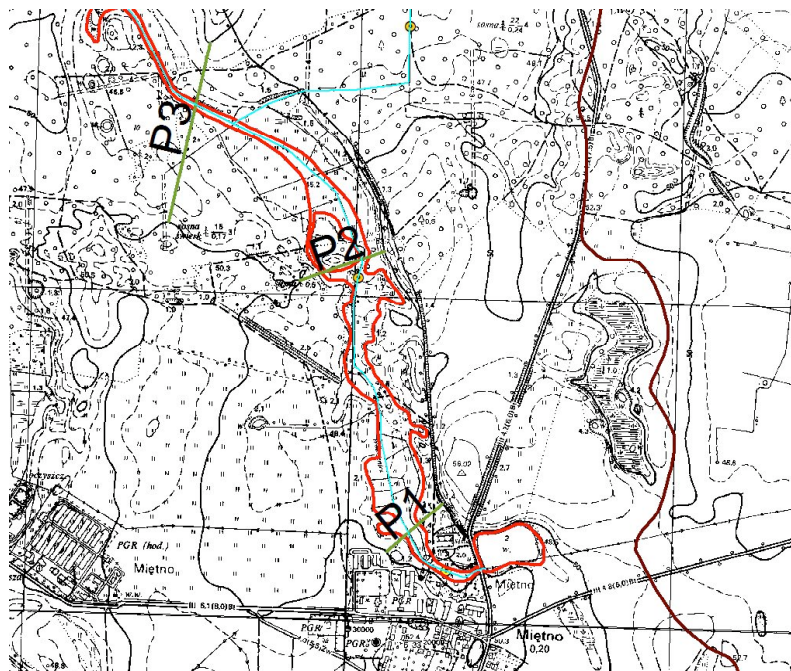
• hydrologia

Główne rzeki gminy płyną na północ, odchylając się na wschód lub na zachód. Ku wschodowi płyną: Sąpólna z dopływem Dobra i Łosośnica, której odcinki w części południowej wyznaczają granicę wschodnią gminy; Gardomianka i jej dopływ Rudka w części północnej gminy. Rzeki te należą do zlewni Regi. Ku zachodowi kieruje się Dąbrzyca, rozpoczynająca swój bieg koło Nowogardu i mająca ujście do płynącej na północnej krawędzi gminy Wołczenicy. Wołczenica na terenie gminy Nowogard płynie głównie ze wschodu na zachód w kierunku Zalewu Szczecińskiego, do którego uchodzi. Kierunek równoleżnikowy ma także Pilesza wpadająca do Stepnicy, jednakże już poza obszarem gminy po stronie zachodniej.

Rzeki i strumienie:

- Wołczenica - północna granica gminy na długości 4 km,
- Gardomianka - dorzecze Regi, 24 km w granicach gminy,
- Sąpólna - dorzecze Regi, 32 km w granicach gminy,
- Trzechelska Struga - dorzecze Wołczenicy, 14 km w granicach gminy.

W granicach obszaru zmiany studium gminy Nowogard występuje obszar zagrożenia powodzią. Obok przedstawiono mapę obszaru udostępnioną przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie

Wody powierzchniowe w gminie Nowogard są objęte „Programem małej retencji wody dla województwa zachodniopomorskiego do 2015 roku” zatwierdzonym uchwałą Nr XV/173/04 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 czerwca 2004 r. Po uzupełniających konsultacjach w tej sprawie z Zachodniopomorskim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie, Terenowym Oddziałem w Nowogardzie oraz w oparciu o „Aktualizację programu małej retencji do 2015 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego” z listopada 2008 r., można przewidzieć, że do przedsięwzięć w tym zakresie będą należały budowle piętrzące na rzece Dąbrzyca (Błotno).

Według informacji podanej przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, obszar objęty zmianą studium jest położony w jednolitej części wód powierzchniowych ujętej w wykazie wód powierzchniowych Regionu Wodnego Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego wykorzystywanych do retencji, a w szczególności do kąpieli – Wołczenica do Trzechelskiej Strugi (nr PLRW 6000173524).

W gminie występuje duże jezioro Nowogardzkie, typowe jezioro moreny dennej o urozmaiconej linii brzegowej, należące do zlewni Wołczenicy, z zatokami, półwyspami i wyspami o nierównym dnie i nierównomiernie rozłożonej głębokości. Jest ono stosunkowo płytkie, o płaskich, zatorfionych brzegach. Na obszarze Jeziora Nowogardzkiego wraz rzeką Dąbrzyca na całej jej długości został ustanowiony obwód rybacki na mocy rozporządzenia Nr 7/2006 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie z dnia 13 grudnia 2006 r. w sprawie ustanowienia obwodów rybackich (Dz. U. W. Z. Nr 121, poz. 2528).

Rozległy płytki zbiornik znajduje się koło Karska, jest on jednak w pewnej części pochodzenia sztucznego. Jezioro Orzechowskie koło Orzechowa wyróżnia się spośród wszystkich zbiorników oligotroficznym charakterem. Bardzo częste są na terenie gminy małe oczka wodne śródpolne i śródleśne, rozrzucone na całym obszarze gminy.

Jeziora:

- Nowogardzkie - głębokość do 11 m, powierzchnia 103,78 ha,
- Orzechowskie - głębokość 5,6 m, powierzchnia ok. 8 ha,
- Rozlewisko koło Karska - głębokość do 8 m, powierzchnia ok. 25 ha
- Glicko - powierzchnia 4,2 ha,
- Czermnica - powierzchnia 3,81 ha.

Gmina nie leży w obrębie GZWP (głównych zbiorników wód podziemnych). Dla potrzeb lokalnych ludności, ujęcia wody czerpią wodę z poziomów czwartorzędowych z głębokości 35 do 100 m – jest to poziom dość zasobny.

W obszarze zmiany studium znajdują się strefy ochronne ujęć wody podziemnej w mieście Nowogard oraz w miejscowościach Glicko, Karsk i Olchowo, w tym ustanowione decyzjami:

- Wojewody Szczecińskiego znak OSB-7/6226/2/96 z dnia 22-02-1996 r. ustanawiająca strefę ochrony bezpośredniej, strefę ochrony pośredniej – teren wewnętrzny, strefę ochrony pośredniej – teren zewnętrzny dla ujęć wody podziemnej między innymi w Nowogardzie przy ul. Wojska Polskiego i przy ul. Kościuszki (Warnkowie) z terminem ważności do 22 lutego 2006 r.; w granicach strefy ochrony pośredniej wewnętrznej ujęcia wód podziemnych w Nowogardzie przy ul. Kościuszki obowiązuje:
  - a) zakaz gospodarczego wykorzystania ścieków,
  - b) zakaz lokalizacji grzebowisk zwierząt,
  - c) zakaz lokalizacji magazynów i zakładów dystrybucji produktów ropopochodnych oraz rurociągów dla tych produktów,
  - d) zakaz lokalizowania magazynów środków chemicznych,
  - e) zakaz wprowadzania ścieków do gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych,
  - f) zakaz zakładania cmentarzy,
  - g) zakaz gromadzenia ścieków i odpadów bytowo-gospodarczych bezpośrednio na gruncie bez utwardzonego i uszczelnionego podłoża,
  - h) zakaz składowania odpadów przemysłowych,
  - i) zakaz wykonywania odwodnień budowlanych (również w pobliżu strefy, lecz o oddziaływaniu obejmującym teren strefy),
  - j) zakaz eksploatacji surowców miejscowych,
  - k) zakaz lokalizowania zakładów przemysłowych,
  - l) zakaz mycia pojazdów mechanicznych,
  - m) zakaz budowy osiedli mieszkaniowych,
  - n) zakaz budowy nowych dróg publicznych,
  - o) nakaz uzależnienia lokalizacji nowych ujęć wód podziemnych od wielkości poboru wody, odległości i skali wzajemnego współdziałania z ujęciami komunalnymi,
  - p) nakaz ograniczenia nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin (dostosowanie dawek do wielkości sorpcji danej gleby) i powiadomienia o powyższych czynnościach użytkownika ujęcia,
  - q) nakaz bieżącej konserwacji rowów melioracyjnych,
  - r) nakaz sprawdzania szczelności szamb na terenach nie objętych kanalizacją,
  - s) nakaz pilnego uregulowania gospodarki ściekowej w Wytwórni Win w Nowogardzie,

- t) nakaz bieżącej kontroli przestrzegania warunków sanitarnych w fermie lisów,
- u) nakaz uzależnienia lokalizacji budownictwa mieszkaniowego i zakładów przemysłowych od skanalizowania terenu i określenia na etapie szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego, prognozy skutków, jakie może wywołać lokalizacja tych inwestycji na terenach stref ochrony pośredniej.

W granicach strefy ochrony pośredniej zewnętrznej ujęć wód podziemnych w Nowogardzie obowiązuje:

- a) zakaz tworzenia jakichkolwiek podziemnych ujęć wody, które mogą niekorzystnie wpływać na wielkość poboru ujęć komunalnych,
  - a) zakaz eksploatacji surowców miejscowych,
  - a) zakaz lokalizacji magazynów i zakładów dystrybucji produktów ropopochodnych oraz rurociągów dla tych produktów,
  - a) zakaz lokalizowania mogilników na opakowania po zużytych, bądź przeterminowanych środków ochrony roślin,
  - a) zakaz wprowadzania ścieków do gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych,
  - a) zakaz lokalizacji wysypisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
  - a) nakaz uzależnienia lokalizacji nowych ujęć wód podziemnych od wielkości poboru wody, odległości i skali wzajemnego współdziałania z ujęciami komunalnymi,
  - a) nakaz ograniczenia nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin (dostosowanie dawek do wielkości sorpcji danej gleby) i powiadomienia o powyższych czynnościach użytkownika ujęcia,
  - a) nakaz bieżącej konserwacji rowów melioracyjnych,
  - a) nakaz sprawdzania szczelności szamb na terenach nie objętych kanalizacją,
  - a) nakaz pilnego uregulowania gospodarki ściekowej w Wytwórni Win w Nowogardzie,
  - a) nakaz bieżącej kontroli przestrzegania warunków sanitarnych w fermie lisów,
  - a) nakaz uzależnienia lokalizacji budownictwa mieszkaniowego i zakładów przemysłowych od skanalizowania terenu i określenia na etapie szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego, prognozy skutków, jakie może wywołać lokalizacja tych inwestycji na terenach stref ochrony pośredniej.
- Wojewody Szczecińskiego znak OSB-7/6226/20/08 z dnia 30-12-1998 r. ustanawiająca strefę ochrony bezpośredniej, strefę ochrony pośredniej – teren wewnętrzny, strefę ochrony pośredniej – teren zewnętrzny dla ujęcia wody podziemnej w Glicku z terminem ważności do 30 grudnia 2008 r.; w granicach strefy ochrony pośredniej - teren zewnętrzny ujęcia wód podziemnych w Glicku obowiązuje:
    - a) zakaz tworzenia jakichkolwiek podziemnych ujęć wody, które mogą niekorzystnie wpłynąć na wielkość poboru z przedmiotowego ujęcia
    - b) zakaz lokalizacji zbiorników i rurociągów do magazynowania lub transportu paliw, olejów, materiałów łatwopalnych itp.,
    - c) nakaz uzależnienia lokalizacji zakładów produkcyjnych od określenia ich wpływu na jakość wody podziemnej,
    - d) nakaz wprowadzenia ścisłego (wg instrukcji) przestrzegania dawek chemicznych środków ochrony roślin oraz szczególnie starannego obchodzenia się ze sprzętem do oprysków podczas jego mycia,
    - e) nakaz kontroli szczelności zbiorników na ścieki,
    - f) nakaz przestrzegania ustalonych w dokumentacji hydrogeologicznej i pozwoleniu wodnoprawnym warunków eksploatacyjnych poboru wody.
  - Wojewody Szczecińskiego znak OSB-7/6226/18/08 z dnia 31-12-1998 r. ustanawiająca strefę ochrony bezpośredniej, strefę ochrony pośredniej – teren wewnętrzny, strefę ochrony pośredniej – teren zewnętrzny dla ujęcia wody podziemnej w Karsku z terminem ważności do 31 grudnia 2008 r.; w granicach strefy ochrony pośredniej - teren zewnętrzny ujęcia wód podziemnych w Karsku obowiązuje:
    - a) zakaz tworzenia jakichkolwiek podziemnych ujęć wody, które mogą niekorzystnie wpłynąć na wielkość poboru z przedmiotowego ujęcia
    - b) zakaz lokalizacji zbiorników i rurociągów do magazynowania lub transportu paliw, olejów, materiałów łatwopalnych itp.,
    - c) nakaz uzależnienia lokalizacji zakładów produkcyjnych od określenia ich wpływu na jakość wody podziemnej,
    - d) nakaz wprowadzenia ścisłego (wg instrukcji) przestrzegania dawek chemicznych środków ochrony roślin oraz szczególnie starannego obchodzenia się ze sprzętem do oprysków podczas jego mycia,
    - e) nakaz kontroli szczelności zbiorników na ścieki,
    - f) nakaz przestrzegania ustalonych w dokumentacji hydrogeologicznej i pozwoleniu wodnoprawnym warunków eksploatacyjnych poboru wody.

- Wojewody Szczecińskiego znak OSB-7/6226/12/08 z dnia 28-12-1998 r. ustanawiająca strefę ochrony bezpośredniej, strefę ochrony pośredniej – teren wewnętrzny dla ujęcia wody podziemnej w Olchowie z terminem ważności do 28 grudnia 2008 r.; w granicach strefy ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obowiązuje:
  - a) zakaz wznoszenia jakichkolwiek obiektów nie związanych z eksploatacją ujęcia,
  - a) zakaz rolniczego i ogrodniczego wykorzystania terenu,
  - c) zakaz wprowadzania i grzebania zwierząt,
  - d) zakaz magazynowania jakichkolwiek materiałów nie związanych z eksploatacją ujęcia i mogących zagrozić jakości wody.

W granicach strefy ochrony pośredniej wewnętrznej ujęcia wód podziemnych obowiązuje:

- a) zakaz rolniczego wykorzystania ścieków,
- a) zakaz lokalizacji wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych,
- a) zakaz wprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych,
- a) zakaz gromadzenia ścieków i składowania odpadów bytowo-gospodarczych bezpośrednio na gruncie bez utwardzonego i uszczelnionego podłoża,
- a) zakaz grzebania zwierząt,
- a) zakaz lokalizowania ferm hodowlanych,
- a) zakaz tworzenia jakichkolwiek podziemnych ujęć wody, które mogłyby niekorzystnie wpływać na wielkość poboru wody z ujęcia, którego strefa dotyczy,
- a) zakaz lokalizowania zbiorników i rurociągów do magazynowania lub transportu paliw, olejów, materiałów łatwopalnych itp.,
- a) nakaz ścisłego przestrzegania dawek chemicznych środków ochrony roślin (wg instrukcji) oraz zakaz mycia sprzętu do oprysków w sposób zagrażający zanieczyszczeniu podłoża gruntowego.

Wobec utraty ważności wyżej wymienionych decyzji, w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy odrębne (Prawo wodne), niezbędne będzie podjęcie przez gminę Nowogard pilnych starań zmierzających do ponownego ustanowienia stref ochrony wód podziemnych w mieście Nowogard oraz w miejscowościach Glicko, Karsk i Olchowo w postaci prawa miejscowego stanowionego przez kompetentny organ – Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 12.12.2003 r. o zmianie ustawy Prawo wodne (Dz. U. Nr 228, poz. 2259) strefy ochronne ujęć wody, ustanowione na podstawie przepisów ustawy z dnia 24.10.1974 r. – Prawo wodne, stają się strefami ochronnymi ujęć wody w rozumieniu przepisów aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 18.07.2001 Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 wraz z późniejszymi zmianami). W konsekwencji – od dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy Prawo wodne, czyli od 30 grudnia 2003 r., strefy ochronne ujęć wód nadal istnieją. W związku z tym, jeżeli decyzja ustanawiająca daną strefę była decyzją terminową, to traci ona moc w określonym w niej terminie, ale strefa ochronna – na mocy tegoż artykułu – nadal istnieje. Oczywiście jest, że w takiej sytuacji, gdy decyzja stanowiąca strefę utraciła moc, nie można odwoływać się do postanowień nieważnej już decyzji. Ma to znaczenie szczególnie w kwestii obowiązywania zakazów, nakazów i ograniczeń dla takiej strefy. W związku z powyższym, jeżeli decyzja stanowiąca strefę ochronną ujęcia wód utraciła ważność po dniu wejścia w życie ww. art. 2 ust. 1 – zastosowanie do takiej strefy mają zakazy i nakazy wynikające z art. 53 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 18.07.2001 r. Prawo wodne. Wynika to z faktu, iż to ten właśnie artykuł ustawowo wprowadza zakazy i nakazy dla terenu ochrony bezpośredniej strefy ochronnej ujęcia wód. Natomiast, ze względu na fakultatywne obowiązywanie art. 54 ww. ustawy – artykułu określającego zakazy, nakazy i ograniczenia jakie mogą obowiązywać na terenie ochrony pośredniej ustanowionej strefy ochronnej ujęcia wody – zakazy, nakazy i ograniczenia dla swojego obowiązywania na terenie ochrony pośredniej takiej strefy, wymagają wprowadzenia ich w życie w drodze aktu prawa miejscowego. Biorąc powyższe pod uwagę, ww. strefy ochronne ujęć wody podziemnej w m. Glicko, Karsk i Olchowo istnieją nadal, jednak na terenie ochrony pośredniej, po utracie ważności decyzji nie obowiązują żadne zakazy.

Wyżej wymieniona sytuacja dotyczy wszystkich ustanowionych stref ochronnych wody podziemnej zlokalizowanych na terenie miasta i gminy Nowogard ujętych w poniższym zestawieniu.

l.p.	miejscowość	nr decyzji	data wydania	data ważności	organ wydający
1	Błotno	OSB-7/6226/17/98	30.12.1998	30.12.2008	Wojewoda Szczeciński
2	Boguszyce	OSB-7/6226/7/98	12.11.1998	12.11.2008	Wojewoda Szczeciński
3	Glicko	OSB-7/6226/20/98	30.12.1998	30.12.2008	Wojewoda Szczeciński
4	Karsk	OSB-7/6226/18/98	31.12.1998	31.12.2008	Wojewoda Szczeciński
5	Nowogard, ul. Kościuszki	OSB-7/6226/2/96	22.06.1996	22.06.2006	Wojewoda Szczeciński
6	Nowogard, ul. Woj. Polaskiego	OSB-7/6226/2/96	22.06.1996	22.06.2006	Wojewoda Szczeciński
7	Nowogard, ul. Zielona	OSB-7/6226/2/96	22.06.1996	22.06.2006	Wojewoda Szczeciński
8	Olchowo	OSB-7/6226/12/98	28.12.1998	28.12.2008	Wojewoda Szczeciński
9	Wyszomierz	OSB-7/6226/13/98	29.12.1998	29.12.2008	Wojewoda Szczeciński

• **klimat**

Gmina Nowogard leży w klimatycznej Dzielnicy Bałtyckiej, Krainie Gryficko-Nowogardzkiej. Klimat ten wyróżnia się cechami pośrednimi między bałtyckim a pojeziornym typem klimatu. Klimat ukształtowany pod wpływem morza cechuje się łagodnymi zimami i stosunkowo chłodnymi latami.

Pod względem walorów florystycznych gmina Nowogard jest bardzo dobrze zbadana. Wyróżnia się występowaniem wśród lasów cennych mszarów przejściowych z rosiczką okrągłolistną czy pośrednią, bagnem zwyczajnym, płatami situ drobnego oraz turzycy bagiennej. Gatunki chronione, do których należy grąźel żółty, grzybienie białe i północne, pospolicie występujące w innych gminach, w gminie Nowogard są rzadkie, występują w Jeziorze Nowogardzkim, dolinie Wołczenicy i na jeziorach koło Czermnicy.

Największą osobliwością florystyczną gminy jest elisma wodna, gatunek wymieniany w Europejskiej Czerwonej Liście jako gatunek zagrożony wyginieciem, a której istnienie stwierdzono na oligotroficznym Jeziorze Orzechowskim.

Walory faunistyczne gminy Nowogard wymagają jeszcze dokładnych badań. Większość gatunków stwierdzonych w gminie objęta jest ochroną prawną. W dolinach rzek Wołczenicy i Sapólnej stwierdzono legowiska gatunków zagrożonych wymarciem w skali świata (derkacz). Rewiry leśne koło Czermnicy i Jeziora Nowogardzkiego zajęte są przez gatunki zagrożone wymarciem w skali kraju bociana czarnego i orła białego, a także przez kanię czarną, rudą oraz orlika krzykliwego.

Najważniejszym składnikiem fauny poza ptakami, z punktu widzenia ochrony przyrody są płazy. Większość stwierdzonych gatunków występuje licznie na terenie gminy. Ogółem w gminie Nowogard stwierdzono występowanie 255 gatunków.

Przez teren gminy przebiega szereg korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym i lokalnym. Sieć korytarzy ekologicznych stanowi integralny element Ekologicznej Sieci Obszarów Chronionych (ESOCH) Pomorza Szczecińskiego.

Lasy zajmują około 26% powierzchni gminy. Większe kompleksy leśne są objęte gospodarką państwową jako lasy Nadleśnictwa Nowogard. Zespoły leśne mają skład gatunkowy pod względem fitosocjologicznym zakłócony, co jest związane z prowadzoną tu gospodarką leśną o większym lub mniejszym nasileniu. Mimo to można wyróżnić określone fitocenozy, związane z typowymi dla nich biotopami.

Charakter najbardziej zbliżony do naturalnego mają lasy siedlisk bagiennych i torfowiskowych. Są to olsy, do pewnego stopnia także łągi olszowo-jesionowe, zaś na torfowiskach mszarnych brzeziny bagienne i bagienne bory sosnowe. Występują one w lasach gospodarczych, ale ich użytkowanie jest utrudnione i mało ekonomiczne. Dlatego niektóre z nich pozostają poza gospodarczą ingerencją i mogą znaleźć się pod ochroną, ze względu na ich wartość przyrodniczą. Pozostaje to w zasadzie w zgodzie z działalnością Nadleśnictwa Nowogard. (Szczegółowe dane o lasach w pkt 3.1.2 części I studium).

Na terenie gminy występują przede wszystkim gleby klasy brunatno -ziemnych typu gleb brunatnych wylugowanych. Gleby te obejmują ponad 90% powierzchni gruntów ornych. Grunty zajmujące najniższe partie terenu są w typie gleb murszastych i czarnych ziem zdegradowanych, są to gleby okresowo podmokłe. Wśród gleb brunatnych wylugowanych niewielkie i nieliczne plamy zajmują gleby bielcowe.

Pod względem budowy gmina posiada gleby dość jednolite i w 90% należą do gleb lekkich.

W gminie nie występują gleby zbudowane z glin średnich i ciężkich.

(Szczegółowe dane o glebach w pkt 3.1.1 części I studium)

• **zasoby**

Obszar gminy Nowogard charakteryzuje się dość wysokim stopniem zatorfienia. Łącznie zarejestrowano tu 83 złoża torfowe, w tym 4 gytiowiska, w których proces sedymentacji osadów nagromadził jedynie utwory mineralne, w postaci gytii wapiennej lub detrytusowej.

Gytiowiska na terenie gminy Nowogard to stosunkowo nieduże obiekty, których powierzchnia łączna wynosi 41 ha.

Łączna powierzchnia złóż gytiowych, zarówno tych, w których nie ma torfu, jak i zalegających pod powierzchnią utworów torfowych, wynosi 1222,3 ha. Zasoby gytii na terenie gminy nagromadzone w trakcie długotrwałej sedymentacji wynoszą 26.307,5 tys. m³. W utworach gytiowych występują gytie wapienne, organiczne i iklaste. Średni zakres miąższości złóż gytiowych waha się od 0,2 do 0,7 m. Najgłębsze są złoża gytii organicznej, mają one także największe zasoby wynoszące prawie 17.000 tys. m³.

Większość złóż torfowych to obiekty o zróżnicowanej powierzchni od zaledwie kilku hektarów do dużych powierzchniowo, takie jak złożo poniżej Szczytnik, w rejonie Czermnicy, Nowogardu, czy też Wyszomierza, których powierzchnia osiąga nieraz ponad 300 ha.

W stratygrafii złóż torfowych gminy Nowogard występują głównie torfy niskie, co związane jest z charakterem i rzeźbą terenu. Z reguły są to złoża pochodzenia pojeziornego.

Złoża torfowe osiągają w rejonie nowogardzkim znaczną miąższość, maksymalnie do 5,8 m, jak ma to miejsce koło Glicka.

Na terenie gminy występuje jedynie 7 złóż torfu wysokiego oraz jedno złożo o charakterze przejściowym.

Łączna powierzchnia złóż torfowych na terenie gminy wynosi 2.452,5 ha, a zasoby skumulowane sięgają 35.028,5 tys. m³.

Na terenie gminy Nowogard znajdują się 2 kopalnie ropy naftowej: 1,4 km na północny zachód od miejscowości Sikorki i 1,3 km na zachód od miejscowości Sikorki.

Na terenie gminy zinwentaryzowano także 19 żwirowni. Większość z nich to ekosystemy wyeksploatowane w przeszłości. Tylko niektóre z nich zostały zagospodarowane w prawidłowy sposób. Starsze obiekty poddane zostały procesowi zalesienia lub po zakończonej eksploatacji, wkroczyły samorzutnie na ich obszar inicjalne stadia roślinności, które nadały im określony, w miarę naturalny charakter.

Złoża udokumentowane:

- Złoże ropy naftowej „Błotno”

Zasoby udokumentowane w kategorii C 10,44 tys. T

Zasoby przemysłowe 4,27 tys. T

Wydobycie 1,19 tys. T

- Złoże kruszywa naturalnego „Długoleka” o powierzchni 1,34 ha, o zasobach (kat. A+B+C) 144 tys. T
- Złoże piasków kwarcowych „Radosław” o powierzchni 13,0 ha, zasoby bilansowe 29 tys. T (złoże zaniechane)
- Złoże kredy jeziornej i torfu rolniczego „Dąbrowa Nowogardzka – Karsk”
Dwa pola o zasobach:
Kreda pole II 150.600 t zasobów bilansowych w kat. C₁
pole I 1.842.800 t zasobów bilansowych w kat. C₁
Torf pole II 121.000 t zasobów bilansowych w kat. C₁
Pole I 872.700 t zasobów bilansowych w kat. C₁

Poza w/w złożami, udokumentowanymi, dla celów lokalnych wydobywano piasek z niewielkich odkrywek (punktów) w miejscowościach:

- Żabowo,
- Sikorki
- Olszyce,
- Wyszomierz,
- Ostrzyca,
- Nowogard,
- Radosław,
- Krasnołęka.

UWAGA:

Jako materiał uzupełniający studium wykonano specjalistyczne opracowanie fizjograficzne z mapami w skali 1:10.000 – przekazane do dyspozycji Urzędowi Miejskiemu w Nowogardzie. Zawiera ono szczegółową analizę budowy geologicznej i hydrogeologicznej wraz z danymi, dotyczącymi otworów badawczych.

• **zagrożenia i zanieczyszczenia**

Według „Raportu o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim 1997-98”, wydanym przez Inspekcję Ochrony Środowiska w Szczecinie (1999)

powietrze atmosferyczne

czyste, zanieczyszczenia niewielkie, mieszczące się w dopuszczalnych normach
średni roczny opad pyłu w g/m²/rok dla Nowogardu

rok 1993	rok 1995	rok 1996	rok 1997
87	101	116	76

dop. norma 200

pył zawieszony – max. stężenie dobowe w mg/m³

najbliższe miasta: rok 1998 dop. norma 150 mg/m³
Goleniów 84 mg/m³
Gryfice 52 mg/m³

max. stężenie dobowe SO₂ w mg/m³

najbliższe miasta: rok 1998 dop. norma 150 mg/m³
Goleniów 11 mg/m³
Gryfice 21 mg/m³

max. stężenie dobowe NO₂ w mg/m³

najbliższe miasta: rok 1998 dop. norma 150 mg/m³
Goleniów 33 mg/m³
Gryfice 52 mg/m³

wody powierzchniowe

nie prowadzono badań

wg „Waloryzacji przyrodniczej...” zanieczyszczone są:

jezioro Nowogardzkie

rzeka Sapólna,

w gminie Gryfice badano rzekę Gardomiankę, prowadziła wody III klasy.

Należy przyjąć, że wody rzek należą do II/III klasy czystości.

gleby

stan czystości gleb został omówiony w pkt 3.1.2

hałas

Źródła hałasu: pojazdy poruszające się drogą krajową nr 6 (Szczecin- Gdańsk).

Natężenie hałasu:

Wyniki badań : w ciągu dnia w obie strony przejechało 11.108 samochodów (w godzinach od 6.00 do 22.00) - badania przeprowadzono na ul. 3-go Maja (DK nr 6).

Pomiary natężenia hałasu przy wyjeździe z Nowogardu w kierunku Płotów:

średnie natężenie hałasu –	77,5 dB
minimalne -	39,4 dB
maksymalne -	98,4 dB

Ilość pojazdów : 500/godz. (pojazdy ciężarowe – 24% ogółu pojazdów).

Pomiary natężenia hałasu przy wyjeździe z Nowogardu w kierunku Szczecina:

średnie natężenie hałasu –	71,4 dB
minimalne -	56,3 dB
maksymalne -	82,3 dB

Ilość pojazdów : 600/godz. (pojazdy ciężarowe – 12% ogółu pojazdów).

1.1.2 Rolnicza przestrzeń produkcyjna

• **Typy i gatunki gleb**

Na terenie gminy występują przede wszystkim gleby klasy brunatno - ziemnych typu gleb brunatnych wylugowanych. Gleby te obejmują ponad 90% powierzchni gruntów ornych. Grunty zajmujące najniższe partie terenu są w typie gleb murszastych i czarnych ziem zdegradowanych, są to gleby okresowo podmokłe. Wśród gleb brunatnych wylugowanych niewielkie i nieliczne plamy zajmują gleby bielcowe.

Pod względem budowy gmina posiada gleby dość jednolite i w 90% należą do gleb lekkich.

W gminie nie występują gleby zbudowane z glin średnich i ciężkich.

Najliczniej występujące gleby brunatne zbudowane są z piasków gliniastych mocnych i piasków gliniastych lekkich. Gleby brunatne wylugowane zbudowane z gliny lekkiej występują na niewielkich powierzchniach w obrębie Długoleki i Jarchlina.

Gleby piaskowe zbudowane z piasków gliniastych mocnych podścielonych płytko i średnio głęboko gliną lekką występują w obrębie Osowa, Ostrzyca, Świerczewa, Długoleki i Wierzchów. Piaski gliniaste lekkie podścielone płytko lub średnio głęboko piaskiem gliniastym mocnym występują w obrębach: Świerczewo, Wierzbiczin, Wojcieszyn, Strzelewo, Błotno Trzechel. Piaski gliniaste lekkie podścielone średnio głęboko gliną lekką występują także w obrębie Wierzbicina.

Piaski gliniaste lekkie całkowicie występują w Wierzbicinie, Ostrzyca i Grabinie.

Gleby zbudowane z piasków gliniastych lekkich podścielonych płytko piaskiem słabogliniastym występuje najwięcej w obrębach: Błotno, Świerczewo, Ostrzyca i Sapolnica.

Gleby wytworzone z piasków gliniastych lekkich na piaskach luźnych występują w obrębie Glicko, Kulice i Wierzchy.

Piaski gliniaste pylaste na glinie lekkiej spotyka się w obrębie Żabówka i Kulic.

Piaski słabo gliniaste występują w obrębie: Strzelewo, Siwkowic, Olchowa, Wierzchów, Wyszomierek, Kulic, Dąbrowy Nowogardzkiej, Łękna, Sikorek, Karska, Strzelewo i Czermnicy.

Czarne ziemie zdegradowane zbudowane z piasków gliniastych lekkich podścielonych piaskiem słabogliniastym lub gliną lekką występują w obrębie Miętna, Konarzewa, Grabina i Strzelewo.

W obrębie Ostrzyca niewielkie połacie zajmują gleby bielcowe zbudowane z piasku gliniastego mocnego podścielonego płytko gliną lekką.

Gleby bielcowe typu murszastych zbudowane z piasków słabogliniastych płytko podścielonych piaskiem luźnym występują w obrębie: Krasnołęka, Struga, Szczytniki, Czermnica i Miętno.

W obrębach nie wyszczególnionych także w przeważającej części występują gleby brunatne wylugowane zbudowane z piasków.

Na użytkach zielonych występują gleby mułowo torfowe zalegające na gytii (w obrębie Wierzbiczin), mineralno murszowe, czarne ziemie zdegradowane (obręb Kulice) i gleby torfowe na torfach niskich i murszowo - torfowe.

• **Ogólna charakterystyka gruntów**

W omawianych glebach zawartość części spławialnych decydujących o przydatności gleb do produkcji roślinnej nie przekracza 20%, a zawartość części koloidalnych nie przekracza kilku procent.

Na ogół są to gleby kwaśne i lekko kwaśne ze znacznym udziałem gleb bardzo kwaśnych gdyż 22% powierzchni użytków rolnych wykazuje odczyn bardzo kwaśny. Gleby gminy Nowogard są mało zasobne w przyswajalny dla roślin magnez, ponieważ 44% użytków rolnych wykazuje bardzo niską i niską zawartość tego pierwiastka. Zapotrzebowanie gleb w formy przyswajalne fosforu jest na poziomie średnim. Gleb o ni-

skiej i bardzo niskiej zawartości fosforu jest 36% a potasu aż 68%. Pozostały udział procentowy stanowią gleby o średniej, wysokiej i bardzo wysokiej zawartości tych pierwiastków.

Pod względem przydatności grunty orne gminy Nowogard są dość jednolite, gdyż ponad 90% ogólnej ich powierzchni zajmują gleby żytne. Wśród nich najliczniej występują gleby żytne dobre (52,0% ogólnej powierzchni gruntów ornych) oraz gleby żytne słabe (26,7%). Niewielkie powierzchnie zajmują gleby żytne bardzo dobre (7,9%). Większe płaty tych ostatnich występują w południowo - zachodniej, środkowej i północno - wschodniej części gminy. Gleby żytne najsłabsze zajmują około 6,4%, które niewielkimi połaciami występują na terenie całej gminy. Najniższe partie gruntów zajmują gleby zbożowo - pastewne. Najliczniej występują one w północnej części gminy. Na gleby pszenne w gminie przypada około 0,2% powierzchni gruntów ornych i są sklasyfikowane w klasie IIIa i IIIb.

Na użytkach zielonych przeważają gleby klasy IV, które zajmują 60,9% powierzchni użytków zielonych. Następnie najwyższą powierzchnię zajmują gleby klasy V (30,4% powierzchni użytków zielonych). Większość powierzchni (76,9%) zajmuje na użytkach zielonych kompleks 2z - średni. Na użytkach zielonych nie występuje kompleks dobry i bardzo dobry.

• Zestawienie powierzchni użytków rolnych i leśnych miasta i gminy Nowogard

Na podstawie wykazu gruntów na dzień 1-szy stycznia 1999r. udostępnionego przez Urząd Miasta i Gminy w Nowogardzie stwierdza się, że gmina posiada 22046ha użytków rolnych w tym na grunty orne przypada 16003 ha, a łącznie z sadami 16084 ha. Udział poszczególnych użytków do ogólnej powierzchni gminy w ha przedstawia poniższe zestawienie.

grunty orne	sady	łąki	pastwiska	razem użytki zielone	ogółem użytki rolne	% do ogólnej pow.	grunty pod lasami i zadrzewieniami, grunty leśne	% do ogólnej pow.	ogółem pow. gminy
16033	81	3580	2382	5962	22046	65,1	8720	25,7	33866

• Klasy gleb użytków rolnych

Na gruntach ornych gminy nie występują gleby klasy I i II. Na klasę IIIa przypada zaledwie 0,2% powierzchni gruntów ornych, a na klasę IIIb 5,5%. Przeważają gleby klasy IVa 41,0% powierzchni gruntów ornych i IVb (28,0%). Na gleby najsłabsze klasy VI i VIz przypada 4%. Jakość gruntów ornych w poszczególnych klasach ilustruje poniższe zestawienie.

Klasy bonitacyjne gruntów ornych w ha i ich udział procentowy

klasy gleb												razem grunty orne w ha łącznie z sadami
IIIa		IIIb		IVa		IVb		V		VI i Vz		
ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
32	0,2	886	5,5	6594	41,0	4503	28,0	3426	21,3	643	4,0	16084

Na użytkach zielonych przeważa klasa IV i obejmuje prawie 61% powierzchni użytków zielonych. Szczegółowo udział klas wyrażony w procentach do ogólnej powierzchni użytków zielonych przedstawia poniższe zestawienie

klasy gleb na użytkach zielonych								razem pow. użytków zielonych w ha	% do pow. uż. rolnych
III		IV		V		VI			
Ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		
274	4,6	3631	60,9	1812	30,4	245	4,1	5962	27,0

• Kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych i użytków zielonych

Na terenie gminy występuje 7 kompleksów gleb na gruntach ornych. Udział poszczególnych kompleksów glebowych w ha i w % zajmowanej powierzchni przedstawia się następująco:

nr i nazwa kompleksu	ha	%
2 - pszenno dobry	32,0	0,2
4 - żytni bardzo dobry (pszenno - żytni)	1264,0	7,9
5 - żytni dobry	8321,0	52,0
6 - żytni słaby	4273,0	26,7
7 - żytni bardzo słaby	1024,0	6,4
8 - zbożowo pastewny mocny	96,0	0,6
9 - zbożowo pastewny słaby	992,0	6,2

Przedstawione zestawienie wyraźnie informuje o przydatności gleb do produkcji roślinnej. W gminie dominują dwa kompleksy - żytni dobry i żytni słaby. Łącznie na te kompleksy przypada 12594 ha tj. 78,7% powierzchni gruntów ornych i te dwa kompleksy decydują o profilu produkcji roślinnej.

Na użytkach zielonych występują dwa kompleksy: średni 2z i bardzo słaby 3z. Ogólnie można przyjąć, że użytki zielone są w dość dobrej kulturze, ponieważ 76,9% powierzchni przypada na kompleks średni 2z, który obejmuje 4585 ha użytków zielonych.

• **Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

Waloryzacja ta ujmuje ocenę siedliska glebowego w sposób bardziej ogólny w porównaniu do kompleksów glebowo - rolniczych. Na ocenę waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wpływ mają takie czynniki w ujęciu punktowym jak:

- jakość i przydatność gleb
- agroklimat
- rzeźba terenu
- warunki wodne

Wskaźniki te dla gminy w skali punktowej przedstawiają się następująco:

jakości i przydatności gleb	44,2
agroklimatu	10,4
rzeźby terenu	4,2
warunków wodnych	3,5
Razem	62,3

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi dla gminy 62,3. Na uwagę zasługuje podkreślenie, że waloryzacja charakteryzuje całą przestrzeń produkcyjną, a nie poszczególne użytki.

Dla pełniejszej informacji wyjaśnia się, że ocena punktowa jakości i przydatności gleb jest wypadkową klas bonitacyjnych i kompleksów glebo - rolniczych. Pozostałe elementy wpływające na waloryzację są oceniane w skali pięciopunktowej odnośnie rzeźby terenu i warunków wodnych. Wycena agroklimatu jest w skali piętnastostopniowej. Na podstawie omawianej oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwierdza się, że gmina posiada płaskorówninną rzeźbę terenu stwarzającą dobre warunki do uprawy ziemi. Ocena warunków wodnych środowiska dla celów produkcji rolnej jest korzystna. Natomiast agroklimat jest średnio korzystny. Najmniej korzystnym czynnikiem do produkcji rolnej jest jakość gleb. Stąd ogólny wskaźnik waloryzacji jest niski.

• **Użytki rolne w poszczególnych obrębach**

Klasy gruntów ornych i użytków zielonych w udziale procentowym do powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych ujmuje tabela 3.6.1. i 3.6.2. W tabeli 3.6.1. wyeksponowano udział gleb jakościowo lepszych od klasy IIIa do IVa. Najlepsze gleby pod względem klas bonitacyjnych występują w obrębach: Sikorki, Wierzchy, Osowo, Słajsino i Bochlina. Najsłabsze gleby występują w Boguszycach, Czermnicy, Karsku, Krasnołęce, Nowych Wyszomierkach, Szczytnikach, Zabowie i Trzechlu. Najlepsze gleby na użytkach zielonych występują w obrębie Żabówka i Sapolnicy a najslabsze w obrębach: Błotno, Trzechel, Wojcieszyn i Czermnica.

• **Kompleksy przydatności rolniczej gleb w poszczególnych obrębach i ich charakterystyka**

Kompleksy glebowe na gruntach ornych informują o przydatności siedliska do produkcji okresowych gatunków roślin. Każdy kompleks prócz nazwy gatunku roślin posiada odpowiedni nr od 1 - 14. Na użytkach zielonych występuje trzy rodzaje kompleksów (1z, 2x i 3z).

Na gruntach ornych gminy wyróżnia się osiem kompleksów na czternaście możliwych.

Kompleks 2 pszenno dobry

Gleby tego kompleksu zajmują niewielkie połacie w obrębie: Długołęki, Jarchlina i Ostrzyce. Łączna powierzchnia tego kompleksu w wymienionych obrębach wynosi około 32 ha gruntów ornych. Na glebach kompleksu drugiego udają się wszystkie rośliny uprawne, lecz otrzymanie odpowiednio wysokich plonów zależne jest w większym stopniu od poziomu agrotechniki i od przebiegu pogody. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby te zaliczane są do klasy IIIa i IIIb.

Kompleks 4 - żytni bardzo dobry (pszenno - żytni)

Gleby kompleksu czwartego obejmują 1264 ha i największe ich połacie występują w obrębach: Osowo, Wierzbiczin, Żabówko i Wierzchy. W wielu obrębach kompleks ten nie występuje co podaje tabela 3.6.3.

W skład kompleksu 4 wchodzi najlepsze gleby lekkie wytworzone przeważnie z piasków gliniastych mocnych całkowitych lub piasków gliniastych lekkich i mocnych, zalegających na zwięźlejszym podłożu (głina lekka lub piasek gliniasty mocny). Gleby te mają dobrze wykształcony poziom próchniczny oraz właściwe stosunki wodne. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby te zaliczane są przeważnie do klasy IIIb oraz do klasy IVa. Gleby te jeżeli są w odpowiedniej kulturze nadają się do uprawy rzepaku, pszenicy jarej, jęczmienia jarego i ozimego.

Kompleks 5 - żytni dobry

Kompleks ten obejmuje największą powierzchnię gleb w gminie i występuje we wszystkich obrębach z wyjątkiem Szczytników. Największe powierzchnie kompleksu piątego występują w: Warnkowie, Słajsinie, Sikorkach, Brzozowie i Lestkowie. W wymienionych obrębach kompleks żytni dobry obejmuje ponad 70% gruntów ornych.

Gleby omawianego kompleksu są przeważnie zbudowane z piasków gliniastych lekkich zalegających średnio głęboko na zwężlejszym podłożu. Są to gleby dość wrażliwe na suszę, głęboko wylugowane i zakwaszone. Gleby te są typowo żytnio - ziemniaczane, lecz też przydatne do uprawy jęczmienia jarego, pszenicy jarej, pszenżyta i rzepaku jarego.

Kompleks 6 - żytni słaby

Do tego kompleksu zaliczane są gleby wytworzone z piasków gliniastych głębokich oraz z piasków gliniastych lekkich podścielonych płytko piaskiem luźnym lub żwirem piaszczystym.

Gleby te są nadmiernie przesuszane i mają słabą zdolność zatrzymywania wody. Tym samym są to gleby okresowo lub trwale zbyt suche. Gleby te przeważnie są ubogie w składniki pokarmowe. Dobór roślin uprawnych dla tych gleb jest bardzo ograniczony i sprowadza się głównie do żyta, owsa, ziemniaków, seradeli i łubinów. Plony roślin zależą w bardzo dużym stopniu od ilości i rozkładu opadów. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby tego kompleksu zaliczane są do klasy IVb i V. Kompleks ten występuje we wszystkich obrębach, przy czym największy udział tych gleb występuje w następujących obrębach: Nowe Wyszomierki (75,8%), Krasnołęka (49,0%), Długołęka (44,3%), Trzechel (54,8%), Boguszyce (43,0%) i Glicko. Najmniejszy odsetek gleb 6 kompleksu jest w obrębie Brzozowa, Orzechowa, Orzesza i m. Nowogard.

Kompleks 7 - żytni bardzo słaby

W skład kompleksu siódmego wchodzi najłabsze gleby wytworzone z piasków luźnych i piasków słabogliniastych przechodzących dość płytko w piasek luźny lub żwir. Gleby te są ubogie w składniki pokarmowe z natury kwaśne i przeważnie trwale zbyt suche. Na glebach tego kompleksu można uprawiać tylko żyto i łubin żółty. Gleby kompleksu siódmego zaliczane są do VI klasy bonitacyjnej. Kompleks 7 występuje prawie we wszystkich obrębach z wyjątkiem Bochlina, Grabina, Strugi i Warnkowa. Najwięcej gleb w tym kompleksie występuje w Czermnicy, Łęgnie i Szczytnikach.

Kompleks 8 - zbożowo - pastewny mocny

Do kompleksu ósmego zalicza się gleby średnio związane odpowiednie dla kompleksu czwartego żytniego bardzo dobrego. Kompleks ten jest wyróżniany oddzielnie mimo podobnej budowy gleby z kompleksem czwartym gdyż są one okresowo długo a w niektórych latach nawet w ciągu całego okresu wegetacyjnego nadmiernie uwilgotnione z natury są przeważnie zasobne w składniki pokarmowe i potencjalnie żyzne. Układ stosunków wodnych powoduje, że gleby te są glebami wadliwymi. Wadliwość ich polega na nadmiernym uwilgotnieniu, co utrudnia prawidłową agrotechnikę (np. późne obsychanie wiosną). Wyższe plony na tym kompleksie uzyskuje się z reguły w latach suchych. Na glebach tego kompleksu większy udział powinny stanowić rośliny pastewne. Najwięcej tych gleb występuje w obrębie: Trzechla, Żabówka i Strzelewa.

Kompleks 9 - zbożowo pastewny słaby

Obejmuje on gleby lekkie wytworzone z piasków (odpowiedniki gleb kompleksów żytnich 5, 6, 7), okresowo podmokłe. Podmokłość tych gleb wynika z płaskiej rzeźby terenu (płaskorównina). Występowaniem w dolnej części profilu warstw słabo przepuszczalnych lub położeniem w obniżeniach terenu w zasięgu wody gruntowej.

Nadmierne uwilgotnienie występuje tu przeważnie wiosną oraz opóźnia termin sadzenia ziemniaków. W późniejszych okresach wegetacji obserwuje się na tym kompleksie często niedobór wilgoci. Jak wspomniano ze względu na płaskorówninną rzeźbę terenu całej gminy kompleks dziewiąty występuje niemal we wszystkich obrębach z wyjątkiem obrębów: Długołęka, Nowe Wyszomierki, Osowo, Sapolnica i Warnkowo. Wyjątkowo wysoki odsetek omawianego kompleksu występuje w obrębie Szczytniki, Łęgno, Strzelewo i Struga.

• Kompleksy glebowe na użytkach zielonych

Na terenie gminy występuje kompleks 2z - użytki zielone średnie i 3z - użytki zielone słabe i bardzo słabe. Do kompleksu drugiego zaliczane są wszystkie użytki zielone klasy III i II. Wchodzi tu zarówno użytki zielone na glebach mineralnych i mułowo - torfowych, jak również i na glebach torfowych i murszowych. Stosunki wodne tych gleb nie są w pełni uregulowane, okresowo za suche lub nadmiernie uwilgotnione. Łąki zaliczane do tego kompleksu są przeważnie dwukośne.

Do kompleksu trzeciego zaliczane zostały przeważnie użytki zielone klas V i VI. Użytki zielone trzeciego kompleksu występują na glebach mineralnych zbyt suchych lub nadmiernie wilgotnych, a także na glebach mułowo - torfowych i torfowych przesuszonych lub podtapianych. Łąki kompleksu 3z są często turzycowo - trawiaste jednokośne. Szczegółowo udział kompleksu 2z i 3z w użytkach zielonych ilustruje tabela 3.6.3. Ponadto kompleksy glebowe szczegółowo ilustruje mapa glebowo - rolnicze w skali 1 : 25000, która informuje w odniesieniu do poszczególnych obrębów o rodzaju kompleksu, typie i gatunku gleby oraz z jakiego materiału ziemnego jest zbudowane podłoże na głębokościach 50 cm, 50 - 100 cm i 100 - 150 cm.

• Własności fizykochemiczne gleb wpływające na ich żyzność

Zakwaszenie, potrzeby wapnowania i zawartość przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu gleb gminy Nowogard podaje tabela 3.6.4.

Zawartość mikroelementów w glebach z użytków rolnych przedstawia poniższe zestawienie.

Formy przyswajalne przez rośliny baru, manganu, miedzi i cynku wyrażone w procentach do powierzchni użytków rolnych przedstawiają się następująco:

zawartość											
baru			miedzi			manganu			cynku		
niska	średnia	wysoka	niska	średnia	wysoka	niska	średnia	wysoka	niska	średnia	wysoka
24	35	31	24	45	31	10	27	63	1	34	65

• **Zestawienie zawartości metali ciężkich**

Przeprowadzone badania w latach 1992 - 1997 na rzecz ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej objęły 31 miejscowości, z których pobrano 41 próby gleb. W próbach tych oznaczono zawartości metali ciężkich takich jak: kadm - Cd, miedź - Cu, chrom - Cr, nikiel - Ni, ołów - Pb i cynk - Zn. Prócz tych oznaczeń wykonano dodatkowe niezbędne badania do wyceny zawartości metali ciężkich. Badania te objęły oznaczenie odczynu, składu granulometrycznego i zawartości próchnicy. W tabeli 3.6.5. podano zestawienie zawartości metali ciężkich wraz z oceną wyrażoną w stopniach zanieczyszczenia gleby. Oceny dokonano na podstawie opracowania Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, pt: „Podstawy oceny chemicznego zanieczyszczenia gleb, metale ciężkie, siarka i WWA” wydanego przez Bibliotekę Monitoringu Środowiska (Warszawa 1995r.)

Przedstawiony przegląd jakości gleb oraz jej właściwości fizyko - chemiczne dają podstawę do stwierdzenia, że środowisko glebowe gminy Nowogard stwarza średnio korzystne warunki do rozwoju produkcji rolnej.

Przy rozważeniu profilu produkcji rolnej należy uwzględnić duży odsetek (27,0%) udziału w użytkach rolnych użytków zielonych stwarzający możliwości rozwoju hodowli bydła ras mięsnych lub mięsno - mlecznych oraz ze względu na tradycje w produkcji ziemniaków rozwinąć uprawę ziemniaków odmian jadalnych z odpowiednią przechowalnością, sortownią, myjnią i oczyszczalnią. Produkcja ziemniaka jadalnego w tym regionie może być bazą zaopatrzenia dla aglomeracji szczecińskiej.

Z uwagi na znaczny udział gleb kompleksu 7 - żytniego bardzo słabego (1024 ha) gruntów ornych oraz stosunkowo niskim udziale powierzchni zajętej przez lasy i zadrzewienia w stosunku do ogólnej powierzchni gminy (25,7%) konieczne jest przekazywanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej szczególnie z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa do Państwowych Gospodarstw Leśnych.

• **Udział powierzchni klas gruntów ornych wyrażony w procentach w poszczególnych obrębach gminy Nowogard**

obręb	udział klas w % do zajmowanej powierzchni								
	IIIa	IIIb	IVa	razem 2-4	IVb	V	VI	VIz	razem 6-9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Błotno	-	2,4	36,6	39,0	33,9	24,9	2,2	-	61,0
Bochlin	-	4,0	64,3	68,3	23,9	6,9	-	0,9	31,7
Boguszyce	-	-	-	-	20,5	58,3	20,4	0,8	100,0
Brzozowo	-	-	36,4	36,4	38,4	21,0	1,7	2,5	63,6
Czermnica	-	-	17,7	17,7	11,3	39,8	24,5	6,7	82,3
Dąbrowa Nowogardzka	-	8,9	37,4	46,3	18,8	25,9	6,4	2,6	53,7
Długoleśka	-	5,3	49,8	55,1	28,9	15,3	0,7	-	44,9
Glicko	-	-	38,9	38,9	12,7	38,5	9,9	-	61,1
Grabin	-	15,8	52,1	67,9	17,6	14,2	0,3	-	32,1
Jarchlino	1,7	4,6	41,3	47,6	27,1	17,2	8,1	-	52,4
Karsk	-	-	12,3	12,3	38,4	42,3	6,6	0,4	87,7
Konarzewo	-	-	15,0	15,0	56,9	24,3	3,8	-	85,0
Krasnołęka	-	-	16,8	16,8	32,6	36,2	13,8	0,6	83,2
Kulice	0,1	1,1	32,3	33,5	44,1	22,1	0,3	-	66,5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lestkowo	-	1,9	48,7	50,6	33,1	15,2	0,7	0,4	49,4
Łęgno	-	-	45,9	45,9	20,5	31,3	2,3	-	54,1
Maszkowo	-	1,3	41,2	42,5	25,8	28,4	2,0	1,3	57,5
Miętno	-	-	60,3	60,3	17,5	22,2	-	-	39,7
Nowe Wyszomierki	-	-	-	24,7	67,3	8,0	-	-	100,0
Olchowo	-	5,0	58,6	63,6	21,5	10,6	4,3	-	36,4
Orzechowo	-	-	68,5	68,5	20,1	9,9	1,5	-	31,5
Orzesze	-	-	21,0	21,0	53,0	20,3	5,7	-	79,0
Osowo	2,0	14,0	59,0	75,0	21,0	4,0	-	-	25,0
Ostrzyca	-	5,2	33,3	38,5	47,5	13,8	0,2	-	61,5
Sapolnica	-	0,1	37,8	37,9	35,7	24,3	2,1	-	62,1
Sikorki	-	2,3	76,6	89,9	13,5	7,6	-	-	21,1
Słajzino	-	5,0	68,0	73,0	14,4	12,6	-	-	27,0
Struga	-	-	44,9	44,9	1,6	53,5	-	-	55,1
Strzelewo	-	7,6	41,5	49,1	25,3	24,0	1,6	-	50,9
Szczytniki	-	-	-	-	71,0	42,8	46,2	3,9	100,0
Świerczewo	-	10,4	40,0	50,4	19,9	25,4	3,2	1,1	49,6
Trzechel	-	-	15,9	15,9	48,3	26,4	9,4	-	84,1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Warnkowo	-	-	16,3	16,3	65,3	18,4	-	-	83,7
Wierzbięcín	-	2,4	51,8	54,2	32,4	13,3	0,1	-	45,8
Wierzchy	-	12,8	62,8	75,6	10,5	13,9	-	-	24,4
Wojcieszyn	-	4,1	47,2	51,3	25,5	20,0	1,6	1,6	48,7
Wołowiec	-	2,3	53,9	56,2	10,6	29,6	3,6	-	43,8
Wyszomierz	1,6	3,5	44,7	49,8	29,6	16,9	2,9	0,8	50,2
Żabowo	-	-	13,2	13,2	40,4	34,7	11,7	-	86,8
Żabówko	-	13,6	47,5	61,1	25,5	11,9	1,5	-	38,9
m. Nowogard łącznie 7 – obrębów	-	3,0	45,6	48,6	28,1	20,5	2,8	-	51,4

- **Udział w procentach zajmowanej powierzchni przez poszczególne klasy użytków zielonych gminy Nowogard**

obręb	udział klas w % do zajmowanej powierzchni				
	II	III	IV	V	VI
1	2	3	4	5	6
Błotno	-	-	38,0	60,3	1,7
Bochlin	-	4,8	60,0	34,8	0,4
Boguszyce	-	-	60,8	34,6	4,6
Brzozowo	-	-	76,0	18,5	5,5
Czermnica	-	-	40,4	58,0	1,6
Dąbrowa No- wogardzka	-	0,9	49,0	41,9	8,2
Długoleka	-	6,0	69,2	17,6	7,2
Glicko	-	-	80,2	19,8	-
Grabín	-	1,3	60,8	36,0	1,9
Jarchlino	-	5,2	44,2	46,6	4,0
Karsk	-	-	77,6	18,2	4,2
Konarzewo	-	-	84,0	15,4	0,6
Krasnołeka	-	-	39,1	54,8	6,1
Kulice	-	17,7	57,7	20,8	3,8
1	2	3	4	5	6
Lestkowo	1,8	16,1	58,9	18,4	4,8
Łęgno	-	-	39,3	57,6	3,1
Maszkowo	-	0,6	67,0	27,0	5,4
Miętno	-	13,8	40,8	43,4	2,0
Nowe Wyszomierki	-	-	91,5	7,7	0,8
Olchowo	-	0,7	54,9	22,8	21,6
Orzechowo	-	-	82,4	17,2	0,4
Orzesze	-	16,2	71,2	12,1	0,5
Osowo	-	8,2	80,1	10,9	0,8
Ostrzyca	-	4,5	71,3	22,2	2,0
Sapólnica	-	49,8	47,1	3,1	-
Sikorki	-	1,1	86,9	11,8	0,2
Słajnsino	-	21,6	78,4	-	-
Struga	-	-	65,0	28,6	6,4
Strzelewo	-	21,6	68,1	10,3	-
Szczytniki	-	-	86,0	13,3	0,7
Świerczewo	-	3,0	54,7	37,4	4,9
Trzechel	-	-	18,1	79,1	2,8
1	2	3	4	5	6
Warnkowo	-	-	77,2	22,8	-
Wierzbięcín	-	6,9	76,4	15,9	0,8
Wierzchy	-	-	89,8	7,3	2,9
Wojcieszyn	-	1,8	33,1	42,9	22,2
Wołowiec	-	1,1	83,7	12,9	2,3
Wyszomierz	-	8,3	80,6	10,6	0,5
Żabowo	-	55,4	31,4	13,2	-
Żabówko	-	13,1	66,7	17,1	3,1
m. Nowogard łącznie 7 – obrębów	-	3,1	79,0	12,1	5,8

- **Kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych i użytków zielonych w % do powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych**

Obręby	Kompleksy na gruntach ornych								Kompleksy na użytkach zielonych	
	2	3	4	5	6	7	8	9	2z	3z
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Błotno	-	-	2,7	45,5	33,3	3,1	-	15,4	75,1	24,9
Bochlin	-	-	4,1	44,8	24,7	-	9,0	17,4	61,1	38,9
Boguszyce	-	-	-	21,5	43,0	19,3	-	16,2	61,6	38,4
Brzozowo	-	-	-	72,9	8,0	2,0	-	17,1	63,0	37,0
Czermnica	-	-	-	23,3	23,9	35,3	-	17,2	76,0	24,0
Dąbrowa Nowogardzka	-	-	8,8	38,8	37,9	8,4	0,3	5,8	45,5	54,5
Długotęka	3,7	-	5,4	58,8	24,3	7,8	-	-	76,6	23,4
Glicko	-	-	-	38,9	44,3	2,7	-	14,1	82,4	17,6
Grabin	-	-	6,0	60,4	29,5	-	0,9	3,2	85,2	14,8
Jarchlino	1,3	-	4,3	61,5	16,2	15,6	-	1,1	86,8	13,2
Karsk	-	0,3	1,4	49,1	37,6	11,4	-	0,2	77,1	22,9
Konarzewo	-	-	-	68,7	18,5	2,7	-	10,1	96,0	4,0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Krasnotęka	-	-	-	39,1	49,0	10,2	-	1,7	88,1	11,9
Kulice	-	-	2,4	48,1	37,1	5,2	0,1	7,1	97,4	2,6
Lestkowo	-	-	-	72,5	15,4	2,3	-	9,8	75,4	24,6
Łęgno	-	-	-	22,6	24,9	24,9	-	27,6	36,4	63,6
Maszkowo	-	-	-	63,4	25,6	6,0	-	5,0	81,2	18,8
Miętno	-	-	-	57,8	25,3	6,4	-	10,5	76,3	23,7
Nowe Wyszomierki	-	-	-	8,6	75,8	15,8	-	-	95,3	4,7
Olchowo	-	-	8,6	67,1	14,2	8,2	0,9	1,0	77,2	22,8
Orzechowo	-	-	9,1	69,2	7,2	2,4	-	12,1	91,2	8,8
Orzesze	-	-	-	60,0	8,7	4,1	-	27,2	100,0	-
Osowo	-	-	32,4	36,5	28,0	3,1	-	-	89,0	11,0
Ostrzyca	1,2	-	11,2	63,5	21,4	0,9	0,4	1,4	83,4	16,6
Sapólnica	-	-	1,1	62,3	33,1	3,5	-	-	89,6	10,4
Sikorki	-	-	0,4	76,6	20,8	0,6	-	1,6	89,8	10,2
Ślajfino	-	-	-	77,4	20,0	2,1	-	0,5	40,6	59,1
Struga	-	-	-	44,3	32,7	-	-	23,0	79,7	20,3
Strzelewo	-	-	0,6	39,0	27,3	5,0	4,8	23,3	78,6	21,4
Szczytniki	-	-	-	-	23,8	22,3	-	53,9	96,6	3,4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Świerczewo	-	-	10,0	48,2	25,1	13,3	-	3,4	68,0	32,0
Trzechel	-	-	-	14,5	54,8	5,7	8,8	16,2	72,4	27,6
Warnkowo	-	-	-	87,6	12,4	-	-	-	93,3	6,7
Wierzbięcín	-	-	24,6	54,5	17,6	1,2	0,3	1,8	79,3	20,7
Wierzchy	-	-	15,8	57,0	18,8	7,4	-	1,0	94,4	5,6
Wojcieszyn	-	-	4,1	62,8	26,5	6,6	-	-	92,9	7,1
Wołowiec	-	-	2,3	60,4	24,6	4,8	-	7,9	94,6	5,4
Wyszomierz	-	-	4,7	53,1	37,1	3,4	-	1,7	97,4	2,6
Żabowo	-	-	-	45,6	29,7	7,9	-	16,8	67,9	32,1
Żabówko	-	-	16,3	60,0	6,1	0,9	5,6	11,1	79,1	20,9
m. Nowogard łącznie 7 – obrębów	-	-	0,3	65,0	30,8	3,5	-	0,4	74,4	25,6

• **Odczyn, potrzeby wapnowania i zasobność gleb w makroelementy miasta i gminy Nowogard (dane z lat 1992 - 1996)**

ilość przebadanych gospodarstw	ilość przebadanych prób	przebadane powierzchnie w ha	Odczyn (pH) % zbadanej powierzchni				
			bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy
284 w tym 4 gosp. wielkoobszar.	4614	9030	22	46	26	5	1

potrzeby wapnowania w % do powierzchni użytków rolnych					1.1.1.1.1 zawartość magnezu w % do powierzchni użytków rolnych				
konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczyć	zbędne	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
23	25	20	14	18	20	24	33	13	10

zawartość fosforu w % do powierzchni					zawartość potasu w % do powierzchni				
bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
6	30	38	16	10	26	42	20	7	5

• Zestawienie zawartości metali ciężkich w glebach gminy Nowogard (dane z lat 1992 - 1997).

obręb miejscowość	zawartość w mg/kg i stopień zanieczyszczenia																		rodzaj gleby
	Cd	0	I	Cu	0	I	Cr	0	I	Ni	0	I	Pb	0	I	Zn	0	I i II	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Błotno	0,13	0		22,0	-	I	9,1	0		3,2	0		10,4	0		47,0	0		A-G
Boguszyce	0,30	0		7,0	0		11,0	0		7,5	0		21,9	0		87,0	-	I	A-G
Brzozowo	0,19	0		6,0	0		18,8	0		0,5	0		13,4	0		29,0	0		A-G
Czermnica	0,22	0		10,0	0		12,0	0		4,5	0		16,1	0		37,0	0		A-G
Dąbrowa Nowogardzka	0,18	0		7,0	0		32,0	-	I	4,5	0		11,0	0		37,0	0		B-G
Długoleka	0,29	0		11,0	0		12,1	0		9,4	-	I	20,1	0		181,0	-	I	B-G
Glicko	0,14	0		15,0	0		8,6	0		18,8	0		8,9	0		41,0	0		A-G
Glicko	0,20	0		5,0	0		14,0	0		3,0	0		12,3	0		47,0	0		A-G
Grabin	0,36	-	I	27,0	-	I	18,0	0		7,5	0		32,4	-	I	238,0	-	II	A-G
Grabin	0,22	0		11,0	0		15,0	0		4,8	0		12,0	0		38,0	0		A-G
Jarchlino	0,20	0		7,0	0		28,0	0		4,2	0		12,0	0		48,0	0		B-G
Karsk	0,27	0		14,0	0		17,4	0		9,8	0		16,2	0		96,0	-	I	A-G
Karsk	0,13	0		16,0	-	I	11,1	0		4,6	0		9,1	0		51,0	-	I	A-G
Kulice	0,20	0		8,0	0		17,4	0		0,9	0		14,9	0		37,0	0		A-G
Kulice	0,22	0		7,0	0		30,0	0		3,9	0		12,2	0		50,0	0		B-G
Lestkowo	0,18	0	4	6,0	0		12,0	0		5,5	0		12,3	0		36,0	0		A-G
Maszkowo	0,26	0		9,0	0		16,0	0		6,9	0		21,0	0		53,0	-	I	A-G
Maszkowo	0,22	0		9,0	0		15,0	0		6,6	0		18,7	0		49,0	0		A-G
Miętno	0,24	0		14,0	0		16,0	0		5,4	0		16,2	0		52,0	-	I	A-G
Miętno	0,18	0		10,0	0		14,0	0		3,6	0		9,0	0		54,0	-	I	A-G
Miętno	0,26	0		16,0	-	I	6,0	0		3,5	0		11,4	0		52,0	-	I	A-G
Ogorzele	0,18	0		19,0	-	I	11,7	0		5,9	0		12,5	0		67,0	-	I	A-G
Olchowo	0,28	0		6,0	0		18,0	0		4,4	0		13,0	0		49,0	0		B-G
Olchowo	0,21	0		13,0	0		4,8	0		1,0	0		15,5	0		30,0	0		A-G
Orzechowo	0,20	0		6,0	0		14,0	0		4,5	0		27,0	0		45,0	0		A-G
Orzesze	0,18	0		14,0	0		19,6	0		4,0	0		14,4	0		40,0	0		A-G
Ostrzyca	0,34	0		40,0	-	I	30,8	-	I	12,5	0		44,0	0		156,0	-	I	B-G
Sapolnica	0,20	0		6,0	0		30,0	0		5,4	0		11,0	0		53,0	0		B-G
Sikorki	0,14	0		11,0	0		27,0	-	I	6,0	0		10,5	0		38,0	0		A-G
Strzelewo	0,30	0		9,0	0		21,0	-	I	4,5	0		16,5	0		44,0	0		A-G
Świerczewo	0,28	0		12,0	0		12,0	0		6,0	0		18,5	0		51,0	-	I	A-G
Trzechel	0,14	0		16,0	-	I	5,0	0		2,4	0		9,3	0		38,0	0		A-G
Wierzbęcin	0,16	0		24,0	-	I	21,0	-	I	7,2	0		12,4	0		46,0	0		A-G
Wojcieszyn	0,24	0		16,0	-	I	16,0	0		7,2	0		15,8	0		44,0	0		A-G
Wołowiec	0,57	-	I	10,0	0		15,0	0		12,3	-	I	29,8	0		171,0	-	II	A-G
Wyszomierz	0,16	0		24,0	-	I	27,3	-	I	9,8	0		14,8	0		51,0	-	I	A-G
Wyszomierz	0,22	0		4,0	0		12,0	0		2,4	0		10,9	0		44,0	0		A-G
Żabowo	0,24	0		11,0	0		14,0	0		8,4	0		18,3	0		56,0	-	I	A-G
Żabówko	0,13	0		3,0	0		13,0	0		1,0	0		10,1	0		31,0	0		A-G
Nowogard	0,28	0		13,0	0		17,6	0		20,0	-	I	19,1	0		100,0	-	II	A-G
Nowogard	0,30	0		8,0	0		15,0	0		4,0	0		14,5	0		62,0	-	I	A-G

Uwagi:

Stopień skażenia metali ciężkich 0 - gleby nie zanieczyszczone o naturalnych zawartościach

I - gleby o podwyższonej zawartości metali ciężkich mogą być przeznaczone do pełnego wykorzystania rolniczego z wyłączeniem upraw roślin do produkcji żywności o szczególnie małej zawartości pierwiastków i substancji szkodliwych

II - gleby słabo zanieczyszczone. Wykluczyć należy uprawę warzyw jak np. sałata, szpinak, kalafior, marchew. Dozwolona jest uprawa roślin zbożowo-okopowych i pastewnych oraz użytkowanie pastwiskowe

1.1.3 Melioracje rolnicze

- **Rzeki** - poddawane stałej konserwacji (prowadzone prace 2000 i 2001) – czyszczenie, pogłębianie
  - Wołczenica – 5 zastawek, nawadnianie kompleksu łąk ca 1000 ha pomiędzy Grabinem a Sikorkami; miejscowość Wierzchy – suszarnia zielonek; melioracja 1979 – drogi rolnicze z płyt.
  - Dąbrzyca
  - Kanał Bochlin
  - Rudka – rozpoczęta regulacja
  - Trzechelska Struga (część od Strzelewa do Trzechela – 1 zastawka)
  - Sapólnica – Maszkowo – Zakład Przemysłu Ziemniaczanego (krochmalnia) – łąki są wykorzystywane dla rozcieńczania ścieków z tego zakładu (ścieki rolnicze)
  - Wołowa (kanał Kościuszki w 2001 r) – poza gminą
- **Projektowany zbiornik wodny przy Radosławiu** (100 ha od szosy) dla celów rolniczych (produkcja warzyw) – odcinek do Sapólnicy jest niezagospodarowany, może to proponowany ZP-K
- **Użytki rolnicze, rejon gruntów ornych zmeliorowane** (okresy z lat 1970-90)
  - a. wsie w zlewni Dobrzyca
    - Strzelewo
    - Karsk
    - Dąbrowa Nowogardzka
    - Warnkowo
    - Otręby
  - b. wsie w zlewni Trzechelska Struga
    - Strzelewo
    - Czernnica
  - c. wsie w zlewni Wołczenicy
    - Szczytniki
  - d. wsie w zlewni kanału Bochlin
    - Bochlin
    - Grabin
  - e. zlewnia Rudki i Gardomianki
    - dawne melioracje
  - f. zlewnia rzeki Dobra
    - od Wierzbęcina w dół, do granic gminy
    - wieś Ostrzyca
  - g. tereny przy m. Nowogard zmeliorowane, 2 rowy konserwowane
    - Wojcieszyn
    - ścieki miejskiej oczyszczalni do rzeki Sapólnej
    - rozdeszczawianie ścieków rolniczych
- **Inwestycje planowane**
  - a. górna zlewnia Wołczenicy – od Miętna do Sikerek (zaniechano)
  - b. rzeka Rudka – odnawiające uregulowania
  - c. zalew 100 ha przy Radosławiu

1.1.4 Lasy

Lasy na terenie miasta i gminy Nowogard zajmują 25,7% ogólnej powierzchni. Wskaźnik ten informuje, że lesistość gminy jest niższa od średniej byłego woj. szczecińskiego.

Na terenie gminy gospodarka leśna prowadzona jest przede wszystkim przez Nadleśnictwo Nowogard i w mniejszym stopniu Nadleśnictwo Rokita. W posiadaniu tych nadleśnictw wg stanu na 1 stycznia 2000 r. na terenie gminy jest 8010 ha lasu łącznie z zadrzewieniami i zakrzaczeniami. Z tej powierzchni na Nadleśnictwo Rokita przypada 1475 ha.

Szczegółowo wykaz powierzchni pod lasami poszczególnych grup użytkowników podaje tabela 1.

Gleby pod lasami gminy są dość zróżnicowane pod względem typologicznym. Stąd dość spore zróżnicowanie lasów pod względem występujących typów siedlisk. Przeważają dwa typy siedlisk (BMŚW i LMŚW). W obrębie gminy na terenie Nadleśnictwa Nowogard bór mieszany świeży występuje na powierzchni 40%, a las mieszany świeży obejmuje 30% siedlisk. Na terenie gminy, na którym gospodarkę leśną prowadzi Nadleśnictwo Rokita BMSW obejmuje też 40% powierzchni, a na LMŚW przypada 24%. Na pozostałe siedliska przypada 30% (Nadleśnictwo Nowogard) i 36% Nadleśnictwo Rokita. Pozostałe siedliska wg kolejności zajmowanej powierzchni to:

LMW – las mieszany wilgotny
 BMW – bór mieszany wilgotny
 LŚW – las świeży
 BŚW – bór świeży
 OI – olsy.

Okolo 5% powierzchni przypada na bór sosnowy – BS, bór mieszany bagienny – BMb, las wilgotny LW, i bór bagienny Bb. Pozysk. drewna z 1 ha w obu nadleśnictwach jest dość wysoki i wynosi 4m³ w Nadleśnictwie Nowogard i 3,3m³ z ha w Nadleśnictwie Rokita. W 65% pozyskiwane jest drewno sosnowe. Przeciętny wiek drzewostanu w obu nadleśnictwach wynosi 47-50 lat.

Nadleśnictwo Nowogard prowadzi systematycznie zalesienie gruntów porolnych. W 2001r zalesiono 26,63 ha w rejonie miejscowości Dąbrowa Nowogardzka. Przeważnie zalesieniem objęto łąki i pastwiska. Na mapie glebowo-rolniczej i siedlisk leśnych, zalesienia te występują w następujących oddziałach i pododdziałach 113Dm, 113Dc, 113Db, 142K, 161Aa, 161Ag, 161Ac. Na wspomnianej mapie są tylko zaznaczone oddziały bez pododdziałów.

Na terenie gminy w rejonie Nadleśnictwa Rokita w latach 1993 – 1997 zalesiono 35,64 ha gruntów porolnych głównie łąk i pastwisk, na które przypada 25,83 ha. Największe powierzchnie, które odnotowano na mapie to 3.19 ha zalesionych łąk w oddziale 328 i oddziale 342 zalesiono pastwisko o pow. 3.74 ha. Mniejsze powierzchnie są trudne do odnotowania na mapie 1:25000 (1cm² od pow. 6,25 ha).

Na terenie gminy działają cztery koła łowieckie:

Ryś Nowogard obwód 35

Lis Błotno obwód 27

Nadodrzańskie koło Łowieckie w Szczecinie obwód 36

Jeleń obwód 18

Gospodarcze drzewostany nasienne w lasach gminy Nowogard podaje poniższe zestawienie.

Nadleśnictwo Nowogard

obręb	leśnictwo	oddział pododdział	gatunek	pow. w ha
Czermnica	Olszyca	164i	So – sosna	3,74
		168k	So	0,82
		144g	So	2,39
		120d	So	10,95
		121c	So	3,65
		184a	So	4,06
		186a	So	4,14
		162a	So	17,37
		145c	So	8,66
		123k	So	2,96
		123n	So	9,05
		144f	So	5,13
		186b	BK - buk	16,20
		49o	Bk	7,22
		168a	Dbisz – dąb szyp.	1,90
Nowogard	Olchowo	167	Dbisz	1,99
		26f	So	2,61
		143l	Ol – ols	0,72
		144i	Js – jesion	2,48
		147b	Js	1,23
Nadleśnictwo Rokita		141d	Dbisz	3,62
		143g	BK	1,57
		283f	So	3,18
		283g	So	2,16
		297c	So	3,00
		301h	So	2,97
		313a	So	12,84
		314a	So	3,47

Drzewostany nasiennictwa selekcyjnego występują tylko w Nadleśnictwie Nowogard w oddziale 69d, 154l-m i 155g,h (obręb Czermnica (na mapie oznaczono oddziały)).

Struktura użytków leśnych miasta i gminy Nowogard

nr grupy rejestrowej	wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy	użytki leśne oraz grunty zakrzewione i zakrzaczone w ha		
		lasy i grunty leśne	grunty zakrzewione i zakrzaczone	razem
1	Razem grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste, w tym:	8289	119	8408
1/1	Grunty wchodzące w skład zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	222	83	305
1/2	Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego	7996	14	8010
1/4	Pozostałe grunty Skarbu Państwa	71	22	93
4	Razem grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	10	1	11
4/1	Grunty tworzące zasób gruntów komunalnych	10	1	11
7	Razem grunty osób fizycznych, w tym:	99	50	149

7/1	Grunty osób fizycznych wchodzących w skład gospodarstw rolnych	98	49	147
7/2	Grunty osób fizycznych nie wchodzących w skład gospodarstw rolnych	1	1	2
8	Grunty spółdzielni	27	4	31
11	Grunty osób prawnych nie zalicz. do grup od 1 - 10	74	48	122
Pow. wyrównawcza		5		
1.1.1.2 Razem		8504	222	8726

Lasy wodochronne występują w oddziale 72-73, 98, 101dgfh na rowach melioracyjnych w obr. Trzechel-Czermnica 25in 27, 28.29 nad rzeką Sapolnica oraz w oddziałach Nadleśnictwa Rokita na terenie gminy Nowogard położone nad jeziorem Czarnogłowy i rzeką Wołczenicą. Nad rzeką Wołczenicą w oddziałach 293, 295, 307, 308, 311, 325, 327 i 327A. Nad jeziorem Czarnogłowy w oddziałach 335, 344, 345, 346 i 347. Lasy ochronne położone nad rzeką Wołczenicą w oddziałach 309, 310 i 326 stanowią ostoje zwierzyny – miejsce gniazdowania orlika krzykliwego. Lasy w oddziałach 47, 50, 51b-g są ochronnymi dla Nowogardu. Lasy stanowiące fragment rodzimej przyrody (olsy) występują w oddziale 142 a-f w rejonie Olchowa. Rozłogi lasów na terenie gminy wraz zaznaczonymi siedliskami podaje mapa glebowo-rolnicza i siedlisk leśnych.

Wykaz lasów ochronnych (materiały urzędu gminy wg zgłoszenia Nadleśnictw Rokita i Nowogard)

Kategoria ochronności	ha
Lasy wodochronne nad rzeką Wołczenicą	287,51
Lasy, stanowiące ostoje zwierząt chronionych (miejsce gniazdowania orlika krzykliwego) nad rz. Wołczenicą	61,33
Lasy, stanowiące cenne fragmenty przyrody rodzimej obręb Nowogard dz. 142 a,f	16,15
Lasy, stanowiące wyłączone drzewostany nasienne (świerkowe i sosnowe) obr. Czermnica	25,98
Lasy w mieście Nowogard	89,28
Razem	480,25

Rejestr gospodarczych drzewostanów nasiennych wg stanu na 31.12.1999

mapa glebo-wo-rolnicza	obręb Czermnica	leśnictwo Olszyca	oddział/pododdział	gatunek	pow. w ha	rok uznania
4/4	j.w.	j.w.	164i	so –sosna	3,74	1989
4/4	j.w.	j.w.	168k	so	0,82	1986
4/4	j.w.	j.w.	144g	so	2,39	1989
4/4	j.w.	j.w.	120d	so	10,95	1989
4/4	j.w.	j.w.	121c	so	3,65	1986
4/4	j.w.	j.w.	184a	so	4,06	1986
4/4	j.w.	j.w.	186a	so	4,14	1989
4/4	j.w.	j.w.	162a	so	17,37	1986
4/4	j.w.	j.w.	145c	so	8,66	1989
4/4	j.w.	j.w.	123k	so	8,96	1989
4/4	j.w.	j.w.	123n	so	9,05	1989
4/4	j.w.	j.w.	144f	so	5,13	1989
4/4	j.w.	j.w.	186b	Bk-buk	16,20	1989
4/4	j.w.	j.w.	49o	bk	7,22	1990
4/4	j.w.	j.w.	168a	Db szyp – dąb szypułkowy	1,90	1990
4/4	j.w.	j.w.	167	Db szyp	1,99	1990
4/4	j.w.	Świętoszewo	26f	sSo	2,61	1989
	Nowogard	Olchowo	oddział/pododdział	gatunek	pow. w ha	rok uznania
2/4	j.w.	j.w.	143l	Ol ols	0,72	1989
2/4	j.w.	j.w.	144i	Js jesion	2,48	1989
2/4	j.w.	j.w.	147b	Js	1,23	1989
2/4	j.w.	j.w.	141d	Db szyp	3,62	1990
2/4	j.w.	j.w.	143g	Bk	1,57	1990

Lasy ochronne w granicach miast – oddziały 47,50, 51b-g (mapa glebowo-rolnicza Nowogardu 2/4).

Drzewostany nasiennictwa selekcyjnego – oddziały 69d, 154 l-m, 155 g,h, mapa 4/4 – obręb Trzechel-Czermnica.

Lasy, stanowiące fragment rodzimej przyrody – 142a-f (ols) – mapa 2/4.

Lasy wodochronne na siedliskach podmokłych – mapa _ - oddziały 27, 28, 29 – na rzece Sapolnica. Na mapie 4/4 72-73; 98; 101d; 97h i w oddz. 293, 295, 307, 308, 311, 325, 327 i 327 a – nad Wołczenicą oraz jeziorem Czarnogłowy 335, 344, 346, 347.

Pomniki przyrody – nr rejestru 223-73. Leśnictwo Ostrzyca – buk – wiek 150 lat, obwód 310 cm i 340 cm, wysokość 28 m. Oddział 120a, mapa 2/4. Nr rejestru 349-83, oddz. 96g 4 sztuki – dąb szypułkowy – leśnictwo Olszyca mapa 4/4.

Na terenie Nadleśnictwa Rokita lasy nasienne sosnowe występują w oddziałach: 283f, 283g, 297c, 301h, 313a, 314a.

Ostoja bielika krzykliwego w oddz. 309, 310 i 326.

1.1.5 Obszary i obiekty chronione

Na terenie gminy Nowogard ochronie prawnej z tytułu ustawy o ochronie przyrody podlegają:

1. Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe, w tym:

- a. powołany uchwałą Nr 443/XLVI/94 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 13.01.1994 r.

ZPK - "Sarni Las"

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Sarni Las" położony jest na północnym brzegu Jeziora Nowogardzkiego, na zachodnich obrzeżach miasta Nowogard. Ochronie na tym terenie podlega starodrzew lasu mieszanego. „Sarni Las” to starodrzew lasu mieszanego wraz z malowniczym wybrzeżem jeziora. Miejsce to ma charakter parku leśnego o przeznaczeniu rekreacyjnym. Na terenie ZPK "Sarni Las" obowiązuje zakaz polowania, chwytania, płoszenia, zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj.

- b. powołane uchwałą Nr XL/359/2006 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 25.10.2006 r.

ZPK - "Dolina rzeki Wołczenicy"

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Dolina rzeki Wołczenicy" położony jest wzdłuż północnych granic gminy Nowogard. Ochronie na tym terenie podlega cenny krajobrazowo obszar półnaturalnych łąk z zachowaną ekstensywną gospodarką łąkarską i pastwiskową, charakteryzujący się dużą bioróżnorodnością szczególnie awifauny. Na terenie ZPK "Dolina rzeki Wołczenicy" obowiązuje zakaz niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru; uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej; likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych; umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; umieszczania tablic reklamowych.

ZPK - " Dolina rzeki Sapólnej"

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Dolina rzeki Sapólnej" położony jest wzdłuż północnych granic gminy Nowogard. Ochronie na tym terenie podlega krajobrazowo obszar łągów i olsów oraz półnaturalnych łąk z zachowaną ekstensywną gospodarką łąkarską i pastwiskową, charakteryzujący się dużą bioróżnorodnością. Na terenie ZPK "Dolina rzeki Sapólnej" obowiązuje zakaz niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru; uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej; likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych; umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; umieszczania tablic reklamowych.

ZPK - "Dolina rzeki Pileszy"

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Dolina rzeki Pileszy" położony jest w południowo-zachodnim rejonie gminy Nowogard. Ochronie na tym terenie podlega cenny krajobrazowo obszar półnaturalnych łąk z zachowaną ekstensywną gospodarką łąkarską i pastwiskową, charakteryzujący się dużą bioróżnorodnością szczególnie awifauny. Na terenie ZPK "Dolina rzeki Pileszy" obowiązuje zakaz niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru; uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej; likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych; umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; umieszczania tablic reklamowych.

2. Obszar Chronionego Krajobrazu „Czermnicki Las” (powołany uchwałą Nr XL/360/2006 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 25.10.2006 r.).

Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje północno-zachodni rejon gminy Nowogard. Celem powołania obszaru chronionego krajobrazu „Czermnicki Las” jest ochrona cennego krajobrazowo obszaru moreny dennej i równiny sandrowej, z kompleksami podmokłych lasów, pastwiskami i łąkami oraz torfowiskami mszarnymi i niskimi charakteryzujący się dużą różnorodnością siedliskową oraz gatunkową. W celu ochrony istniejących na obszarze ekosystemów należy przestrzegać zasad prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej i łąkarskiej z zaleceniem szczególnego promowania i zachęcania do realizacji programów rolno-środowiskowych w położonych na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu gospodarstwach rolnych.

3. Użytki ekologiczne, w tym:

- a. powołany uchwałą Nr XXV/224/2000 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 14.12.2000 r.; ochrona miejsc lęgowych (m.in. ptaków, gadów, płazów i bezkręgowców).

Użytek ekologiczny „Szuwary Nowogardzkie”

Obszar o powierzchni 29,4779 ha, działka nr 205/24, obręb geodezyjny nr 3 m. Nowogard.

- b. powołane uchwałą Nr XL/361/2006 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 25.10.2006 r.; obowiązują zakazy niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru; uszkodzenia i zanieczyszczania gleby; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej; likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych; umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarłisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych; umieszczania tablic reklamowych.

Użytek ekologiczny „Mszar Łęgno”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Rokita, oddział 335h, 345b)

Użytek ekologiczny „Grabiński Mszar”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Rokita, oddział 341o)

Użytek ekologiczny „Trzechelska Brzezina”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 35i)

Użytek ekologiczny „Srokoszowy Mszar”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 1Bb)

Użytek ekologiczny „Uroczyso Zakłodzie”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddziały 89k, 90f)

Użytek ekologiczny „Mszar Piaski”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 113Ak.)

Użytek ekologiczny „Łozowisko Piaski”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 113Ar)

Użytek ekologiczny „Grzebieszkowe Oczko”

(grunty zlokalizowane w obrębie ewidencyjnym wsi Orzechowo, nr działki 108 - fragment)

Użytek ekologiczny „Zaskrońcowe Łozowisko”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 16k)

Użytek ekologiczny „Rzekotkowisko”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 16h)

Użytek ekologiczny „Rzekotkowe Oczko”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 16m)

Użytek ekologiczny „Pijawkowe Uroczyso”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 21b)

Użytek ekologiczny „Pijawkowe Oczko”

(grunty zlokalizowane w obrębie ewidencyjnym wsi Maszkowo, nr działki 50 - fragment).

Użytek ekologiczny „Czermnicki Mszar”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 154bc)

Użytek ekologiczny „Czermnicka Ostoja”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 154h)

Użytek ekologiczny „Kałużnicowe Błoto” – nr 16 w granicach zmiany studium

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 45d)

Użytek ekologiczny „Siedmiopalecznikowy Staw”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 229d)

Użytek ekologiczny „Perkozowy Ostęp”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 227a)

Użytek ekologiczny „Karski Ostęp”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 221Bc)

Użytek ekologiczny „Jarchliński Mszar”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 78 l, k)

Użytek ekologiczny „Żabi Kociołek”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 78p)

Użytek ekologiczny „Łyse Oczko”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 78i)

Użytek ekologiczny „Jarchlińskie Zalewisko”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 79k)

Użytek ekologiczny „Słajsiński Ostęp I”

(ekologiczne grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 200g)

Użytek ekologiczny „Słajsiński Ostęp II”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 200k)

Użytek ekologiczny „Słajsiński Ostęp III”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 201g)

Użytek ekologiczny „Olchowskie Uroczyso” – nr 27 w granicach zmiany studium

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 65c)

Użytek ekologiczny „Gardzieńskie Błotko I”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 144c)

Użytek ekologiczny „Gardzieńskie Błotko II”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 143d)

Użytek ekologiczny „Gardzieńskie Błotko III”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 142b)

Użytek ekologiczny „Gardzieńskie Błotko IV”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 141a)

Użytek ekologiczny „Płazie Błoto”

(grunty zlokalizowane w obrębie Nadleśnictwa Nowogard, oddział 212m)

UWAGA:

Wobec ograniczonego obszaru zakresu zmiany studium z roku 2009, aktualne oznaczenia obszarów przyrodniczych prawnie chronionych powołanych uchwałami Nr XL/359/2006, XL/360/2006, XL/361/2006 Rady Miejskiej w Nowogardzie z dnia 25 października 2006 r. (zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, obszaru chronionego krajobrazu i użytków ekologicznych) naniesiono wyłącznie w granicach przedmiotowej zmiany.

4. Pomniki przyrody

W gminie Nowogard znajdują się uznane za pomniki przyrody: aleja dębów szypułkowych (PP-1), rosnąca w Kulicach przy parku pałacowym oraz aleja lip drobnolistnych w Błotnie (PP-2). Gmina Nowogard wyróżnia się bogatą siecią wyjątkowo pięknych alei utworzonych z drzew we wsiach, przy szosach oraz drogach polnych i leśnych. Zinventaryzowano 38 alei i szpalerów. Najstarsze i najbardziej wartościowe zaproponowane zostały do ochrony jako pomniki przyrody. Drzewa pomnikowe stwierdzone w gminie występują w różnych miejscach. Część z nich stanowi składnik drzewostanów parkowych, przykościelnych, cmentarnych, niektóre stwierdzono w lasach i na innych rozproszonych stanowiskach.

5. Parki zabytkowe

(chronione z tytułu ustawy o ochronie dóbr kultury – omówione tu ze względu na walory przyrodnicze)

W gminie Nowogard zarejestrowanych jest 9 zabytkowych parków.

Miętno (nr rej. WKZ 942/80)

Pozostałość ubogiego parku. Uwagę zwraca okazały cis (obwód pnia w pierśnicy 130 cm, wysokość ok. 15 m). W parku jesiony i jawory oraz młoda aleja lipowa. Runo niskie, brak podrostów; alejek parkowych nie widać.

Czermnica (na liście WKZ bez rej.)

Park przy dworcu. Kilka cennych okazów drzew: przed budynkiem duży tulipanowiec, za dworkiem szpaler grabowy wyznacza granicę parku, 4 żywotniki (obwód 140 cm), dąb odm. Stożkowa (obwód 200 cm), świerk, daglezja. Wymaga pielęgnacji i zagospodarowania.

Konarzewo (nr rej. WKZ 1305)

Park bardzo duży, z zachowanymi alejkami, zasługuje na pielęgnację i ochronę. Kilka okazałych drzew jest uznanych za pomniki przyrody: lipa (obwód 450 cm), dwa dęby wymagające konserwacji (obwód 430, 540 cm). Ponadto występują: dęby (obwód 380, 400, 420, 450, 465 cm - ostatni wymaga konserwacji), strzeliste buki (obwód 235, 255, 260 cm), kilka świerków (obwód 250 cm), kasztanowce, jawory, klony. Na dnie parku duże płyty szczyru trwałego i gwiazdnicy wielkokwiatowej. Duże głązy o obwodzie 420 cm.

Kulice (nr rej. WKZ 929/80)

Park przy odrestaurowanym pałacu Bismarcków. Park w bardzo dobrym stanie. Aleje przy parku i kilka okazałych drzew są uznane za pomniki przyrody: dąb (obwód 485 cm), wejmutka o trzech konarach (obwód 550 cm, główny pień obwód 370 cm), druga wejmutka pomnik, ze strzaskanym pniem o obwodzie 320 cm ma tylko jeden żywy konar. Inne okazałe drzewa: żywotniki olbrzymie (obwód 265, 215 cm), lipa drobnolistna o pokroju płaczącym (obwód 270 cm), buki (obwód 405, 330 cm), lipa szerokolistna (obwód 390 cm/ dwa konary/, 350, 330 cm), jawor (obwód 290 cm), graby (obwód 225 cm), jesion wyniosły, bluszcze młode.

Wierzbienin (nr rej. WKZ 953/80)

Park przyległy do pałacu przy gospodarstwie rolnym. Jego granicę wyznacza szpaler lip drobnolistnych (obwód 325, 445 cm), dąb szypułkowy (obwód 385 cm), dąb odm. Stożkowa (obwód 255 cm), dąb czerwony (obwód 315 cm), buk czerwony (obwód 280 cm), żywotnik (obwód 285 cm). Na dnie parku zdziczała smotrawa okazała i łan lepiężnika. Konieczna interwencja służb gminnych i nadzór zapobiegający dalszej dewastacji.

Słajcino (nr rej. WKZ 917/80)

Park zaniedbany z pokrzywami (przejaw nitryfikacji). Grupa grabów (obwód 210 cm), dąb (obwód 350 cm), lipa (obwód 315 cm) oraz klony, jawory, jesiony, kasztanowce i drzewa owocowe. Konieczne zabiegi konserwatorskie i pielęgnacja przywracająca pierwotną funkcję.

Osowo-Bieniczki (nr rej. WKZ 951/80)

Parki są ze sobą połączone partią buczyny. Stawy parkowe pokrywa kożuch rzęs i częściowo łożowiska. Środowisko zdewastowane lokalnymi wysypiskami śmieci. Zatwierdzone pomniki przyrody: buk czerwony o licznych konarach (obwód 500 cm), dąb (obwód 640 cm). Dużo okazałych drzew, w tym: buki (obwód 325, 400, 470 cm), grupa modrzewi (obwód 220 cm). Wymaga pielęgnacji, należy otoczyć szczególną opieką pomniki przyrody.

Bieńczyce (nr rej. WKZ 950/80)

Drzewa uznane za pomniki przyrody: cis wielopienny o sześciu konarach, lipa srebrzysta, lipa wielkolistna. Drzewa pomnikowe bez tabliczek: buk czerwony (obwód 416 cm), jawor (obwód 280 cm), dąb (obwód 360 cm), daglezja o dwóch konarach (obwód 310 cm). Płyty rdestu ostrokończystego.

Długoleka (nr rej. WKZ 947/80)

Park ogrodzony, niedostępny. W parku buki (obwód 180 cm), aleja grabowa z niedużych drzew, brzoza, je-siony.

6. Flora

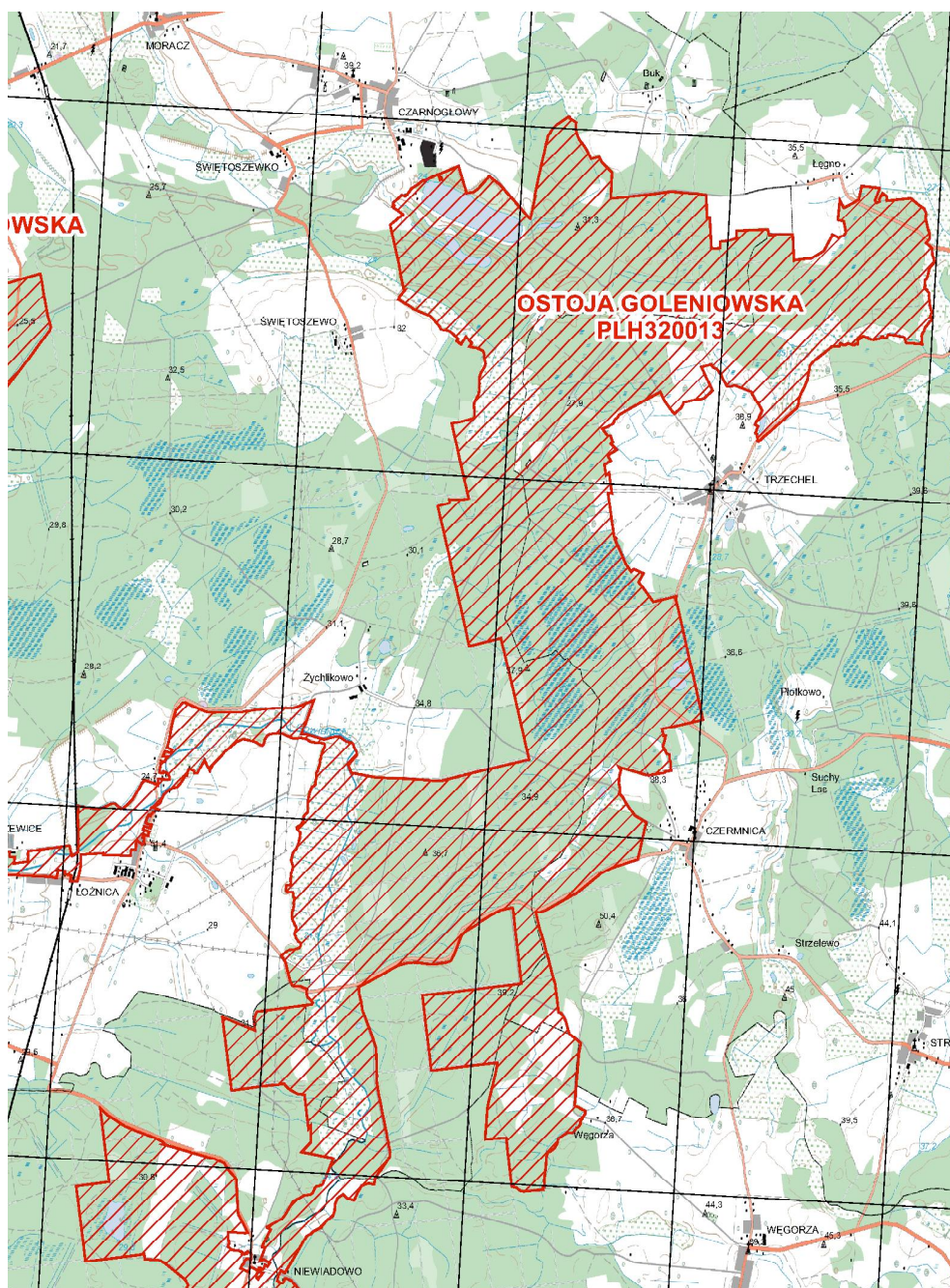
- zarejestrowano 588 gatunków roślin naczyniowych
- gatunki prawnie chronione: 14 pod ścisłą ochroną, 10 pod częściową, 51 rzadkie i zagrożone*

7. Fauna

- występuje 255 gatunków stwierdzonych, 101 ujętych w czerwonych listach*

8. Natura 2000

Na obszarze gminy Nowogard położony jest fragment specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 województwa zachodniopomorskiego „Ostoja Goleniowska” oznaczony kodem PLH320013. Obszar ten został zamieszczony na liście przesłanej do Komisji Europejskiej w maju 2004 r.

UWAGA:

Wobec ograniczonego obszaru zakresu zmiany studium z roku 2009, który nie obejmuje przedmiotowego obszaru chronionego Natura 2000, powyżej przedstawiono wyłącznie fragment mapy publikowanej na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska.

3.2 Środowisko kulturowe

3.2.1 Rys historyczny Nowogardu i ziemi nowogardzkiej

Nowogard - gród założony w IX-X wieku na półwyspie, nie istniejącego już Jeziora Grodzkiego. W 1268 roku książę szczeciński Barnim I Dobry nadał Nowogard jako posiadłość lenną biskupowi kamieńskiemu, który na terenie grodu wznosił zamek.

Od 1274 roku miasto wraz z przyległymi wsiami przeszło w ręce hrabiego Otto von Ebersteina. Prawa miejskie Nowogard uzyskał w XIII wieku (1270 Biskup Herman, 1290 - dokument potwierdzający). W pierwszej połowie XIV wieku rozpoczęto budowę murów obronnych (w tym bramy: Stargardzka i Gryficka), które nadały miastu kształt elipsy. W środku znajdował się duży prostokątny rynek, przy którym wzniesiono ceglany ratusz oraz kościół Mariacki, istniejący do dziś. W wiekach średnich Nowogard był niewielkim ośrodkiem rolniczo-rzemieślniczym, który pomimo dogodnego położenia nie rozwinął się w znaczący ośrodek handlowy.

W 1663 roku, po śmierci ostatniego z Ebersteinów, dobra nowogardzkie przeszły we władanie księcia Bogusława Croy d'Archot, a w 1684 w posiadanie elektorów brandenburskich.

W 1724 roku do okręgu nowogardzkiego przyłączono powiat Dewitzów, właścicieli Dobrej. W ten sposób powstał powiat Dobra-Nowogard, który przetrwał do początku XIX wieku.

W 1807 roku miasto zostało zajęte przez wojska napoleońskie. W 1808 roku po raz pierwszy pojawił się w mieście i regionie pełny samorząd, a Nowogard ustanowiono siedzibą powiatu.

W 1819 roku nastąpiła kolejna reforma administracyjna, w jej wyniku w skład powiatu nowogardzkiego weszły miasta: Goleniów, Nowogard, Maszewo. Dobra. Powiat ten przetrwał do 1954 roku, kiedy to podzielony został na dwa powiaty: goleniowski i nowogardzki. Taki podział administracyjny funkcjonował do reformy w 1975 roku.

W czasie II wojny światowej miasto zostało zniszczone w 60 procentach, po jej zakończeniu, odbudowane i wzbogacone o nowe inwestycje.

Gmina Nowogard, to obszar o umiarkowanym nasyceniu walorami zabytkowymi. Nie zachowały się tu obiekty o wartości wybitnej, istnieją jednak cenne i godne ochrony zespoły i poszczególne zabytkowe budowle i parki. Występujące na tym terenie wsie cechuje typologiczna różnorodność. Stosunkowo niewiele jest wsi owalnicowych, których forma ma genezę średniowieczną. Reprezentują je m.in. Dąbrowa Nowogardzka, Lestkowo, Sikorki. Niektóre owalnice wymagają uczynienia pierwotnego założenia przestrzennego (Olchowo). Na terenie gminy dominują wsie o zabudowie liniowej - przede wszystkim ulicówki. Są to zarówno wsie bardzo stare (Czermnica, Trzechel), jak i późniejsze, XVIII i XIX wieczne. W tej grupie najbardziej interesująca jest wieś Szczytniki. Niektóre miejscowości zatraciły pierwotne formy, ewoluując w kierunku wielodrożnic bądź wsi ulicowo-pałacowych. Wymagającymi ochrony układu przestrzennego są także wsie Strzelewo i Wyszomierz.

W wieku XIX i na początku XX, w pobliżu wielu miejscowości powstały liniowe bądź rozproszone kolonie, względnie samotnicze zagrody. Wpływ na formy osad miały także warunki fizjograficzne, takie jak rzeźba terenu, ciek, bagna, itp.

Architekturę sakralną na terenie gminy reprezentuje kilkanaście kościołów, od późnogotyckich (Długoleka, Jarchlino, Lestkowo, Sapolnica) po eklektyczne, XIX wieczne i z początku XX wieku (Dąbrowa Nowogardzka, Ostrzyca, Strzelewo, Kulice, Maszkowo, Trzechel, Żabowo). Na szczególną uwagę zasługują ryglowe kościółki, głównie XVII wieczne; zachowały się w Sikorkach, Wołowcu, Słajsinie i Wierzbicinie. Przy dwu ostatnich, a także przy niektórych kościołach murowanych istnieją XVII i XVIII wieczne drewniane dzwonnice wieżowe. Najlepszym przykładem tzw. "stylu nowogardzkiego" jest dzwonnica w Wyszomierzu. Również kościoły ryglowe, jak i dzwonnice przykościelne reprezentują architekturę o cechach regionalnych; posiadają ogromną wartość historyczną i etnograficzną. Dawne przykościelne cmentarze były sukcesywnie likwidowane (po II wojnie światowej). Ich śladem są kamienne lub murowane ogrodzenia oraz pozostałości starodrzewu. Z kolei cmentarze XIX wieczne są bardzo zaniedbane, niektóre zdewastowane.

Na obszarze gminy Nowogard zachowały się nieliczne zespoły pałacowo-parkowe i folwarki. W grupie tej wyróżnić można dwór w Kulicach, pałace w Konarzewie i Wierzbicinie oraz dwór w Bieńczycach. Dwory i folwarki pochodzą głównie z XIX i początku XX wieku. Specyficzną grupę zespołów folwarcznych reprezentują dwa XX wieczne obiekty w Ostrzycy. Z rezydencjami współwystępowały parki. Wiele z nich, pomimo znacznego zaniedbania, zachowało znaczące walory przyrodnicze i historyczne.

Budownictwo przemysłowe, związane z przemysłem rolno-spożywczym, reprezentowane jest bardzo skromnie, zaledwie kilkoma przykładami o nikłych walorach (młyn w Dąbrowie Nowogardzkiej, pozostałości tartaku w Błotnym Młynie, młeczarnia w Orzechowie). Na tym tle wyróżnia się gorzelnia w zespole folwarcznym w Wierzbicinie.

Ryglowe budownictwo mieszkalne i gospodarcze stanowi niewielki procent ogółu zabudowy wiejskiej. Jego regres, zapoczątkowany w okresie międzywojennym, nasilił się zwłaszcza w ostatnich latach. Aktualnie, w poszczególnych wsiach zachowało się po kilka obiektów wzniesionych w tej konstrukcji - prawie wyłącznie stodoły i chałupy, bez budynków inwentarskich. Wyjątek stanowi wieś Czermnica, w której udział zabudowy ryglowej jest jeszcze znaczący.

Zabudowa murowana, zarówno mieszkalna, jak i gospodarcza, nie ma cech wyróżniających. Znaczna liczba budynków i tych XIX wiecznych i z początku XX wieku reprezentuje pewne wartości zabytkowe i estetyczne, czytelne szczególnie na tle pretensjonalnej lub skrajnie banalnej zabudowy z lat powojennych.

W chwili obecnej obserwuje się powszechną przebudowę obiektów mieszkalnych, polegającą na zmianie kształtu okien, zamurowywaniu frontowych drzwi, okładaniu ścian panelami, itp. Proces ten w ostatnich latach szczególnie się nasilił. Istnieje więc pilna potrzeba rozwiązania problemu - pogodzenia uzasadnionych aspiracji mieszkańców do podniesienia standardu mieszkaniowego z przeciwdziałaniem niszczeniu zabytkowych budynków wątpliwymi modernizacjami. Problem ten istotny jest zwłaszcza na terenie gminy Nowogard, posiadającej niewielkie zasoby zabytków.

3.2.2 Zasoby dóbr kultury gminy i miasta Nowogard

3.2.2.1 Miasto Nowogard

Aktualnie, na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury (Dz.U. Nr 98, poz. 1150 z 1999 r.), w mieście chronione są prawem obiekty, wpisane do rejestru zabytków. W rejestr wpisanych jest siedem obiektów:

1. teren Starego Miasta, Nr rej. 41,
2. Kościół Wniebowzięcia NMP, Nr rej. 47,
3. obwarowania miejskie, Nr rej. 51,
4. sanatorium (DPS Nr 2) ul. Smużyny, Nr rej. 89,
5. park leśny przy DPS nr 2, Nr rej. 89,
6. mury miejskie, Nr rej. 230,
7. budynek mieszkalny przy ul. Luboszan 1, Nr rej. 1084,
8. zamek (obecnie zakład karny), Nr rej. 1136.

Ponadto prawem miejscowym, poprzez zapis w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Nowogardu, chronione są od 1975 roku, stanowiska archeologiczne oraz poszczególne obiekty wykazane w ewidencji konserwatorskiej:

- I. ul. 15 Lutego nr 8 (elewator),
- II. ul. Batalionów Chłopskich nr 1, 2, 3,
- III. ul. Bohaterów Warszawy nr 1, 7, 11, 59,
- IV. ul. Dąbrowszczaków nr 11, 15, 19,
- V. ul. Bankowa; nr 1, 2,
- VI. ul. Konstytucji 3 Maja nr 6, 7, 14, 20, 22, 25, 32, 34, 37, 38, 39, 41, 43, 45, 47, 49, 50, 51, 52, 53,
- VII. ul. Nadtorowa nr 1,
- VIII. ul. 700-lecia nr 11, 13, 15, 19, 3,
- IX. ul. Poniatowskiego nr 3, 30,
- X. ul. Waryńskiego nr 3, 4, 5, 11,
- XI. ul. Zielona nr 1,
- XII. ul. Żeromskiego nr 17,
- XIII. ul. Armii Krajowej nr 7, 9, 14, 15, 21, 22, 30, 32/33, 34, 36/37, 48, 52,
- XIV. ul. Kościuszki nr 1, 4, 7, 9,
- XV. ul. Warszawska nr 7,
- XVI. ul. Wojska Polskiego nr 5, 6, 15, 38, 70, 78, 79, 82, 85.

* UWAGA

Szczegółowy opis, charakteryzujący obiekty zabytkowe, objęte rejestrem oraz ujęte w ewidencji, zawarty jest w opracowaniu specjalistycznym „Nowogard – Studium historyczno-urbanistyczne”, wykonanym w 2000 roku na zlecenie Urzędu Miejskiego w Nowogardzie. „Zarządy Gmin są zobowiązane do prowadzenia ewidencji dóbr kultury, nie wpisanych do rejestru zabytków, a znajdujących się na terenie ich działania.” (art. 13 ust. 2 ustawy o ochronie dóbr kultury).

• **Aktualne propozycje wniosków konserwatorskich, dotyczących Starego Miasta**

W zakresie układu przestrzennego proponuje się:

- **uczycielnic przebieg ulicy Kowalskiej, dawnej Kleine Marktstrasse, Louisen Strasse i Kleine Seestrass**; przez termin uczycielnic rozumie się wydzielenie krawężnikami szerokości jezdni i chodników, odślonięcie i wyeksponowanie nawierzchni brukowanej, widocznej częściowo przy ulicy Kowalskiej i Kleine Seestrasse, nasadzenie drzew przy chodnikach oraz nadanie trzem ostatnim ulicom nazw polskich. Proponuje się tu zastosowanie nazw tradycyjnych, np. ul. Rynkowa, Luizy, Jeziorna. Zalecana wcześniej do odtworzenia ulica, biegnąca przy murach obronnych powinna otrzymać nazwę Przymurna.

- **zrewaloryzować kwartały zabudowy:**

1. po północnej stronie kościoła,
2. przy ratuszu,
3. po wschodniej stronie Placu Wolności,
4. teren przy wschodniej pierzei ulicy 5. marca.

ad.1

Pawilonowo-magazynowa zabudowa tego kwartału, oprócz domu przy ul. Warszawskiej 7, powinna być przeznaczona do rozbiórki, a następnie teren podzielony na działki i zabudowany domami mieszkalnymi i usługowymi, usytuowanymi wzdłuż czterech pierzei kwartału. Nowa zabudowa powinna nawiązywać do historycznej pod względem gabarytów, nieprzekraczających trzech kondygnacji, wysokich, dwuspadowych dachów, krytych dachówkami ceramicznymi i ustawieniem względem ulic – kalenicowo.

ad. 2

W tym przypadku zaleca się przywrócenie zabudowy wschodniej pierzei kwartału, od strony ulicy 700-lecia, z dowiązaniem się do bryły ratusza pod względem gabarytu i formy dachów.

ad. 3

W kwartale po wschodniej stronie Placu Wolności, na miejscu pozostawionego tu skweru, proponuje się również wprowadzenie zabudowy mieszkaniowej, trzykondygnacyjnej, krytej wysokimi dachami dwuspadowymi. Pierzeję od strony Placu Wolności należy wyznaczyć w linii bloków przy ul. Warszawskiej, od północy w linii ulicy Sądowej, a od wschodu wzdłuż przebiegu ulicy 5 Marca.

ad. 4

Przy ulicy 5 Marca proponuje się odtworzyć pierzeję wschodnią od wysokości domu nr 11 aż do ulicy Sądowej, poprzez wzniesienie domów, usytuowanych względem ulicy kalenicowo, o wysokości, nieprzekraczającej 3 kondygnacji, krytych wysokimi dachami dwuspadowymi.

- **zrewaloryzować teren po wschodniej stronie dawnej ulicy Kleine Seestrasse**; uczynić przebieg muru obronnego poprzez uzupełnienie nasadzeń drzew i krzewów, a ponadto uporządkować skarpe, ekspozując w niej, istniejące tu granitowe otoczaki, pochodzące z murów. Położone u podnóża skarpy ogródki działkowe powinny być zlikwidowane.

- **wpisanie do rejestru zabytków dwóch obiektów z terenu Starego Miasta, a mianowicie budynku dawnego sądu i ratusza.**

- **ochronę zieleni (cisów) i wszystkich zachowanych budynków historycznych, a mianowicie domu przy ul. 5 Marca 11, Warszawskiej 7, Czarnieckiego 4 i 5 oraz domów przy ul. Luboszan**; wskazane jest tu zachowanie istniejących brył, formy dachów i wystroju elewacji.

- **rewaloryzację nowych budynków i bloków poprzez nakrycie ich wysokimi dachami z pokryciem ceramicznym i estetyzację elewacji. W pierwszym rzędzie w ten sposób proponuje się rewaloryzować Dom Kultury i siedzibę biblioteki przy pl. Wolności**; rozważyć należy możliwość zamknięcia zachodniej pierzei ulicy 700-lecia poprzez połączenie bloków, ustawionych względem ulicy szczytowo pawilonami, z zachowaniem istniejącej zieleni.

Ponadto na obszarach chronionych wpisem do rejestru zabytków, a pozostających poza obrębem dawnego przebiegu murów obronnych, proponuje się:

1. **po stronie południowej zachować niezabudowany teren przebiegu dawnej fosy (od ostatniego bloku przy ulicy 700-lecia aż do hali sklepu Netto),**
2. **po stronie północnej odtworzyć charakter dawnej drogi przez bagna do więzienia i zrewaloryzować teren dwóch kwartałów pomiędzy ulicą Stolarską a Blacharską.**

W przypadku drogi do więzienia zaleca się podniesienie nawierzchni i wyprofilowanie skarps oraz uzupełnienie nasadzeń drzew po obu stronach, zgodnie z zachowanymi przekazami ikonograficznymi. Jednocześnie zaleca się pozostawienie terenu po zachodniej stronie tej drogi jako terenu niezabudowanego, pozostawionego w formie łąki.

W przypadku kwartałów przy ulicy Blacharskiej, to jest w miejscu przebiegu dawnej fosy, proponuje się ewentualne przywrócenie zabudowy tylko w zachodniej pierzei ulicy Warszawskiej z domami ustawionymi kalenicowo, nieprzekraczającymi wysokości trzech kondygnacji i krytych dachami dwuspadowymi. Wnętrze tego kwartału, jak również sąsiedniego, powinny być zagospodarowane zielenią. Stojący w zachodnim kwartale zespół budynków straży pożarnej, objęty spisem ewidencji konserwatorskiej, powinien być zachowany w istniejących gabarytach i z zachowaniem formy dachów.

Zespół więzienny

Zespół więzienny, w granicach ceglanego ogrodzenia, wraz z fosą i biegnąca wzdłuż niej drogą podlega ochronie tytułem wpisu do rejestru zabytków. Wszelkie prace budowlane, prowadzone w obrębie zespołu, powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem zabytków w Szczecinie. Teren wokół więzienia po stronie wschodniej i południowej obejmuje się strefą K ochrony krajobrazu. Powinien być wyłączony z zabudowy aż do przebiegu linii kolejowej. Chronioną strefą K powinien być również teren cmentarza więziennego. Teren ten proponuje się pozostawić jako enklawę zieleni z tablicą lub głazem, upamiętniającym miejsce pochówku więźniów.

• **Wytyczne do południowego rejonu miasta**

Na obszarze tym, oprócz obiektów chronionych wpisem do ewidencji konserwatorskiej, proponuje się wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej dla trzech obszarów oraz wpisanie kilku budynków do rejestru zabytków.

Strefą ochrony konserwatorskiej B proponuje się objąć:

1. **teren przed budynkiem dworca kolejowego, łącznie z tym obiektem oraz wodociągową wieżą ciśnień i budynkiem mieszkalnym,**
2. **kwartał domów pomiędzy ulicami Warcką a Magazynową,**
3. **obszar cmentarza komunalnego.**

Ochronie zespołów pozostających w strefie B podlega układ urbanistyczny, zieleń oraz istniejąca zabudowa.

ad.1

W rejonie tym, w granicach zaznaczonych na planie, zaleca się zachowanie istniejącego wnętrza urbanistycznego, łącznie z drzewami. Istniejące budynki należy zachować w ich historycznych formach; kubaturą i wystrojem elewacji.

ad.2

W kwartale zabudowy pomiędzy ulicą Warcką a Magazynową ochronie podlega zakomponowanie całego obszaru, łącznie z domami mieszkalnymi, ulicami, ogródkami przydomowymi, drzewami i terenem ogródków wewnątrz kwartału. Stojące tu budynki gospodarcze, z uwagi na przebudowy i częściowe zniszczenia mogą być wymieniane na nowe, parterowe, kryte dachami dwuspadowymi i postawione na miejscu rozebranych obiektów. Domy mieszkalne powinny być zachowane w istniejących gabarytach i historycznym wystrojem elewacji ze wskazaniem stosowania ujednoczonej kolorystyki elewacji.

ad.3

Cmentarz komunalny powinien być zachowany, łącznie z ogrodzeniem, układem alejek i kaplicą cmentarną, którą proponuje się wpisać do rejestru zabytków.

Do rejestru zabytków typuje się następujące obiekty:

1. **kaplica cmentarna,**
2. **ul. Konstytucji 3 Maja – budynki nr 6, 7, 40 wraz z fabryczką zachowaną na podwórzu oraz budynki nr 44 i 50,**
3. **ul. 700-lecia – budynek nr 13,**
4. **ul. Bohaterów Warszawy (Osiedle Radosław) – dawny zespół dworski z dworem i budynkami gospodarczymi.**

Ponadto, na omawianym obszarze, zaleca się zachowanie przebiegu historycznych ulic i proponuje się uzupełnienie zabudową plombową pustych działek przy ulicach: Bankowej, Konstytucji 3 Maja, 700-lecia, Dąbrowszczaków, Kasprowicza, Mickiewicza i Słowackiego. Charakter nowych budynków powinien być dostosowany do istniejącej, przy poszczególnych ciągach ulicznych, zabudowy.

I tak, przy pierwszych trzech ulicach może to być zabudowa w typie kamienic bądź domów wielorodzinnych oraz willi, utrzymanych w historycznej linii pierzei, dostosowanych do gabarytów sąsiednich domów, krytych wysokimi dachami dwu- lub czterospadowymi z naczółkami bądź wystawkami. W wystroju elewacji wskazane byłoby stosowanie podziałów klasycznych; wydzielanie parterów i zwieńczanie budynków gzymsami, stosowanie otworów wejść i okien w formie prostokątnej i wprowadzenie detalu architektonicznego, np. w formie opasek. W przypadku uzupełnień plombowych przy ulicach, położonych w pobliżu cmentarza, zalecana byłaby zabudowa jednorodzinna, parterowa, kryta wysokimi dachami naczółkowymi z wystawkami. W tym przypadku istotne byłoby również wydzielanie ogródków przed fasadami.

• **Wytyczne do północno-zachodniego i zachodniego rejonu miasta.**

Na obszarze tym, oprócz obiektów chronionych wpisem do ewidencji konserwatorskiej proponuje się wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej B dla dwóch obszarów oraz wpisanie kilku zespołów budynków do rejestru zabytków.

W ewidencji konserwatorskiej odnotowane są następujące obiekty:

Strefą ochrony konserwatorskiej B proponuje się objąć **teren starego cmentarza ewangelickiego i cmentarza żydowskiego w granicach zaznaczonych na planie**. Tereny te powinny być wyłączone z zabudowy. Ochronie podlega, istniejąca na obu cmentarzach, zieleń oraz mur cmentarny, zachowany na cmentarzu żydowskim przy ul. Wojska Polskiego.

Do rejestru zabytków proponuje się wpisać:

1. **dawny budynek rekreacyjny przy ul. Wojska Polskiego wraz z parkiem,**
2. **zespół Domu Opieki Społecznej nr 1 na rogu ul. Kościuszki i Piłsudskiego,**
3. **zespół szkół przy ulicy Wojska Polskiego 6.**

Ponadto w rejonie tym proponuje się:

1. **zachować istniejące przebiegi ulic historycznych, uzupełniając puste działki zabudową plombową,**
2. **wyłączenie terenów, położonych na zachód od stadionu spod zabudowy.**

ad.1

Do zachowania kwalifikują się tu ulice: Armii Krajowej, Kościuszki, Wojska Polskiego, Piłsudskiego, Dąbrowskiego, Traugutta i Wielińska. Nowa zabudowa przy wszystkich ulicach powinna być dostosowana do charakteru istniejących domów, zarówno pod względem utrzymania linii zabudowy, gabarytów, jak i form dachów, z preferencją dla dachów naczółkowych, które stanowią charakterystyczną cechę budownictwa Nowogardu. We wnętrzu kwartału, pomiędzy ulicą Piłsudskiego a Traugutta, gdzie wprowadzona została wtórnie nowa ulica, niewskazane jest dalsze zagęszczanie zabudowy.

ad.2

Tereny, położone po zachodniej stronie stadionu przy ulicy Wojska Polskiego, zaleca się wyłączyć spod zabudowy. Dotyczy to obu stron ulicy, przy czym od strony jeziora linia zabudowy nie powinna przekraczać terenu dawnego cmentarza żydowskiego.

Wykaz stanowisk archeologicznych zamieszczono łącznie dla miasta i gminy w pkt 3.2.2.3

3.2.2.2 *Teren gminy Nowogard* (miejscowości w kolejności alfabetycznej)

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- Bieniczki** – park krajobrazowy XVIII/XIX w. Nr rej. 951,
- Bieńczyce** – park dworski XIX w. Nr rej. 950,
- Długołęka** – kościół kamienny z XVII w. Nr rej. 346,
– park krajobrazowy z XIX w. Nr rej. 947,
– dwór z XX w., Nr rej. 1304,
- Jarchlino** – kościół kamienny z XIX w., z cmentarzem i ogrodzeniem Nr rej. 529,
- Konarzewo** – pałac z XVIII w. Z parkiem krajobrazowym, Nr rej. 1305,
- Kulice** – dwór z XIX w, Nr rej. 1145,
– park krajobrazowy z XIX Nr rej. 929,
- Miętno** – park wschodni i zachodni, Nr rej. 942,
- Osowo** – park krajobrazowy z XVIII w. Nr rej. 951,
- Ostrzyca** – kościół kamiennie-murowany z XIX w. z dzwonnica drewnianą z XVIII w.,
– cmentarz z ogrodzeniem Nr rej. A-26,
- Sikorki** – kościół ryglowy z XVIII w. z cmentarzem, Nr rej. 1162,
- Słajcino** – kościół ryglowy z XVIII w. z cmentarzem, Nr rej. 1158,
– park dworski, Nr rej. 917,
- Świerczewo** – kościół kamienny (ruina) z XIX w.,
– cmentarz przykościelny Nr rej. 1143,
- Warnkowo** – park w zespole folwarcznym, z dworem (aktualnie już nieistniejącym) Nr rej. 1216,
- Wierzbiecin** – kościół ryglowy z XVIII w. z cmentarzem, Nr rej. 1164,
– pałac z XVIII w. Nr rej. 1124,
– park dworski nr rej. 953,
- Wołowiec** – kościół ryglowy z XIX w. z cmentarzem Nr rej. 1230,
- Wysomierz** – kościół kamiennie-murowany z XV w. z dzwonnica drewnianą z XVII w. Nr rej. 354

Obiekty wnioskowane do wpisania do rejestru zabytków:

- Bieniczki** – kościół murowany z XIX w. z cmentarzem,
- Bieńczyce** – dwór z XIX w.,
- Błotno** – park krajobrazowy z XIX w.,
- Boguszyce** – kościół murowany z XIX w, ogrodzenie,
- Czermnica** – dzwonnica drewniana z XVIII w.,
– budynek mieszkalny nr 14 z ogrodem,
- Dąbrowa Nowogardzka** – kościół kamienny z XIX w., cmentarz, ogrodzenie
– chałupy ryglowe nr 33 i nr 35,
- Długołęka** – cmentarz przykościelny,
- Grabin** – kościół kamienny z XX w.,
- Jarchlino** – park dworski,
– chałupa ryglowa nr 18,
- Karsk** – kościół kamienny z XIX w., z cmentarzem i ogrodzeniem,
– chałupa ryglowa nr 37,
- Kulice** – kościół kamienny z XIX w., z cmentarzem,
- Lestkowo** – kościół kamienny z XV w., z ogrodzeniem,
– chałupa ryglowa nr 6,
- Maszkowo** – kościół kamiennie-murowany z cmentarzem,
- Miętno** – kościół kamienny z XIX w., z cmentarzem i ogrodzeniem,
– pałac w założeniu folwarcznym z XIX w.,
- Orzechowo** – kościół kamienny z XV w., z cmentarzem i ogrodzeniem,
- Olchowo** – kościół kamiennie-murowany z XV w., z cmentarzem,
- Ostrzyca** – park z początku XX w.,
– budynek mieszkalny nr 23,
- Sąpolnica** – kościół z XVI w., z cmentarzem i starodrzewem,
- Sikorki** – budynek mieszkalny, ryglowy nr 14,
- Strzelewo** – kościół kamienny z XIX w.,
- Szczytniki** – budynek mieszkalny, ryglowy nr 4,
– szkoła – budynek nr 36,
- Trzechel** – kościół,

- Żabowo** – schronisko młodzieżowe, budynek ryglowy nr 53,
– kościół murowany z XIX w.

• **Obiekty w ewidencji konserwatorskiej i inne wartościowe historycznie**

miejsowość	ilość obiektów w ewidencji	ilość innych obiektów wartościowych historycznie
Bieniczki	6	-
Bieńczyce	3	2
Błotno	5	-
Bochlin	1	1
Boguszyce	-	1
Bromierz	3	-
Brzozowo	-	3
Czermnica	19	7
Dąbrowa Nowogardzka	7	5
Długoleka	4	-
Gardna	-	2
Glicko	2	-
Grabín	6	-
Jarchlino	5	1
Karsk	3	3
Konarzewo	-	-
Kulice	5	-
Krasnołeka	1	1
Lestkowo	7	3
Łęgno	-	2
Maszkowo	2	-

Miętno	1	1
Orzechowo	7	5
Orzesze	3	-
Olchowo	4	-
Osowo	8	-
Ostrzyca	14	11
Płotkowo	1	-
Sapólnica	6	-
Sikorki	12	11
Ślajcino	2	-
Strzelewo	20	8
Suchy Las	2	-
Szczytniki	4	6
Świerczewo	1	3
Trzechel	11	5
Wierzbęcin	2	3
Wierzchy	-	-
Wojcieszyn	3	-
Wołowiec	3	-
Wyszomierz	10	4
Zagórz	1	-
Zbyszewice	-	-
Żabowo	2	2
Żabówko	4	1

UWAGA: Szczegółowy wykaz obiektów w ewidencji oraz innych obiektów wartościowych historycznie wraz z ich opisem, zawarty jest w opracowaniu specjalistycznym „Studium ruralistyczne”, wykonanym na zlecenie Zarządu Miejskiego w Nowogardzie przez Biuro Dokumentacji i Zabytków w Szczecinie w 2000 roku.
„Zarządy Gmin są zobowiązane do prowadzenia ewidencji dóbr kultury, nie wpisanych do rejestru zabytków, a znajdujących się na terenie ich działania”. (Art. 13 ust. 2 Ustawy o ochronie dóbr kultury).

• **Wnioskowane strefy ochrony konserwatorskiej:**

- Bieniczki A kościół z cmentarzem, park
Bieńczyce A dwór, założenia parkowe
B podwórze folwarczne
K szpaler drzew i aleja
Błotno K park i cmentarz
Boguszyce B działka kościelna z ogrodzeniem
K dwa cmentarze
Czermnica B cmentarz przykościelny z zabudową i starodrzewem, siedlisko nr 14
K cmentarz, aleje brzozowe
Dąbrowa B układ przestrzenny wsi z dominantą kościoła
K cmentarz
Długoleka A zespół dworsko-parkowy z dziedzińcem folwarcznym, kościół z cmentarzem
Gardna K park dworski
Grabín A kościół
K cmentarz
Jarchlino A działka kościelna z cmentarzem
K cmentarz, dwie aleje
Karsk A działka kościelna z kościołem i cmentarzem, mur
K cmentarz, szpaler i aleje lipowe
Konarzewo A zespół pałacowo-parkowy
B podwórze folwarczne
K aleje dębowe
Kulice A zespół dworsko-parkowy, kościół z cmentarzem
K cmentarz
Lestkowo B układ przestrzenny wsi
K cmentarz
E ekspozycja na kościół i na wsie
Maszkowo A kościół z terenem cmentarza
K cmentarz
Miętno A kościół z otoczeniem (cmentarz)

	B	wschodnie założenie parkowo-pałacowe
	K	aleje lipowe
Orzechowo	A	kościół z otoczeniem (cmentarz)
	B	podwórze folwarczne z dworem i założeniem parkowym
	K	cmentarz
Olchowo	B	Nawsie z kościołem, cmentarzem, drogami
	K	cmentarz, lipy przydrożne
Osowo	A	park krajobrazowy
	B	podwórze folwarczne z zabudową
Ostrzyca	A	kościół, dzwonnica, cmentarz przykościelny
	B	dawny folwark chłopski z parkiem, zespół cegielni, pozostałości drugiego folwarku, zagroda
nr 20		
	K	cmentarz, aleja brzoza
Sąpolnica	A	kościół z cmentarzem
Sikorki	B	układ przestrzenny wsi, kościół z cmentarzem
	K	cmentarz
Ślajsino	A	kościół z cmentarzem
	B	zespół dworsko-pałacowy
	K	cmentarz
Strzelewo	B	układ przestrzenny wsi, kościół z cmentarzem, starodrzew
	K	aleja lipowa, szpaler kasztanowców
Suchy Las	B	zespół leśniczówki
Szczytniki	B	układ przestrzenny wsi
	K	cmentarz
Świerczewo	A	działka kościelna z cmentarzem
	B	założenie folwarczne z parkiem
	K	cmentarz
Trzechel	B	kościół z otoczeniem
	K	cmentarz
Wierzbiczin	A	założenie pałacowo-parkowe, kościół z otoczeniem
	B	dwa podwórza folwarczne
	K	cmentarz
Wierzchy	K	park dworski
Wojcieszyn	K	cmentarz
Wołowiec	A	kościół z cmentarzem
	K	cmentarz
Wyszomierz	B	układ przestrzenny wsi, kościół z dzwonnica i cmentarzem, zieleń komponowana
	K	cmentarz
Zbyszewice	K	aleja kasztanowców
Żabowo	A	kościół z otoczeniem (cmentarz)
	K	cmentarz
	E	ekspozycja kościoła na nawsiu
Żabówko	K	cmentarz, szpaler kasztanowców, park podworski.

UWAGA: Zasięgi postulowanych stref ochrony konserwatorskiej pokazano graficznie na rysunkach szczegółowych o numerach: 1-30 w skali 1:10.000, stanowiących obowiązujące załączniki graficzne studium.

3.2.2.3 Stanowiska archeologiczne – wytyczne konserwatorskie

Ślady osadnicze, związane z działalnością człowieka, od epoki kamienia do średniowiecza, odnoszą się głównie do stanowisk ziemnych typu: osada, cmentarzysko płaskie, punkt lub ślad osadniczy oraz stanowisk naziemnych typu: grodzisko, zamek, cmentarzysko, kurhanowce. Ogółem, na terenie gminy i miasta Nowogard zaewidencjonowano 455 stanowisk archeologicznych, w tym w ramach miejscowości:

miejscowość	ilość stanowisk	ST AR	EK	EB/H	L/R	WŚ	ŚR
Bieniczki	1	1	-	1	-	-	-
Błotno	12	4	5	-	-	5	-
Boguszyce	6	3	1	1	-	3	-
Brzozowo	4	1	-	-	-	3	1
Czermnica	4	1	2	-	-	-	1
Dąbrowa Nowogardzka	20	5	6	1	-	7	6

Długoleka	16	7	2	4	1	6	6
Glicko	19	9	2	2	3	9	4
Grabin	6	-	2	-	-	4	-
Jarchlino	19	11	3	1	-	4	6
Karsk	25	12	6	4	5	8	7
Konarzewo	9	4	-	-	-	5	-
Kościuszki	7	4	1	1	1	-	1
Krasnoleka	4	3	-	2	-	1	-
Kulice	2	1	-	-	-	1	-
Lestkowo	6	4	1	-	1	3	2

Lestkówko	3	2	-	-	-	-	1
Łęgno	1	-	-	-	-	-	1
Maszkowo	44	26	13	3	1	13	7
Miętno	20	8	1	3	1	8	11
Nowogard	28	12	2	1	1	8	11
Ogorzele	1	1	-	-	-	-	-
Olchowo	13	8	-	1	-	-	5
Orzechowo	11	4	3	2	-	1	4
Osowo	7	3	1	-	-	4	-
Ostrzyca	26	14	2	-	2	3	20
Sąpolnica	10	6	1	-	1	4	5
Sikorki	18	7	4	1	-	5	3

Stąjsino	6	3	4	-	-	1	1
Strzelewo	3	-	-	1	-	1	1
Świerczewo	2	1	1	1	-	1	-
Trzechel	5	-	2	2	1	1	-
Wierzbęcin	26	13	8	4	-	9	2
Wierzchy	3	-	1	-	-	1	3
Wołowiec	11	7	4	-	-	3	7
Wyszomierz	17	10	1	1	2	2	3
Żabowo	27	7	4	3	2	10	12
Żabówko	13	10	1	1	2	4	5
Razem:	455	212	84	41	24	139	127

• **Wykaz stanowisk archeologicznych, wnioskowanych do objęcia granicami strefy „W.I.”:**

1. Trzechel, stanowisko 1 (AZP: 23-09/66) – cmentarzysko kurhanowe ze starożytności kultury łuzycyckiej, wpisane do rejestru zabytków pod nr 715, decyzją nr Kl.I.6801/32/71 z dnia 10 grudnia 1971 r.
2. Miętno, stanowisko 1 (AZP: 24-11/56) – grodzisko z czesnego średniowiecza.

• **Wykaz stanowisk archeologicznych, wnioskowanych do objęcia granicami strefy „W.II.”:**

1. Błotno, stanowisko 10 (AZP: 23-10/2),
2. Czermnica, stanowisko 1 (AZP: 24-09/11),
3. Dąbrowa Nowogardzka, st. 1 (AZP: 24-10/9),
4. Dąbrowa Nowogardzka, st. 3 (AZP: 24-10/11),
5. Grabin, stanowisko 4 (AZP: 23-10/12),
6. Jarchlino, stanowisko 1 (AZP: 25-12/1),
7. Jarchlino, stanowisko 3 (AZP: 25-12/3),
8. Karsk, stanowisko 1 (AZP: 25-10/48),
9. Karsk, stanowisko 2 (AZP: 25-10/42),
10. Karsk, stanowisko 11 (AZP: 25-10/47),
11. Karsk, stanowisko 24 (AZP: 24-10/55),
12. Karsk, stanowisko 25 (AZP: 24-10/56),
13. Karsk, stanowisko 27 (AZP: 24-10/58),
14. Kościuszki, stanowisko 16 (AZP: 25-10/24),
15. Kościuszki, stanowisko 33 (AZP: 26-10/40),
16. Sikorki, stanowisko 1 (AZP: 23-10/17),
17. Sikorki, stanowisko 13 (AZP: 23-10/24),
18. Świerczewo, stanowisko 1 (AZP: 25-10/37),
19. Wyszomierz, stanowisko 1 (AZP: 26-10/59),
20. Wyszomierz, stanowisko 19 (AZP: 26-10/77),
21. Wyszomierz, stanowisko 20 (AZP: 26-10/78),
22. Brzozowo, stanowisko 1 (AZP: 24-11/15),
23. Długoleka, stanowisko 3 (AZP: 26-11/2),
24. Długoleka, stanowisko 6 (AZP: 26-11/5),
25. Długoleka, stanowisko 7 (AZP: 26-11/6),
26. Glicko, stanowisko 13 (AZP: 24-11/15),
27. Glicko, stanowisko 16 (AZP: 24-11/18),
28. Lestkowo, stanowisko 4 (AZP: 24-11/27),
29. Maszkowo, stanowisko 12 (AZP: 24-12/21),
30. Maszkowo, stanowisko 28 (AZP: 24-11/46),
31. Miętno, stanowisko 4 (AZP: 24-11/59),
32. Nowogard, stanowisko 31 (AZP: 26-11/26),
33. Osowo, stanowisko 1 (AZP: 26-12/23),
34. Ostrzyca, stanowisko 7 (AZP: 26-11/35),
35. Ostrzyca, stanowisko 24 (AZP: 27-11/23),
36. Sąpolnica, stanowisko 1 (AZP: 26-11/50),
37. Wierzbęcin, stanowisko 7 (AZP: 26-12/34),
38. Żabowo, stanowisko 2 (AZP: 24-11/89),
39. Wojcieszyn, stanowisko 3 (AZP: 25-11/61).

• **Wykaz stanowisk archeologicznych w ramach strefy „W.III.”:**

1. Błotno, stanowisko 1 (AZP: 24-10/1),
2. Błotno, stanowisko 2 (AZP: 24-10/2),
3. Błotno, stanowisko 3 (AZP: 24-10/3),
4. Błotno, stanowisko 4 (AZP: 24-10/4),
5. Błotno, stanowisko 7 (AZP: 24-10/7),
6. Błotno, stanowisko 8 (AZP: 24-10/8),
7. Błotno, stanowisko 9 (AZP: 23-10/1),
8. Błotno, stanowisko 11 (AZP: 23-10/3),
9. Błotno, stanowisko 13 (AZP: 23-10/5),
10. Błotno, stanowisko 14 (AZP: 23-10/6),
11. Błotno, stanowisko 15 (AZP: 24-09/15),
12. Czermnica, stanowisko 5 (AZP: 23-10/3),
13. Czermnica, stanowisko 6 (AZP: 24-09/16),
14. Czermnica, stanowisko 9, (AZP: 25-09/8),
15. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 2 (AZP: 24-10/10),
16. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 4 (AZP: 24-10/12),
17. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 5 (AZP: 24-10/13),
18. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 6 (AZP: 24-10/14),
19. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 7 (AZP: 24-10/15),
20. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 8 (AZP: 24-10/16),
21. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 11 (AZP: 24-10/19),
22. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 13 (AZP: 24-10/21),
23. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 16 (AZP: 24-10/24),
24. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 17 (AZP: 24-10/25),
25. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 18 (AZP: 24-10/26),
26. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 19 (AZP: 24-10/27),
27. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 20 (AZP: 24-10/28),
28. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 25 (AZP: 24-10/33),
29. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 26 (AZP: 24-10/34),
30. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 27 (AZP: 24-10/35),
31. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 29 (AZP: 24-10/37),
32. Dąbrowa Nowogardzka, stan. 30 (AZP: 24-10/38),
33. Długoleka, stanowisko 2 (AZP: 26-10/1),
34. Glicko, stanowisko 2 (AZP: 24-10/42),
35. Glicko, stanowisko 3 (AZP: 24-10/43),
36. Glicko, stanowisko 4 (AZP: 24-10/44),
37. Glicko, stanowisko 5 (AZP: 24-10/45),
38. Glicko, stanowisko 6 (AZP: 24-10/46),
39. Grabin, stanowisko 1 (AZP: 24-10/47),
40. Grabin, stanowisko 2 (AZP: 24-10/48),
41. Grabin, stanowisko 5 (AZP: 23-10/13),
42. Grabin, stanowisko 6 (AZP: 23-10/14),
43. Grabin, stanowisko 7 (AZP: 23-10/15),
44. Jarchlino, stanowisko 2 (AZP: 25-12/2),
45. Jarchlino, stanowisko 4 (AZP: 25-12/4),
46. Jarchlino, stanowisko 5 (AZP: 25-12/5),
47. Jarchlino, stanowisko 6 (AZP: 25-12/6),
48. Jarchlino, stanowisko 7 (AZP: 25-12/7),

49. Jarchlino, stanowisko 8 (AZP: 25-12/8),
50. Jarchlino, stanowisko 9 (AZP: 25-12/9),
51. Jarchlino, stanowisko 10 (AZP: 25-12/10),
52. Jarchlino, stanowisko 11 (AZP: 25-12/11),
53. Jarchlino, stanowisko 12 (AZP: 25-12/12),
54. Jarchlino, stanowisko 13 (AZP: 25-12/13),
55. Jarchlino, stanowisko 14 (AZP: 25-12/14),
56. Jarchlino, stanowisko 15 (AZP: 25-12/15),
57. Jarchlino, stanowisko 16 (AZP: 25-12/16),
58. Jarchlino, stanowisko 17 (AZP: 25-12/17),
59. Jarchlino, stanowisko 18 (AZP: 25-12/18),
60. Jarchlino, stanowisko 19 (AZP: 25-12/19),
61. Karsk, stanowisko 4 (AZP: 25-10/39),
62. Karsk, stanowisko 5 (AZP: 25-10/40),
63. Karsk, stanowisko 6 (AZP: 25-10/41),
64. Karsk, stanowisko 7 (AZP: 25-10/43),
65. Karsk, stanowisko 8 (AZP: 25-10/44),
66. Karsk, stanowisko 9 (AZP: 25-10/45),
67. Karsk, stanowisko 12 (AZP: 25-10/49),
68. Karsk, stanowisko 13 (AZP: 25-10/50),
69. Karsk, stanowisko 14 (AZP: 25-10/51),
70. Karsk, stanowisko 15 (AZP: 25-10/52),
71. Karsk, stanowisko 17 (AZP: 25-10/54),
72. Karsk, stanowisko 18 (AZP: 25-10/55),
73. Karsk, stanowisko 19 (AZP: 24-10/50),
74. Karsk, stanowisko 20 (AZP: 24-10/51),
75. Karsk, stanowisko 21 (AZP: 24-10/52),
76. Karsk, stanowisko 22 (AZP: 24-10/53),
77. Karsk, stanowisko 26 (AZP: 24-10/57),
78. Karsk, stanowisko 28 (AZP: 24-10/59),
79. Karsk, stanowisko 29 (AZP: 24-10/60),
80. Konarzewo, stanowisko 1 (AZP: 25-12/27),
81. Konarzewo, stanowisko 2 (AZP: 25-12/28),
82. Konarzewo, stanowisko 3 (AZP: 25-12/29),
83. Konarzewo, stanowisko 4 (AZP: 25-12/30),
84. Konarzewo, stanowisko 5 (AZP: 25-12/31),
85. Kościuszki, stanowisko 15 (AZP: 25-10/23),
86. Kościuszki, stanowisko 17 (AZP: 25-10/25),
87. Kościuszki, stanowisko 31 (AZP: 26-10/38),
88. Kościuszki, stanowisko 32 (AZP: 26-10/39),
89. Kościuszki, stanowisko 32 (AZP: 26-10/42),
90. Kulice, stanowisko 2 (AZP: 25-11/28),
91. Łęgno, stanowisko 2 (AZP: 23-09/46),
92. Maszkowo, stanowisko 3 (AZP: 25-11/47),
93. Maszkowo, stanowisko 4 (AZP: 25-11/48),
94. Maszkowo, stanowisko 11 (AZP: 25-12/34),
95. Maszkowo, stanowisko 14 (AZP: 25-11/26),
96. Maszkowo, stanowisko 15 (AZP: 25-11/21),
97. Maszkowo, stanowisko 16 (AZP: 25-11/17),
98. Maszkowo, stanowisko 17 (AZP: 25-11/20),
99. Maszkowo, stanowisko 18 (AZP: 25-11/23),
100. Maszkowo, stanowisko 19 (AZP: 25-11/22),
101. Maszkowo, stanowisko 20 (AZP: 25-11/25),
102. Maszkowo, stanowisko 22 (AZP: 25-12/35),
103. Maszkowo, stanowisko 23 (AZP: 25-11/13),
104. Maszkowo, stanowisko 24 (AZP: 25-12/12),
105. Maszkowo, stanowisko 27 (AZP: 25-12/36),
106. Maszkowo, stanowisko 28 (AZP: 25-11/14),
107. Maszkowo, stanowisko 29 (AZP: 25-11/15),
108. Maszkowo, stanowisko 30 (AZP: 25-11/16),
109. Maszkowo, stanowisko 31 (AZP: 25-11/18),
110. Maszkowo, stanowisko 32 (AZP: 25-11/19),
111. Maszkowo, stanowisko 27 (AZP: 25-11/24),
112. Nowogard, stanowisko 1 (AZP: 25-11/40),
113. Nowogard, stanowisko 2 (AZP: 25-11/46),
114. Nowogard, stanowisko 3 (AZP: 25-11/1),
115. Nowogard, stanowisko 4 (AZP: 25-11/2),
116. Nowogard, stanowisko 5 (AZP: 25-11/3),
117. Nowogard, stanowisko 6 (AZP: 25-11/4),
118. Nowogard, stanowisko 7 (AZP: 25-11/5),
119. Nowogard, stanowisko 8 (AZP: 25-11/6),
120. Nowogard, stanowisko 10 (AZP: 25-11/8),
121. Nowogard, stanowisko 11 (AZP: 25-11/9),
122. Nowogard, stanowisko 12 (AZP: 25-11/29),
123. Nowogard, stanowisko 13 (AZP: 25-11/30),
124. Nowogard, stanowisko 15 (AZP: 25-11/32),
125. Nowogard, stanowisko 16 (AZP: 25-11/33),
126. Nowogard, stanowisko 17 (AZP: 25-11/34),
127. Nowogard, stanowisko 19 (AZP: 25-11/36),
128. Nowogard, stanowisko 20 (AZP: 25-11/37),
129. Nowogard, stanowisko 21 (AZP: 25-11/38),
130. Nowogard, stanowisko 22 (AZP: 25-11/39),
131. Nowogard, stanowisko 23 (AZP: 25-11/41),
132. Nowogard, stanowisko 25 (AZP: 25-11/43),
133. Nowogard, stanowisko 27 (AZP: 26-10/44),
134. Nowogard, stanowisko 28 (AZP: 26-10/45),
135. Nowogard, stanowisko 29 (AZP: 26-10/46),
136. Ogorzele, stanowisko 1 (AZP: 24-10/61),
137. Olchowo, stanowisko 1 (AZP: 25-10/26),
138. Olchowo, stanowisko 2 (AZP: 25-10/27),
139. Olchowo, stanowisko 3 (AZP: 25-10/28),
140. Olchowo, stanowisko 4 (AZP: 25-10/29),
141. Olchowo, stanowisko 6 (AZP: 25-10/31),
142. Olchowo, stanowisko 7 (AZP: 25-10/47),
143. Olchowo, stanowisko 8 (AZP: 26-10/48),
144. Olchowo, stanowisko 9 (AZP: 26-10/49),
145. Olchowo, stanowisko 10 (AZP: 26-10/50),
146. Olchowo, stanowisko 11 (AZP: 26-10/51),
147. Olchowo, stanowisko 12 (AZP: 26-10/52),
148. Olchowo, stanowisko 13 (AZP: 26-10/53),
149. Olchowo, stanowisko 15 (AZP: 26-10/55),
150. Sikorki, stanowisko 2 (AZP: 24-10/64),
151. Sikorki, stanowisko 6 (AZP: 24-10/68),
152. Sikorki, stanowisko 7 (AZP: 23-10/18),
153. Sikorki, stanowisko 8 (AZP: 23-10/19),
154. Sikorki, stanowisko 9 (AZP: 23-10/20),
155. Sikorki, stanowisko 10 (AZP: 23-10/21),
156. Sikorki, stanowisko 12 (AZP: 23-10/23),
157. Sikorki, stanowisko 14 (AZP: 23-10/25),
158. Sikorki, stanowisko 15 (AZP: 23-10/26),
159. Sikorki, stanowisko 16 (AZP: 23-10/27),
160. Sikorki, stanowisko 17 (AZP: 23-10/28),
161. Słajcino, stanowisko 1 (AZP: 25-12/44),
162. Słajcino, stanowisko 2 (AZP: 25-12/45),
163. Słajcino, stanowisko 3 (AZP: 25-12/46),
164. Słajcino, stanowisko 4 (AZP: 25-12/47),
165. Słajcino, stanowisko 5 (AZP: 25-12/48),
166. Słajcino, stanowisko 6 (AZP: 25-12/49),
167. Strzelewo, stanowisko 3 (AZP: 25-10/3),
168. Strzelewo, stanowisko 5 (AZP: 25-10/5),
169. Strzelewo, stanowisko 8 (AZP: 25-10/8),
170. Świerczewo, stanowisko 3 (AZP: 25-10/34),
171. Trzechel, stanowisko 2 (AZP: 24-09/18),
172. Trzechel, stanowisko 3 (AZP: 24-09/19),
173. Trzechel, stanowisko 4 (AZP: 24-09/20),
174. Trzechel, stanowisko 11 (AZP: 24-09/27),
175. Wierzbęcin, stanowisko 1 (AZP: 25-12/53),
176. Wierzbęcin, stanowisko 2 (AZP: 25-12/54),
177. Wierzbęcin, stanowisko 3 (AZP: 25-12/55),
178. Wierzbęcin, stanowisko 4 (AZP: 25-12/56),
179. Wierzbęcin, stanowisko 5 (AZP: 25-12/57),
180. Wyszomierz, stanowisko 3 (AZP: 26-10/61),
181. Wyszomierz, stanowisko 4 (AZP: 26-10/62),
182. Wyszomierz, stanowisko 6 (AZP: 26-10/64),
183. Wyszomierz, stanowisko 7 (AZP: 26-10/65),
184. Wyszomierz, stanowisko 9 (AZP: 26-10/67),
185. Wyszomierz, stanowisko 10 (AZP: 26-10/68),
186. Wyszomierz, stanowisko 11 (AZP: 26-10/69),
187. Wyszomierz, stanowisko 12 (AZP: 26-10/70),
188. Wyszomierz, stanowisko 15 (AZP: 26-10/73),

189. Wyszomierz, stanowisko 16 (AZP: 26-10/74),
190. Wyszomierz, stanowisko 17 (AZP: 26-10/75),
191. Wyszomierz, stanowisko 18 (AZP: 26-10/76),
192. Wyszomierz, stanowisko 21 (AZP: 26-10/79),
193. Wyszomierz, stanowisko 23 (AZP: 26-10/81),
194. Bieniczki, stanowisko 1 (AZP: 26-12/13),
195. Boguszyce, stanowisko 1 (AZP: 24-11/1),
196. Boguszyce, stanowisko 2 (AZP: 24-11/2),
197. Boguszyce, stanowisko 3 (AZP: 24-11/3),
198. Boguszyce, stanowisko 4 (AZP: 24-11/4),
199. Boguszyce, stanowisko 5 (AZP: 23-11/21),
200. Boguszyce, stanowisko 6 (AZP: 23-11/22),
201. Brzozowo, stanowisko 2 (AZP: 24-11/6),
202. Brzozowo, stanowisko 3 (AZP: 24-11/7),
203. Brzozowo, stanowisko 4 (AZP: 24-11/8),
204. Długoleśka, stanowisko 1 (AZP: 26-11/1),
205. Długoleśka, stanowisko 4 (AZP: 26-11/3),
206. Długoleśka, stanowisko 5 (AZP: 26-11/4),
207. Długoleśka, stanowisko 8 (AZP: 26-11/7),
208. Długoleśka, stanowisko 9 (AZP: 26-11/8),
209. Długoleśka, stanowisko 10 (AZP: 26-11/9),
210. Długoleśka, stanowisko 11 (AZP: 26-11/10),
211. Długoleśka, stanowisko 12 (AZP: 26-11/11),
212. Długoleśka, stanowisko 13 (AZP: 26-11/12),
213. Długoleśka, stanowisko 14 (AZP: 26-11/13),
214. Długoleśka, stanowisko 15 (AZP: 26-11/14),
215. Długoleśka, stanowisko 16 (AZP: 26-11/15),
216. Glicko, stanowisko 7 (AZP: 24-11/9),
217. Glicko, stanowisko 8 (AZP: 24-11/10),
218. Glicko, stanowisko 9 (AZP: 24-11/11),
219. Glicko, stanowisko 10 (AZP: 24-11/12),
220. Glicko, stanowisko 11 (AZP: 24-11/13),
221. Glicko, stanowisko 12 (AZP: 24-11/14),
222. Glicko, stanowisko 14 (AZP: 24-11/16),
223. Glicko, stanowisko 15 (AZP: 24-11/17),
224. Glicko, stanowisko 17 (AZP: 24-11/19),
225. Glicko, stanowisko 18 (AZP: 24-11/20),
226. Glicko, stanowisko 19 (AZP: 24-11/21),
227. Glicko, stanowisko 20 (AZP: 24-11/22),
228. Konarzewo, stanowisko 6 (AZP: 24-12/54),
229. Konarzewo, stanowisko 7 (AZP: 24-12/55),
230. Konarzewo, stanowisko 8 (AZP: 24-12/56),
231. Konarzewo, stanowisko 9 (AZP: 24-12/57),
232. Krasnołęka, stanowisko 1 (AZP: 27-11/1),
233. Krasnołęka, stanowisko 2 (AZP: 27-11/2),
234. Krasnołęka, stanowisko 3 (AZP: 27-11/3),
235. Krasnołęka, stanowisko 4 (AZP: 27-11/4),
236. Kulice, stanowisko 4 (AZP: 26-11/24),
237. Lestkowo, stanowisko 1 (AZP: 24-11/24),
238. Lestkowo, stanowisko 2 (AZP: 24-11/25),
239. Lestkowo, stanowisko 3 (AZP: 24-11/26),
240. Lestkowo, stanowisko 5 (AZP: 24-11/28),
241. Lestkówko, stanowisko 1 (AZP: 24-11/29),
242. Lestkówko, stanowisko 2 (AZP: 24-11/30),
243. Lestkówko, stanowisko 3 (AZP: 24-11/31),
244. Lestkówko, stanowisko 4 (AZP: 24-11/32),
245. Maszkowo, stanowisko 1 (AZP: 24-11/33),
246. Maszkowo, stanowisko 2 (AZP: 24-11/34),
247. Maszkowo, stanowisko 2a (AZP: 24-11/35),
248. Maszkowo, stanowisko 3 (AZP: 24-11/36),
249. Maszkowo, stanowisko 4 (AZP: 24-11/37),
250. Maszkowo, stanowisko 5 (AZP: 24-11/38),
251. Maszkowo, stanowisko 6 (AZP: 24-11/39),
252. Maszkowo, stanowisko 7 (AZP: 24-11/40),
253. Maszkowo, stanowisko 8 (AZP: 24-11/41),
254. Maszkowo, stanowisko 9 (AZP: 24-11/42),
255. Maszkowo, stanowisko 13 (AZP: 24-11/20),
256. Maszkowo, stanowisko 21 (AZP: 24-11/43),
257. Maszkowo, stanowisko 25 (AZP: 24-11/44),
258. Maszkowo, stanowisko 26 (AZP: 24-11/45),
259. Maszkowo, stanowisko 29 (AZP: 24-11/47),
260. Maszkowo, stanowisko 37 (AZP: 24-11/48),
261. Maszkowo, stanowisko 38 (AZP: 24-11/49),
262. Maszkowo, stanowisko 39 (AZP: 24-11/50),
263. Maszkowo, stanowisko 40 (AZP: 24-11/51),
264. Maszkowo, stanowisko 41 (AZP: 24-11/52),
265. Maszkowo, stanowisko 42 (AZP: 24-11/1),
266. Maszkowo, stanowisko 43 (AZP: 24-11/1),
267. Miętno, stanowisko 2 (AZP: 24-11/57),
268. Miętno, stanowisko 3 (AZP: 24-11/58),
269. Miętno, stanowisko 5 (AZP: 24-11/60),
270. Miętno, stanowisko 6 (AZP: 24-11/61),
271. Miętno, stanowisko 7 (AZP: 24-11/62),
272. Miętno, stanowisko 8 (AZP: 24-11/63),
273. Miętno, stanowisko 9 (AZP: 24-11/64),
274. Miętno, stanowisko 10 (AZP: 24-11/65),
275. Miętno, stanowisko 11 (AZP: 24-11/66),
276. Miętno, stanowisko 12 (AZP: 24-11/67),
277. Miętno, stanowisko 13 (AZP: 24-11/68),
278. Miętno, stanowisko 14 (AZP: 24-11/69),
279. Miętno, stanowisko 15 (AZP: 24-11/70),
280. Miętno, stanowisko 16 (AZP: 24-11/71),
281. Miętno, stanowisko 17 (AZP: 24-11/72),
282. Miętno, stanowisko 18 (AZP: 24-11/73),
283. Miętno, stanowisko 19 (AZP: 24-11/74),
284. Miętno, stanowisko 27 (AZP: 24-11/77),
285. Nowogard, stanowisko 30 (AZP: 26-11/25),
286. Nowogard, stanowisko 32 (AZP: 26-11/27),
287. Nowogard, stanowisko 33 (AZP: 26-11/28),
288. Orzechowo, stanowisko 1 (AZP: 24-11/78),
289. Orzechowo, stanowisko 2 (AZP: 24-11/79),
290. Orzechowo, stanowisko 3 (AZP: 24-11/80),
291. Orzechowo, stanowisko 4 (AZP: 24-11/81),
292. Orzechowo, stanowisko 5 (AZP: 24-11/82),
293. Orzechowo, stanowisko 6 (AZP: 24-11/83),
294. Orzechowo, stanowisko 7 (AZP: 24-11/84),
295. Orzechowo, stanowisko 8 (AZP: 24-11/85),
296. Orzechowo, stanowisko 9 (AZP: 23-11/19),
297. Orzechowo, stanowisko 10 (AZP: 23-11/20),
298. Orzechowo, stanowisko 11 (AZP: 23-11/32),
299. Osowo, stanowisko 2 (AZP: 26-12/24),
300. Osowo, stanowisko 3 (AZP: 26-12/25),
301. Osowo, stanowisko 4 (AZP: 26-12/26),
302. Osowo, stanowisko 5 (AZP: 26-12/27),
303. Osowo, stanowisko 6 (AZP: 26-12/28),
304. Osowo, stanowisko 7 (AZP: 26-12/29),
305. Ostrzyca, stanowisko 1 (AZP: 26-11/29),
306. Ostrzyca, stanowisko 2 (AZP: 26-11/30),
307. Ostrzyca, stanowisko 3 (AZP: 26-11/31),
308. Ostrzyca, stanowisko 4 (AZP: 26-11/32),
309. Ostrzyca, stanowisko 5 (AZP: 26-11/33),
310. Ostrzyca, stanowisko 6 (AZP: 26-11/34),
311. Ostrzyca, stanowisko 8 (AZP: 26-11/36),
312. Ostrzyca, stanowisko 9 (AZP: 26-11/37),
313. Ostrzyca, stanowisko 10 (AZP: 26-11/38),
314. Ostrzyca, stanowisko 11 (AZP: 26-11/39),
315. Ostrzyca, stanowisko 12 (AZP: 26-11/40),
316. Ostrzyca, stanowisko 13 (AZP: 26-11/41),
317. Ostrzyca, stanowisko 14 (AZP: 26-11/42),
318. Ostrzyca, stanowisko 15 (AZP: 26-11/43),
319. Ostrzyca, stanowisko 16 (AZP: 26-11/44),
320. Ostrzyca, stanowisko 17 (AZP: 26-11/45),
321. Ostrzyca, stanowisko 18 (AZP: 27-11/17),
322. Ostrzyca, stanowisko 19 (AZP: 27-11/18),
323. Ostrzyca, stanowisko 20 (AZP: 27-11/19),
324. Ostrzyca, stanowisko 21 (AZP: 27-11/20),
325. Ostrzyca, stanowisko 22 (AZP: 27-11/21),
326. Ostrzyca, stanowisko 23 (AZP: 27-11/22),
327. Ostrzyca, stanowisko 25 (AZP: 26-11/32),
328. Ostrzyca, stanowisko 26 (AZP: 26-11/33),

329. Sapolnica, stanowisko 2 (AZP: 26-11/51),
 330. Sapolnica, stanowisko 3 (AZP: 26-11/52),
 331. Sapolnica, stanowisko 4 (AZP: 26-11/53),
 332. Sapolnica, stanowisko 5 (AZP: 26-11/54),
 333. Sapolnica, stanowisko 6 (AZP: 26-11/55),
 334. Sapolnica, stanowisko 7 (AZP: 26-11/56),
 335. Sapolnica, stanowisko 8 (AZP: 26-11/57),
 336. Sapolnica, stanowisko 9 (AZP: 26-11/58),
 337. Sapolnica, stanowisko 10 (AZP: 26-11/59),
 338. Sikorki, stanowisko 18 (AZP: 24-11/86),
 339. Sikorki, stanowisko 19 (AZP: 24-11/87),
 340. Sikorki, stanowisko 20 (AZP: 23-11/1),
 341. Sikorki, stanowisko 21 (AZP: 23-11/2),
 342. Sikorki, stanowisko 22 (AZP: 23-11/3),
 343. Wierzbiecin, stanowisko 8 (AZP: 26-12/35),
 344. Wierzbiecin, stanowisko 9 (AZP: 26-12/36),
 345. Wierzbiecin, stanowisko 10 (AZP: 26-12/37),
 346. Wierzbiecin, stanowisko 11 (AZP: 26-12/38),
 347. Wierzbiecin, stanowisko 12 (AZP: 26-12/39),
 348. Wierzbiecin, stanowisko 13 (AZP: 26-12/40),
 349. Wierzbiecin, stanowisko 14 (AZP: 26-12/41),
 350. Wierzbiecin, stanowisko 15 (AZP: 26-12/42),
 351. Wierzbiecin, stanowisko 16 (AZP: 26-12/43),
 352. Wierzbiecin, stanowisko 17 (AZP: 26-12/44),
 353. Wierzbiecin, stanowisko 18 (AZP: 26-12/45),
 354. Wierzbiecin, stanowisko 19 (AZP: 26-12/46),
 355. Wierzbiecin, stanowisko 20 (AZP: 26-12/47),
 356. Wierzbiecin, stanowisko 21 (AZP: 26-12/48),
 357. Wierzbiecin, stanowisko 22 (AZP: 26-12/49),
 358. Wierzbiecin, stanowisko 23 (AZP: 26-12/50),
 359. Wierzbiecin, stanowisko 24 (AZP: 26-12/51),
 360. Wierzbiecin, stanowisko 25 (AZP: 26-12/52),
 361. Wierzbiecin, stanowisko 26 (AZP: 26-12/53),
 362. Wierzbiecin, stanowisko 10 (AZP: 26-11/63),
 363. Wierzchy, stanowisko 1 (AZP: 23-11/4),
 364. Wierzchy, stanowisko 2 (AZP: 23-11/5),
 365. Wierzchy, stanowisko 3 (AZP: 23-11/6),
 366. Wołowiec, stanowisko 1 (AZP: 23-11/8),
 367. Wołowiec, stanowisko 2 (AZP: 23-11/9),
 368. Wołowiec, stanowisko 3 (AZP: 23-11/10),
 369. Wołowiec, stanowisko 4 (AZP: 23-11/11),
 370. Wołowiec, stanowisko 5 (AZP: 23-11/12),
 371. Wołowiec, stanowisko 6 (AZP: 23-11/13),
 372. Wołowiec, stanowisko 7 (AZP: 23-11/14),
 373. Wołowiec, stanowisko 8 (AZP: 23-11/15),
 374. Wołowiec, stanowisko 9 (AZP: 23-11/16),
 375. Wołowiec, stanowisko 10 (AZP: 23-11/17),
 376. Wołowiec, stanowisko 11 (AZP: 23-11/18),
 377. Żabowo, stanowisko 1 (AZP: 24-11/88),
 378. Żabowo, stanowisko 3 (AZP: 24-11/90),
 379. Żabowo, stanowisko 4 (AZP: 24-11/91),
 380. Żabowo, stanowisko 5 (AZP: 24-11/92),
 381. Żabowo, stanowisko 6 (AZP: 24-11/93),
 382. Żabowo, stanowisko 7 (AZP: 24-11/94),
 383. Żabowo, stanowisko 8 (AZP: 24-11/95),
 384. Żabowo, stanowisko 9 (AZP: 24-11/96),
 385. Żabowo, stanowisko 10 (AZP: 24-11/97),
 386. Żabowo, stanowisko 11 (AZP: 24-11/98),
 387. Żabowo, stanowisko 12 (AZP: 24-11/99),
 388. Żabowo, stanowisko 13 (AZP: 24-11/100),
 389. Żabowo, stanowisko 14 (AZP: 24-11/101),
 390. Żabowo, stanowisko 15 (AZP: 24-11/102),
 391. Żabowo, stanowisko 16 (AZP: 24-11/103),
 392. Żabowo, stanowisko 17 (AZP: 24-11/104),
 393. Żabowo, stanowisko 18 (AZP: 24-11/105),
 394. Żabowo, stanowisko 19 (AZP: 24-11/106),
 395. Żabowo, stanowisko 20 (AZP: 24-11/107),
 396. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/108),
 397. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/109),
 398. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/110),
 399. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/111),
 400. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/112),
 401. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/113),
 402. Żabowo, stanowisko (AZP: 24-11/114),
 403. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-11/115),
 404. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-11/116),
 405. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-11/117),
 406. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/10),
 407. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/11),
 408. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/12),
 409. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/13),
 410. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/14),
 411. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/15),
 412. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/16),
 413. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/17),
 414. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/18),
 415. Żabówko, stanowisko (AZP: 24-12/19),
 416. Długoleśka, stanowisko 17 (AZP: 26-11/64),
 417. Długoleśka, stanowisko 18 (AZP: 26-11/65).

4 SZCZEGÓŁOWY OPIS STANU ZAGOSPODAROWANIA

4.1 Zagospodarowanie terenów

UWAGA:

W niniejszym studium, na życzenie zamawiającego, uwzględniono na rysunkach numerację miejscowości, przyjętą w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego. W tekście studium ze względu na konieczność grupowania, zarówno w niniejszym opisie stanu zagospodarowania terenów, jak i w ustaleniach (część II studium pkt 15.5), miejscowości w układach powiązań przestrzennych, uwzględniono tę numerację jako pomocniczą, podając numer w nawiasach po nazwie miejscowości. Oznaczenia w opisie numerami poszczególnych opisywanych obiektów (np. nr 17) odnoszą się do ich oznaczeń na rysunkach szczegółowych w skali 1:10.000.

4.1.1 Miasto Nowogard (28)

rysunek szczegółowy nr 1

Obecny kształt przestrzenny miasta wynika z uwarunkowań historycznych i terenowych. Centralna, historyczna część miasta położona na przesmyku nie posiadała, poza przekształceniami zabudowy (które nastąpiły głównie w wyniku zniszczeń wojennych), żadnych rezerw terenowych. W związku z czym już w XIX wieku rozpoczął się intensywny rozwój miasta w kierunku południowym oraz północno-zachodnim, kontynuowany do dzisiaj. Jedyne połączenie komunikacyjne tych biegunów miasta przez historyczne centrum, biorąc pod uwagę także obciążenie stale rosnącym ruchem tranzytowym, znajduje się na granicy wydolności i powoduje duże trudności w sprawnym działaniu organizmu miejskiego.

Historyczne centrum miasta w znacznej mierze uzupełnione nową zabudową skupia się wokół centralnego planu (nr 3), z ratuszem (nr 2), kościołem zabytkowym (nr 1), centrum usługowym (nr 20), domem kultury (nr 4). Plac centralny wiąże się z terenami parku nad jeziorem Nowogardzkim (nr 5), w którym zachował się (ze znacznymi uzupełnieniami) fragment starych murów miejskich (nr 32). Z parkiem wiąże się kąpielisko

miejskie (nr 6). W rejonie starego miasta występują (poza kościołem i murami) nieliczne już niestety obiekty o wartości zabytkowej – wpisany do rejestru zabytków dom ryglowy (nr 33), wnioskowany do wpisu budynek byłego sądu (nr 34), budynek straży pożarnej (nr 25)). W nowym osiedlu mieszkaniowym zachowała się grupa starych cisów (nr 26).

W bezpośrednim sąsiedztwie starego śródmieścia, na wzniesieniu wśród terenów podmokłych (byłe jezioro, obecnie obszar chroniony przyrodniczo - mszar), znajduje się miejsce pierwotnego grodu – później zamku Ebersteinów, z którego pozostały nieliczne wartościowe elementy (kaplica), obecnie zakład karny (nr 21) i zakład produkcyjny. Całość obszarów śródmieścia i starego grodu objęta jest ochroną konserwatorską.

W północno-zachodniej części miasta, jego rozwój następował głównie wzdłuż ulic Wojska Polskiego i Kościuszki. Budownictwo mieszkaniowe ma tu głównie charakter jednorodzinny, występuje tu natomiast wiele obiektów usług ogólnomiejskich, w tym wiele budynków o wartościach architektoniczno-historycznych, jak liceum (nr 8), dom pomocy społecznej przy ul. Kościuszki i w kompleksie leśnym przy ulicy Wojska Polskiego (nr 9), czy internat (nr 29). Występują tu również kompleks szpitala i pogotowia ratunkowego (nr 8), kompleks centralnego ujęcia wody (nr 15), duży, nowy kompleks sportowy (nr 29) oraz szereg innych obiektów usługowych, m.in. prywatny ośrodek kempingowy nad jeziorem (nr 31). Występują tu obiekty chronione – zespoły przyrodniczo-krajobrazowe „Sarni Las” i „Szuwary Nowogardzkie” oraz dwa historyczne cmentarze: ewangelicki (nr 36) i żydowski (nr 37). Możliwości rozwoju tej części miasta są ograniczone – niewielkie rezerwy występują na północ od ul. Kościuszki. Znaczny rozwój wystąpił natomiast na kierunku północnym (Otręby), gdzie zrealizowany został duży zespół mieszkaniowy z usługami – aktualnie w budowie znajduje się kościół (nr 19).

Na kierunku południowym od śródmieścia wystąpił rozwój miasta, związany z budową kolei z dworcem (nr 11), który z ciekawą wieżą ciśnień i budynkiem przychodni zdrowia (nr 14) wnioskowany jest do ochrony konserwatorskiej. Wokół dworca powstały tereny przemysłowe, rozwijało się też budownictwo mieszkaniowe. Starsze (o wartościach historycznych), głównie wokół ulicy Konstytucji 3 Maja i w rejonie między ulicą Kolejową a śródmieściem. Nowsze i nowe na południe od linii kolejowej, w tym szkoły (nr 8), nowy kościół w budowie (nr 19). Należy także wymienić w tym rejonie: cmentarz z kaplicą zabytkową (nr 18), targowisko miejskie (nr 24), stary spichlerz, wnioskowane do ochrony zespoły przedwojennej zabudowy oraz były dwór przy ul. Bohaterów Warszawy (nr 33). Plan miasta, wprowadzone do niego i planowane zmiany traktują kierunek południowo-zachodni jako główny (poza rejonem Wojcieszyna) kierunek rozwoju miasta.

Miasto posiada pełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w oparciu o oczyszczalnię ścieków (nr 16), centralne ujęcie wody (nr 15), wraz ze strefami bezpośredniej ochrony ujęć (nr 30), stację redukcyjną gazu (nr 22), dwie rozdzielnie energii elektrycznej (punkty zasilania), posiada też elektrownię wiatrową (nr 17) oraz wieżę telefonii komórkowej (nr 28).

W rejonie miasta i jego najbliższej okolicy występują złoża kruszyw i gliny oraz kredy jeziornej (w obszarze chronionym).

4.1.2 Strefa podmiejska Nowogardu

- **Olchowo (38)**

rysunki szczegółowe nr 1 i nr 2

Wieś położona przy trasie z Nowogardu do Szczecina (DK-6) nad jeziorem Kościuszki (obszar jeziora poza granicami gminy), kościołem wnioskowanym do wpisania na listę zabytków (nr 1) i cmentarzem (nr 2). We wsi – usługi (nr 4, 5, 9), stacja wodociągowa (nr 3), niewielkie boisko nad jeziorem (nr 6) i niewielka plaża. Kilka nowych realizacji nad jeziorem i wzdłuż DK-6. Duże zainteresowanie w zakresie zabudowy dalszych terenów na tych obszarach. Pomiędzy Nowogardem a Olchowem mały zespół starej zabudowy folwarcznej Gardna (23).

- **Wojcieszyn (23)**

rysunek szczegółowy nr 1

Niewielki zespół starej zabudowy z cmentarzem (nr 2), boiskiem (nr 1), małym sklepem (nr 3). Nowa zabudowa o charakterze podmiejskim. Sklep motoryzacyjny (nr 4), na zapleczu budowa bazy sprzedaży samochodów. Obok budowa stacji przesyłowej gazu (nr 6). Za torami nowa leśniczówka (nr 5).

- **Karsk (24)**

rysunek szczegółowy nr 1

Dość duża wieś nad sztucznie utworzonym jeziorem. Kościół wnioskowany do wpisania na listę zabytków (nr 1), cmentarz (nr 3), podlegający ochronie. Z usług występują sklepy, boisko (nr 4), stacja wodociągowa (nr 5), piekarnia i stolarnia, budynek byłej szkoły (nr 2). Duże zainteresowania terenami pomiędzy miastem a wsią oraz terenami nad jeziorem.

4.1.3 Obszary wiejskie

- **Kulice (29)**

rysunek szczegółowy nr 3

Średniej wielkości wieś z zabudowa popegeerowską, z zabytkowym dworem rodziny Bismarcków z XIX wieku (nr 2) i zabytkowym parkiem (nr 3). Obecnie znajduje się tu Europejski Ośrodek Konferencyjno-Szkoleniowy. Kościół (nr 1), wnioskowany do wpisania na listę zabytków. Stacja wodociągowa (nr 8), boisko

(nr 4), małe sklepy (nr 5 i 6), 2 kompleksy hodowlane (nr 7). Hodowla bydła koliduje z funkcją ośrodka. Tereny byłego gospodarstwa PGR do przekształceń.

- **Jarchlino (21)**

rysunek szczegółowy nr 4

Średniej wielkości wieś z kościołem zabytkowym (nr 1), cmentarzem (nr 4), budynek byłej szkoły (nr 2) z boiskiem (nr 3), stacja wodociągowa (nr 6) w parku dworskim, wnioskowanym do ochrony (nr 5). Tereny popegeerowskiej farmy nieużytkowane i niszczące. Ciekawe fragmenty zabudowy. Piękne aleje: kasztanowa i klonowa.

- **Konarzewo (20)**

rysunek szczegółowy nr 5

Średniej wielkości wieś z dużym zespołem starej zabudowy – pałac zabytkowy (nr 1) z parkiem zabytkowym (nr 2), podwórzem folwarcznym i nieczynną gorzelnią (nr 8). Nieczynna oczyszczalnia ścieków (nr 3). Zespół mieszkaniowy ze sklepem (nr 7) i małym boiskiem (nr 6).

- **Wierzbęcin (32)**

rysunek szczegółowy nr 6

Duża wieś z atrakcyjnymi relikami starej zabudowy. Pałac w bardzo złym stanie (nr 2), park dworski (nr 3), kościół zabytkowy (nr 1). Podwórze folwarczne z gorzelnią (nr 12), obiekty częściowo użytkowane (nr 13). Nowa szkoła (nr 4), duże boisko (nr 5). Zespół zabudowy wielorodzinnej, z tyłu ogrody działkowe (nr 11). Kilka sklepów (nr 8-10). Działająca nowa oczyszczalnia ścieków (nr 6), stacja wodociągowa (nr 7). Szerokich ciekawych obiektów mieszkalnych w starej zabudowie. W sąsiedztwie Kolonia Wierzbęcin (nr 29) – zespół luźnej zabudowy zagrodowej.

- **Osowo, Bieniczki (31)**

rysunek szczegółowy nr 7

Średniej wielkości zespół, położony nad małymi jeziorami. W Osowie – zabytkowy park (nr 3) z dworem (nr 2) i podwórzem folwarcznym. W Bieniczkach – park krajobrazowy, w nim zdewastowane obiekty popegeerowskie (nr 10) i kościół wnioskowany do wpisania na listę zabytków (nr 1). Boisko (nr 8), sklepy (nr 6,7), osiedle mieszkaniowe nad jeziorem. Zdewastowana, nieczynna lokalna oczyszczalnia ścieków (nr 5), stacja wodociągowa (nr 4), nieużytkowana szkółka ogrodnicza (nr 9).

- **Bieńczyce (39)**

rysunek szczegółowy nr 8

Mała wieś z zabytkowym parkiem (nr 1). Dwór (nr 2), wnioskowany do ochrony wraz z podwórzem folwarcznym (nr 3). Zabudowa folwarczna – stara i popegeerowska, nieużytkowana. 2 budynki mieszkalne wielorodzinne (nr 4), nieskończone, niszczące.

- **Stajsino (30)**

Rysunek szczegółowy nr 8

Mała wieś z kościołem (nr 1) i parkiem (nr 3) zabytkowym. Bloki mieszkalne (nr 7), obok ogrody działkowe. Zabudowa gospodarcza (nr 6), częściowo użytkowana. W sąsiedztwie wsi wysypisko gminne (nr 8), przewidywane do rozbudowy.

- **Ostrzyca (33)**

rysunek szczegółowy nr 9

Średniej wielkości, pięknie położona, wieś z zabytkowym kościołem (nr 1), cmentarzem (nr 3) i wnioskowanym do ochrony parkiem (nr 6). Atrakcyjne architektonicznie: dwór z zabudową folwarczną (nr 11) oraz budynek starej szkoły (nr 4). Do ochrony – zieleń w dolinie za kościołem (nr 2). Duży sklep (nr 9), boisko (nr 5), OSP (nr 10) i warsztat samochodowy (nr 12).

- **Sąpolnica (34)**

rysunek szczegółowy nr 10

Mała wieś z kościołem (nr 1) i starą remizą, wnioskowanymi do wpisania na listę zabytków. Fragmentarycznie ciekawa zabudowa. Mały sklep, wbudowany (nr 2).

- **Długoleka (36)**

rysunek szczegółowy nr 11

Średniej wielkości wieś, z dużym udziałem ciekawej zabudowy. Zabytki – kościół (nr 1), dwór (nr 2) i park krajobrazowy (nr 3). Dwór i park w rękach prywatnych (planowany rozwój usług turystycznych), w tym zespół zabudowy folwarcznej (nr 4). Szkoła (nr 5) z boiskiem. Zakład produkcji materiałów budowlanych w byłej zabudowie fermowej (nr 8).

- **Wyszomierz (37)**

rysunek szczegółowy nr 12

Dość duża wieś, z historycznym układem przestrzennym, wymagającym ochrony. Zabytkowy kościół z drewnianą dzwonnica (nr 1), cmentarz (nr 2). Ponadto boisko (nr 3), budynek biblioteki (nr 6), sklep i poczta (nr 5), remiza OSP (nr 8), zdewastowana stacja kolejowa (nr 7), stacja wodociągowa (nr 4).

- **Krasnołęka (35)**

rysunek szczegółowy nr 13

Mała wieś z kolonią. Nieczynny sklep (nr 1), boisko (nr 3) i mały warsztat samochodowy (nr 2).

- **Czermnica (25)**

rysunek szczegółowy nr 14

Średniej wielkości, rozległa wieś z przysiółkami. Kościół zabytkowy z dzwonnica drewnianą z XVIII wieku i otaczającą zielenią (nr 1), cmentarz w lesie (nr 2), leśniczówka (nr 6), OSP z wieżą obserwacji leśnej (nr 4), boisko (nr 9), stacja wodociągowa (nr 3), sklep, we wsi kilka nowych realizacji. Dość duża liczba starych budynków o wartościach historyczno-architektonicznych. W sąsiedztwie **Suchy Las** z leśniczówką, wnioskowaną do ochrony. Tereny korzystne dla budownictwa rekreacyjnego.

- **Trzechel (13)**

rysunek szczegółowy nr 15

Dość duża wieś, rozdzielona doliną rzeczną. Zabytkowy kościół, z otaczającą zielenią (nr 1), cmentarz (nr 2), dawne schronisko młodzieżowe (budynek nr 53 – ryglowy), wnioskowane do ochrony. W centrum mały zespół zieleni publicznej (nr 4), sklep (nr 6), klub (nr 7), OSP (nr 5). Przy drodze do nieistniejącej już stacji kolei wąskotorowej – leśniczówka (nr 9). Tereny korzystne dla budownictwa rekreacyjnego.

- **Łęgno (1)**

rysunek szczegółowy nr 16

Bardzo mała wieś, położona w enklawie śródleśnej. Boisko (nr 1), przystanek PKS. Tereny korzystne dla budownictwa rekreacyjnego.

- **Strzelewo (26)**

rysunek szczegółowy nr 17

Dość duża wieś z małymi przysiółkami. W centrum kościół zabytkowy z otaczającą zielenią (nr 1). Owalnicowy układ przestrzenny, wymagający ochrony. Cmentarz (nr 3). We wsi szkoła (nr 2) z boiskiem, klub, OSP i sklepy. W północnej części zespół wielorodzinnej zabudowy mieszkalnej. W kierunku na Nowogard, przy drodze DP-41305 mały zakład produkcji budowlanej, w drugiej stronie drogi nieczynna, niszcząca ferma hodowlana. Pożądane wykorzystanie z możliwością zmiany funkcji i rozbudowy.

- **Świerczewo (27)**

rysunek szczegółowy nr 18

Średniej wielkości wieś z przysiółkiem „Na górcie”. W centrum zabytkowy kościół ze starym cmentarzem (nr 1) w ruinie oraz zabytkowy zespół folwarczny (nr 5), użytkowany i estetycznie utrzymany. Na północno-wschodnim skraju – cmentarz (nr 2) oraz sklepy. Obok wsi boisko (nr 3). Bliskość Nowogardu i korzystne tereny budowlane stwarzają możliwości rozwoju.

- **Dąbrowa Nowogardzka (14)**

rysunek szczegółowy nr 19

Dość duża, zwarta wieś, położona po obu stronach drogi DP-41314, z historycznym układem przestrzennym, wymagającym ochrony. W centrum kościół z otaczającą zielenią (nr 1) i budynek szkoły (nr 4), sklepy. Na południowym skraju boisko (nr 3). Dość duża ilość budynków mieszkalnych przedstawia wartości architektoniczno-historyczne.

- **Błotno (2)**

rysunek szczegółowy nr 20

Duża wieś o zwartej zabudowie centrum i luźnej w kierunku południowym, rozdzielona doliną rzeki. W okolicy wsi atrakcyjne tereny leśne. Ochronie podlegają: cmentarz w lesie (nr 1) i park krajobrazowy w południowej części wsi, także położony w sąsiedztwie użytek ekologiczny „Mszar w okolicy Grabina” (E-3) – **obecnie według uchwały Nr XL/361/2006 Rady Miejskiej z dnia 25 października 2006 r. pod nazwą „Grabiński Mszar”**. We wsi ośrodek zdrowia (nr 4), szkoła z boiskiem (nr 2), duże boisko (nr 12), mała kaplica (nr 7), sklepy, klub, OSP, stacja wodociągowa (nr 3), wieża telefonii komórkowej (nr 11). Nie przewiduje się realizacji proponowanej w planie oczyszczalni ścieków. W sąsiedztwie wsi małe zespoły zabudowy: **Błotny Młyn** ze spalonym budynkiem tartaku wodnego – atrakcyjne tereny rekreacyjne; **Wierzchęcino** (Piaski) z mogilnikiem (PS) do likwidacji oraz **Kolonia Grabin**.

- **Grabin (3)**

rysunek szczegółowy nr 21

Średniej wielkości, zwarta wieś, rozciągnięta wzdłuż drogi. Ochronie podlegają kościół (nr 1) i cmentarz (nr 2), kilka budynków o walorach architektonicznych. Na wschód od wsi obszary złoża ropy naftowej. Na południe od wsi – mały zespół luźnej zabudowy – **Bochlin (12)**.

- **Sikorki (5)**

rysunek szczegółowy nr 22

Dość duża, zwarta wieś o ciekawej zabudowie i wymagającym ochrony układzie przestrzennym. Obiekty zabytkowe – kościół ryglowy (nr 1) i cmentarz (nr 4). W centrum wsi sklepy, punkt weterynaryjny, plac zabaw. Za cmentarzem boisko (nr 3). Na zachód od wsi tereny złoża ropy naftowej z zakładem eksploatacji (nr 7).

- **Szczytniki (4)**

rysunek szczegółowy nr 23

Mała, zwarta wieś, położona na północnym skraju gminy. Zabytkowy układ przestrzenny, cmentarz (nr 10), budynek byłej szkoły (nr 2), ryglowy budynek mieszkalny winny podlegać ochronie. Sąsiedztwo lasów stwarza warunki dla zabudowy rekreacyjnej. W sąsiedztwie leśniczówki – zagon.

- **Glicko (11)**

rysunek szczegółowy nr 23

Mała wieś z dawnym parkiem dworskim (nr 2) i nieużytkowaną zabudową folwarczną (popegeerowską). Punkt weterynaryjny (nr 3), stacja wodociągowa (nr 1). Na wschód od wsi, tereny nad jeziorem, atrakcyjne dla celów rekreacyjnych.

- **Wołowiec (8)**

rysunek szczegółowy nr 24

Dość duża wieś z licznymi przysiółkami. Zabytkowy kościół (nr 10, obok stara remiza OSP (nr 3). Za kościołem – budynek szkolny (nr 2). W centrum wsi zespół zieleni parkowej (nr 8), obok wsi cmentarz (nr 9), boisko (nr 10), baza rolniczej spółdzielni produkcyjnej (nr 6). Na wschód od wsi - prywatna ferma drobiu (nr 7). Na północ od wsi przysiółek – **Zagórz (7)**. Na zachód wieś **Wierzchy (6)**, nieposiadające rysunku szczegółowego. We wsi Wierzchy ochronie winien podlegać park. Czynne obiekty suszarni, nieczynne i zdewastowane obiekty byłej farmy popegeerowskiej w centrum.

- **Orzechowo (10)**

rysunek szczegółowy nr 25

Niewielka wieś z ciekawym, niestety nieużytkowanym pałacem (nr 2) z założeniem parkowym i folwarcznym. Kościół (nr 1), dwa cmentarze (nr 4 i 5). Czynna szkoła w stosunkowo nowym obiekcie (nr 3). Użytkowana baza Spółdzielni Kółek Rolniczych (nr 6), sklepy. Na wschód, w niewielkiej odległości – mała wieś **Orzesze (35)**, z boiskiem (nr 10). Przy skrzyżowaniu drogi DP-41319 (Orzechowo - Glicko) z drogą DP-41316 (Nowogard – Wierzchy –Szczytniki) – nieczynna mleczarnia (nr 12).

- **Miętno (15)**

rysunek szczegółowy nr 26

Mała wieś, rozbudowana w okresie pegeerowskim. Aktualnie wiele obiektów nieużytkowanych lub użytkowanych ekstensywnie (nr 11). W północno-wschodniej części wsi dobrze zachowany pałac zabytkowy (nr 1) z założeniem folwarcznym i zdewastowanym parkiem (nr 2). W centrum zabytkowy kościół (nr 3), wartościowe aleje lipowe. Duże ujęcie wody (nr 7) z hydroglobusem (nr 8), stanowiące aktualnie własność obywatela duńskiego, właściciela fermy tuczu (nr 9). We wsi boisko (nr 4), sklep (nr 5), mały ogródek dziecięcy (nr 6) i ogrody działkowe (nr 13). Obok pałacu, przy drodze DP-41316, w części zabudowy pofolwarcznej, prowadzona jest produkcja stolarki budowlanej. Przez wieś przechodzi lokalny korytarz ekologiczny małego ciek w wodnego. Tereny między Miętnem a Nowogardem proponowane są na lokalizację elektrowni wiatrowych. Korzystne są też dla lokalizacji przemysłu.

- **Lestkowo (16)**

rysunek szczegółowy nr 27

Niewielka wieś o zabytkowym układzie przestrzennym, wnioskowanym do ochrony wraz z kościołem z XV wieku (nr 1), chałupa ryglową – nr policyjny 6, z XIX wieku oraz cmentarzem ewangelickim (nr 13). Ciekawe, inne fragmenty zabudowy wiejskiej (7 obiektów w ewidencji). Bliskość Nowogardu stwarza szanse na wykorzystanie terenów na południe od wsi.

- **Boguszyce (9)**

rysunek szczegółowy nr 28

Niewielka wieś, z rozbudowaną fermą (aktualnie użytkowaną) w centrum założenia, obejmującego wieś i park (nr 4) z przyległą aleją kasztanowców (Lestkówko). Lokalny korytarz ekologiczny małego ciek w wodnego, nad nim dzikie wysypisko gruzu z sąsiedniej budowy. Kościół zabytkowy (nr 1), dwa cmentarze (nr 2 i 3), stacja wodociągowa przy parku (nr 5), sklep, boisko (nr 8). Wolne, ładnie położone tereny.

- **Brzozowo (17)**

rysunek szczegółowy nr 28

Mała wieś z trzema budynkami o pewnych wartościach historyczno-architektonicznych. W sąsiedztwie przebieg gazociągu W/C. Korzystne tereny do zabudowy w kierunku Żabowa. Pożądana przebudowa niebezpiecznego (brak widoczności) skrzyżowania DP-41326 z DP-41325 (rysunek szczegółowy nr 29).

- **Żabowo (18)**

rysunek szczegółowy nr 29

Dość duża wieś, położona po obu stronach drogi krajowej DK-6. Ochrona kościoła (nr 1) i jego ekspozycji oraz cmentarza (nr 11). W okolicy duża ilość wartościowych zadrzewień przydrożnych. We wsi szkoła (nr 2), boisko (nr 4), restauracja (nr 5), sklepy, OSP ze zbiornikiem p.poż., zakład rzemieślniczy (nr 9), stacja kolejowa (nr 12) i mały zespół zieleni parkowej obok użytkowanych (ekstensywnie) obiektów po SKR. Za wsią nowa pieczarkarnia. Położenie przy drodze krajowej i bliskość Nowogardu skłania do wyznaczenia tu

terenów budowlanych o różnym przeznaczeniu. Celowa budowa małej obwodnicy DK-6 z likwidacją uciążliwego przejazdu kolejowego.

- **Żabówko (19)**

rysunek szczegółowy nr 29

Mała wieś o luźnej zabudowie (kolonie) z niewielką koncentracją w centrum. Chroniony cmentarz (nr 11) oraz park podworski (nr 10) na południowy wschód od wsi, z całkowicie zrujnowaną przyległą zabudową folwarczną. We wsi czynna, zmodernizowana ferma drobiu. Kilka ciekawych architektonicznie budynków, w tym 1 nowa realizacja.

- **Maszkowo (22)**

rysunek szczegółowy nr 30

Średniej wielkości wieś, rozbudowana w okresie popegeerowskim. Obecnie centralna zabudowa pofolwarczna całkowicie zrujnowana, użytkowane budynki inwentarskie w południowej części wsi. Pomędzy DK-6 a Maszkowem, wzdłuż drogi DP-41327, wartościowe szpalery drzew, przy wjeździe do Maszkowa – 2 drzewa pomnikowe. Zabytkowy kościół (nr 1) i cmentarz (nr 2) podlegają ochronie. Zdewastowany park (nr 5), budynek szkolny (nr 3), wyznaczony, nieużytkowany plac sportowy (nr 6), stacja wodociągowa (nr 4), sklep (nr 6). Ładne położenie wsi i bliskość Nowogardu skłaniają do planowania rozwoju, równocześnie występuje całkowita dewastacja istniejącej zabudowy pofolwarcznej.

4.2 Wyposażenie w infrastrukturę społeczną

- **Oświata i wychowanie**

Na terenie miasta Nowogard działają:

jedno liceum ogólnokształcące,
dwa gimnazja ogólnokształcące,
zespół szkół ogólnokształcących,
cztery szkoły podstawowe
trzy przedszkola

Na terenie gminy działa:

sześć szkół podstawowych: w Błotnie, Długolece, Orzechowie, Strzelewie, Wierzbicinie i Żabowie.

W Nowogardzie działa również poradnia psychologiczno-pedagogiczna.

- **Opieka zdrowotna i społeczna**

Ochronę zdrowia mieszkańców miasta i gminy Nowogard zapewniają:

- szpital przy Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Zdrowotnych w Nowogardzie – 4 oddziały, 170 łóżek
- Miejska Przychodnia w Nowogardzie,
- Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej PRAXIS,
- 2 Zespoły Specjalistycznych Gabinetów Lekarskich,
- 7 niepublicznych zakładów opieki lekarskiej
- Pogotowie Ratunkowe,
- Kolumna Transportu Sanitarnego,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Błotnie,
- Punkt Felczerski w Wierzbicinie.

Na terenie miasta znajdują się cztery apteki.

W mieście znajdują się 2 Domy Pomocy Społecznej dla osób przewlekle chorych oraz dla dorosłych upośledzonych umysłowo.

Świadczenia z zakresu pomocy społecznej udziela Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowogardzie, do którego zgłasza się rocznie około 1800 osób.

Zakres świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej obejmuje pomoc w formie:

- zasiłków pieniężnych stałych, okresowych, celowych,
- zasiłków w naturze: wyprawki szkolne, niemowlęce, opał, odzież.

- **Kultura**

Działalność kulturalną prowadzi Nowogardzki Dom Kultury, będący współorganizatorem i gospodarzem takich imprez jak: Międzynarodowy Festiwal Filmów Ekologicznych „Ekofilm”, ogólnopolskie spotkanie reżyserów, aktorów i członków Dyskusyjnych Klubów Filmowych - „Szczecińskie Lato Filmowe”, ogólnopolskie warsztaty wokalistów „4+”, międzynarodowy plener malarski, Polska - Niemiecki Festiwal Euroregionu Pomerania. Obiekt Domu Kultury wyposażony jest w salę widowiskowo-kinową na 260 miejsc, ponadto mieszczą się w nim: kawiarnia, dyskoteka, siłownia.

Pozostałe instytucje kulturalne to:

- Miejska Biblioteka Publiczna w Nowogardzie, wyposażona w czytelnię i wypożyczalnię dla dzieci i dorosłych, wypożyczalnię zbiorów specjalnych, salę wystawienniczą, gabinet nauki języków obcych. Księgozbiór liczy ponad 140 tysięcy woluminów. Biblioteka posiada 9 filii na wsiach oraz 2 w mieście. Ze zbiorów biblioteki korzysta około 9 tysięcy osób.
- Filia Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej.

- Akademia Europejska w Kulicach, gdzie odbywa się szereg różnego rodzaju szkoleń i konferencji.
- 2 galerie autorskie
- **Sport i rekreacja**

Na terenie gminy Nowogard działa sześć klubów sportowych:

- Ludowy Klub Sportowy „Pomorzanin”, działający w Nowogardzie, zrzeszający około 200 zawodników we wszystkich kategoriach wiekowych i kilku sekcjach, m.in. piłki nożnej, piłki ręcznej i brydża sportowego,
- Kolarski Klub Sportowy „BOND-SAWA” w Nowogardzie, prowadzący działalność w zakresie kolarstwa we wszystkich kategoriach wiekowych,
- 9 ogniw Ludowych Zespołów Sportowych, obejmujących kilka sekcji działalności, m.in. piłkę nożną, siatkową, tenis stołowy - zawodniczek wiejskiego klubu sportowego „TOP” w Wierzbicinie zaliczają się do krajowej czołówki w tenisie stołowym,
- Uczniowski Klub Sportowy, zrzeszający kilka szkół z terenu miasta i gminy,
- Międzyszkolny Ośrodek Sportowy, działający przy Szkole Podstawowej Nr 1,
- Klub Turystyki Kajakowej „KON-TIKI” w Nowogardzie,
- Klub Motorowy „Cisy”, posiadający tor motocrossowy, na którym odbywają się eliminacje pucharu Polski

Ponadto bardzo dobrze rozbudowana i wyposażona jest baza sportowa, istniejąca przy budynkach szkolnych. Poza tym w Nowogardzie znajduje się Stadion Miejski, zajmujący łącznie z zapleczem 2 ha powierzchni, wyposażony w dwa boiska do gry w piłkę nożną, trybuny na 1400 miejsc siedzących oraz parking na autobusy. Miasto posiada także kąpielisko miejskie z 200 metrową linią brzegową jeziora, mołem spacerowym i zjeżdżalnią wodną o długości 70 m. Na terenie kąpieliska istnieje możliwość uprawiania żeglarstwa, windsurfingu, nurkowania. Boiska sportowe lub place istnieją we wszystkich większych miejscowościach gminy.

- **Baza hotelowa**

Bazę hotelową gminy Nowogard stanowią:

- Hotel „Kamena” w Nowogardzie - 33 miejsca,
- Hotel „Oskar” w Nowogardzie - 42 miejsca,
- Hotel „Przystań” w Nowogardzie,
- internat Zespołu Szkół Rolniczych - 100 miejsc,
- na terenie kąpieliska miejskiego - 24 miejsca w domkach noclegowych oraz pole biwakowe na 8 przyczep kempingowych i 30 namiotów.

Miejscami noclegowymi dysponuje również ośrodek Akademii Europejskiej w Kulicach.

- **Kościóły**

W Nowogardzie istnieje zabytkowy Kościół Mariacki (fara) oraz 2 nowe kościoły, znajdujące się w budowie (stan zaawansowany). Ponadto kościoły, najczęściej zabytkowe, występują w większości ukształtowanych historycznie wsi. Kościół w Świerczewie znajduje się w stanie ruiny.

- **Mieszkania**

Struktura mieszkań wg form własności

	1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	lok.	wł.	lok.	wł.	Lok.	wł.	lok.	wł.	lok.	wł.	lok.	wł.
Spółdzielcze	540	832	1491	905	1410	986	1333	1063	1287	1132	1211	1208
Komunalne	1322	82	1268	122	1233	218	1066	390	924	477	887	525

Przeciętna liczba izb w mieszkaniu: 3,66

Powierzchnia użytkowa w m² na 1 osobę: 17,4

Liczba osób na 1 mieszkanie: 3,46

Liczba osób na 1 izbę: 0,95

Mieszkania zamieszkałe wyposażone w instalacje

	spółdzielcze	komunalne
- wodociąg	100%	97%
- ustęp	100%	84%
- łazienka	100%	81%
- gaz sieciowy	100%	97%
- centralne ogrzewanie	100%	44%

4.3 Komunikacja

Przez teren gminy i miasta Nowogard przebiega droga krajowa DK-6, relacji Szczecin – Koszalin – Słupsk – Gdynia - Gdańsk, przewidywana do przebudowy na drogę ruchu szybkiego. Niezależnie od tego,

jej aktualne parametry techniczne i stan techniczny wskazują na potrzebę modernizacji, w tym wykonanie obejścia Nowogardu.

Przez teren gminy przebiegają 4 drogi wojewódzkie:

DW-111 Golczewo – Nowogard
 DW-144 Nowogard – Maszewo
 DW-145 Nowogard – Dobra Nowogardzka
 DW-147 Wierzbięcin – Radowo Małe

Wśród 32 dróg powiatowych zdecydowaną większość należałoby zaliczyć do klasy technicznej V-VI (drogi klasy L). Do klasy VII (drogi klasy D) wśród dróg powiatowych należałoby zaliczyć następujące drogi:

- DP 41-387 Osowo - do DW -145
- DP 41-386 Sapole - Ostrzyca
- DP 41-325 Żabowo - Brzozowo
- DP 41-323 Orzechowo - Orzesze

Większość dróg posiada nawierzchnię bitumiczną. Stan nawierzchni dróg jest bardzo zróżnicowany: od dobrego do bardzo złego. Niektóre odcinki dróg powiatowych są nieprzejezdne dla pojazdów kołowych, zaś droga DP 41-387 jest całkowicie nieprzejezdna. Szczegóły dróg, dotyczące długości, szerokości, rodzaju nawierzchni oraz ich stanu pokazane zostały w tabelarycznym zestawieniu dróg.

Na terenie gminy istnieje sieć dróg gminnych, które ze względu na stan i znaczenie należałoby zaliczyć do grupy dróg określanych jako drogi wewnętrzne, które są dojazdami na pola oraz innymi połączeniami, większości dróg gruntowych nieprzejezdnych dla pojazdów kołowych. W związku z tym nie powinny one być klasyfikowane jako drogi gminne.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa normalnotorowa (jednotorowa, niezelektryfikowana) Goleniów – Płoty, ze stacją osobowo-towarową w Nowogardzie i przystankami w Wyszomierzu i Żabowie. Linia ma znaczenie lokalne.

Wykaz dróg wojewódzkich i krajowych na terenie gminy Nowogard

lp	nr drogi	nowy nr drogi	Nazwa drogi	długość	szerokość	rodzaj nawierzchni	stan nawierzchni
1	DK- 6	-	Goleniów - Nowogard - Gdańsk	9 km	7,0 m	naw. bitumiczna	stan dostateczny
2	DW-111	106	Golczewo - Nowogard	17 km	6,0 - 6,30 m	naw. bitumiczna	od stanu dobrego do bardzo dobrego
3	DW-144	106	Nowogard - Maszewo	5 km	6,0 m	naw. bitumiczna	stan bardzo dobry
4	DW-145	144	Nowogard - Dobra	9 km	6,0 m	naw. bitumiczna	stan dobry
5	DW-147	-	Wierzbięcin - Radowo	5 km	6,0 m	naw. bitumiczna	stan dostateczny, miejscami zły

Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Nowogard

lp	nr drogi	nowy nr drogi	nazwa drogi	długość	szerokość	rodzaj nawierzchni	stan nawierzchni
1	DP41-239	0727Z	Łoźnica - Czermnica	1,85 km	5,0 m	bitumiczna	stan zły
2	DP41-304	0746Z	Kikorze - Czermnica	6,94 km	6,0 m	bitumiczna	stan dostateczny, miejscami dobry
3	DP41-305	0853Z	Nowogard - Błotno	17,44 km	5,5 m	bitumiczna	od Czermnicy do Nowogardu stan dostateczny, miejscami dobry, od Czermnicy do Błotna stan dobry, miejscami dostateczny
4	DP41-307	0748Z	Nowogard - Maszewo	17,84 km	5,5 - 6 m	bitumiczna	Stan dostateczny
5	DP41-308	0749Z	Kościuszki – Węgorza	6,17 km	5,5 m	bitumiczna	stan od dostatecznego do złego
6	DP41-309	0750Z	Węgorza - Strzelewo	1,5 km	5,5 m	bitumiczna	stan od dostatecznego do złego
7	DP41-310	0727Z	Czermnica - Olszyca	4,51 km	5,5 m	bitumiczna,	stan dostateczny, miejscami dobry
8	DP41-311	0751Z	Długołęka - Wyszomierz	3,44 km	5,5 m	bitumiczna	Od stanu dostatecznego do złego
9	DP41-313	0752Z	Osina - Wyszomierz	4,95 km	5,0 m	bitumiczna	stan od dostatecznego do złego
10	DP41-314	0753Z	Grabín - Karsk	7,93 km	5,5 m	bitumiczna	stan od dostatecznego do złego
11	DP41-315	0754Z	Wierzchy - Szczytniki	2,24 km	5,0 m	bitumiczna	Odcinek za Wierzchami dobry dalej stan zły

12	DP41-316	0118Z	Nowogard - Truskolas	14,55 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny miejscami zły
13	DP41-317	0755Z	Błotno - Łęgno	2,59 km	5,5 m	bitumiczna	Stan dostateczny
14	DP41-319	0756Z	Błotno - Wołowiec	12,31 km	5,5 m	bitumiczny	do Orzesza stan dobry miejscami dostateczny, za Orzeszem stan zły
15	DP41-323	0757Z	Orzechowo - Orzesze	2,25 km	4,5 m	bitumiczna	od dostatecznego do złego
16	DP41-324	0758Z	Żabowo - Wierzchęcino	9,46 km	5,5 m	bitumiczna gruntowa	stan zły, odcinek drogi gruntowej nieprzejezdny
17	DP41-325	0759Z	Żabowo - Brzozowo	1,55 km	4,5 m	bitumiczny	stan dostateczny, miejscami zły
18	DP41-326	0760Z	Żabowo - Struga	7,77 km	5,5 m	bitumiczna płyty „JOMB”	na odcinku ok. 2 km stan dostateczny, dalej od dostatecznego do złego
19	DP41-327	0761Z	Jeżówka - Maszkowo	1,64 km	5,5 m	bitumiczna	od dostatecznego do złego
20	DP41-328	0762Z	Nowogard - Radosław	4,10 km	5,5 m	bitumiczna brukowcowa gruntowa	stan od dostatecznego do złego, odcinek drogi gruntowej nieprzejezdny
21	DP41-329	0763Z	Wierzbęcin - Ostrzyca	4,54 km	zmien na	gruntowa	nieprzejezdna
22	DP41-332	0764Z	Żabowo - Jarchlino	6,76 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny, miejscami zły
23	DP41-333	0855Z	Resko - Ostrzyca	24,67 km	5,5 m	bitumiczna gruntowa	od dostatecznego do dobrego droga gruntowa nieprzejezdna na odcinku ok. 5 km
24	DP41-336	0765Z	Wierzbęcin - Bienice	8,17 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny, miejscami zły
25	DP41-337	0766Z	Sapolnica - Dobra	2,97 km	5,5 m	bitumiczna	od dostatecznego do złego
26	DP41-339	0767Z	Bładkowo - Bienice	2,69 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny
27	DP41-381	0769Z	przejście przez Wojcieszyn	1,18 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny
28	DP41-382	0770Z	Trzechel - Świętoszewo	2,15 km	5,0 m	brukowcowa tłuczniowa gruntowa	stan zły
29	DP41-384	0771Z	DW 144 - kol. Wierzbęcin	2,01 km	5,5 m	bitumiczna gruntowa	od dostatecznego do złego droga gruntowa nieprzejezdna na dł. ok. 1,3 km
30	DP41-385	0772Z	Olchowo - Wyszomierz	3,06 km	5,5 m	bitumiczna	stan dostateczny
31	DP41-386	0773Z	Sapole - Ostrzyca	6,23 km	3,5 m	bitumiczna	stan dostateczny, miejscami zły
32	DP41-387	0774Z	Osowo - DW 144	1,47 km	3,0 m	gruntowa	nieprzejezdna

Ważniejsze dane statystyczne

Długość dróg publicznych, łącznie:

- **230,3 km,**
- z tego: o nawierzchni twardej - **216,3** (lata 1994, 1995), **216,5** (1996), **217** (1997), **217,5** (1998,99), w tym o nawierzchni ulepszonej: **206,7** (1994) do **207,9** (1999)

Podział dróg w kolejnych latach i ich długość (w km):

wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000*
drogi krajowe	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	16,2	16,2
drogi wojewódzkie	169,3	169,3	169,3	168,8	168,8	38,5	38,5
drogi lokalne miejskie	6,3	6,3	6,3	6,8	6,8		
powiatowe						188,8	188,8
gminne						6,8	6,8

*podział dróg po reformie administracyjnej

Powierzchnia dróg publicznych (w tys. m²) o twardej nawierzchni:

lata	ogólna powierzchnia	drogi krajowe	drogi wojewódzkie	drogi lokalne miejskie	drogi powiatowe	drogi gminne
1994	1312,8	410	877,5	25,3		
1995	1312,8	410	877,5	25,3		
1996	1313,6	410	877,5	26,1		
1997	1318,0	410	876,3	31,7		

1998	1321,4	410	876,3	35,1		
1999*	1321,4	121,5	288,5		876,3	35,1
2000*	1321,4	121,5	288,5		876,3	35,1

*podział po reformie administracyjnej

Gęstość sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni (w km/10 km² powierzchni, dane na dzień 31.12.1999)

Ogółem: **6,1** - w tym:

- drogi krajowe - 0,4
- drogi wojewódzkie - 1,1
- drogi powiatowe - 4,4
- drogi gminne 0,2

Liczba stacji benzynowych (dane na dzień 30.06.2000 r.):

- 5,
- w tym całodobowych - 2.

Długość linii komunikacji autobusowej PKS (dane na dzień 31.12.1999 r.): 700 km

Liczba dworców i przystanków autobusowych (dane na dzień 31.12.1999 r.): 178

- w tym dworce - 1
- przystanki - 177

Liczba linii komunikacji autobusowej miejskiej (dane na dzień 31.12.1999 r.)

- 2.

Długość linii komunikacji autobusowej wiejskiej (dane na dzień 31.12.1999 r.):

- 14 km,
- w tym na obszarach podmiejskich – 0

Liczba przewiezionych pasażerów (w ciągu roku):

- 180 000

Przeciętna liczba przejazdów na 1 mieszkańca w ciągu roku (dane na dzień 31.12.1999 r.):

- 10,2
-

Linie kolejowe eksploatowane - przebiegające przez teren gminy (w km):

- 18 km

Liczba stacji i przystanków kolejowych (w szt.):

- 3,

w tym:

- pasażerskich - 3
- towarowo-przeładunkowych - 1, z tego: dostosowanych do ładunków kontenerowych - 1

4.4 Wyposażenie w infrastrukturę techniczną

4.4.1 Zaopatrzenie w wodę

Źródłem wody dla potrzeb gospodarczych miasta i gminy są wody podziemne. Ujęcia wody w postaci studni głębinowych ujmują wodę z warstw wodonośnych czwartorzędowych.

Jakość ujmowanej wody w większości ujęć nie odpowiada warunkom, jakim powinna odpowiadać woda do picia i potrzeb gospodarczych w myśl rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 września 2000 r. Wyjątek spośród 135 studni na terenie miasta i gminy Nowogard stanowią trzy studnie. Dwie w Nowogardzie, jedna publiczna, druga OSM oraz jedna studnia we wsi Wierzchy.

Na potrzeby komunalne pracuje obecnie 15 stacji wodociągowych. Trzydzieści z nich jest pod zarządem Przedsiębiorstwa Usług Wodnych i Sanitarnych w Nowogardzie. Stacja w Miętynie została sprzedana wraz z fermą trzody chlewnej przedsiębiorcy z Danii, a stacja wodociągowa w Wierzbicinie jest pod zarządem Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda”.

Wszystkie stacje wodociągowe są wyposażone w urządzenia do uzdatniania wody, z wyjątkiem stacji we wsi Olechowo (Wierzchęcino), które są wyposażone jedynie w hydrofony. Dziewięć stacji wodociągowych zaopatruje w wodę wodociągi grupowe. Wodociągami grupowymi objęte jest miasto Nowogard i 36 wsi. Dwie wsie Krasnołęka i Sapolnica zaopatrywane są w wody ze wsi Janikowo, gm. Maszewo (zakup wody). Z wodociągów grupowych zaopatrywanych jest w wodę 95% mieszkańców wsi. Sześć wsi na terenie gminy zaopatrywane jest w wodę z wodociągów zbiorowych. Z wodociągów zbiorowych korzysta zaledwie 7% ludności. Jedna stacja wodociągów zbiorowych jest własnością Spółdzielni Mieszkaniowej – Wierzbicin, druga w Miętynie właściciela fermy. Dziewięćnaście wsi zaopatrywanych jest w wodę poprzez wodociągi zagrodowe. Z wodociągów zagrodowych korzysta zaledwie 1% mieszkańców. Większość miejscowości zaopatrywanych

w wodę poprzez wodociągi zagrodowe to wsie nieprzekraczające 15 mieszkańców. Do większych wsi, korzystających z tego systemu należą: Łęgno 94M, Błotny Młyn 32M i Gardna 24M.

Oprócz ww. wodociągów na terenie miasta funkcjonują wodociągi zakładowe, które obsługują jedynie zakłady i nie są przedmiotem powyższego opracowania.

• **Dane o istniejących wodociągach na terenie miasta i gminy**

lp	miejsce lokalizacji stacji wodociągowej	wydajność ujęcia [m ³ /h]	hydrofory ilość i poj. [szt.][x][m ³]	uzdatnianie wody ilość i rodzaj	sieć wodociągowa rodzaj materiału	podłączone miejscowości
1	Nowogard	280,00 195,00	1x11,0	2 odzeleniacze dwupoziomowe	PCV, AC, stal, PE	Nowogard, Wojcieszyn, Otręby
2	Wyszomierz	43,00	2x4,0	2 odzeleniacze	AC, PCV, stal	Wyszomierz, Stare Wyszomierki, Długotęka
3	Olechowo	33,0	1x4,5	–	PCV, stal	Olechowo i kol. Kościszki
4	Karsk	60,0	2x3,5	2 odzeleniacze	AC, stal, PCV	Karsk, Warnkowo, Dąbrowa Nowogardzka
5	Czermnica	32,0	1x4,0	2 odzeleniacze	AC, PE, PCV, stal	Czermnica, Trzechel, Świerczewo, Strzelewo, Ogorzele
6	Boguszyce	85,0	2x4,5 (zb. wyrówn.) 4 pompy S-83	3 odzeleniacze	PCV, stal	Boguszyce, Brzozowo, Wołowiec, Orzechowo, Orzesze, Lestkowo, Żabowo, Żabówko, Konarzewo
7	Glicko	35,0	1x3,0	2 odzeleniacze	PCV, AC, stal	Glicko, Sikorki, Szczytniki, Wierzychy
8	Osowo	60,0	2x3,0	2 odzeleniacze	AC, PCV, stal	Osowo, Bieńczyce, Bieniczki, Słajfino
9	Błotno	24,0	1x3,0	2 odzeleniacze	AC, PCV, stal	Błotno, Grabin
10	Miętno	136,0	1x2,5+hy-droglobus	3 odzeleniacze nieczynne	AC, PCV, stal	stacja – własność prywatna
11	Kulice	47,0	2x1,5	2 odzeleniacze	AC, stal, PE	–
12	Ostrzyca	26,0	2x2,5	3 odzeleniacze	AC, stal, PE	–
13	Maszkowo	71,0	2x4,0	2 odzeleniacze	AC, stal	–
14	Jarchlino	45,0	2x3,5	2 odzeleniacze	AC, stal	–
15	Wierzbięcín + kol.	50,0	2x3,0	–	PCV	własność Spółdzielni Mieszkaniowej

• **Zapotrzebowanie wody dla stanu istniejącego z rozbięciem na poszczególne wodociągi**

rodzaj wodociągu nazwa miejscowości	liczba mieszk. MK	Qśr, dob. m ³ d	Qmax	
			dob. m ³ /d	godz. m ³ /h
Nowogard	17.247	3.213,11	3.632,22	211,88
Otręby	26	5,47	6,51	0,49
Wojcieszyn	162	41,73	48,47	4,06
Razem	17.435	3.250,31	3.687,2	216,43
Wyszomierz	236	49,90	59,24	4,48
Stare Wyszomierki	60	12,59	14,97	1,13
Długotęka	333	61,63	74,43	5,17
Razem	629	124,12	148,64	10,78
Krasnołęka	93	19,63	23,30	1,74
Sąpolnica	80	16,88	20,04	1,51
Razem zakup wody ze wsi Janikowo gm. Maszewo	173	36,51	43,34	3,25
Olechowo	142	29,91	35,53	2,68
kol. Kościszki	61	12,83	15,25	1,15
Razem	203	42,74	50,78	3,83
Karsk	223	44,18	52,87	3,85
Warnkowo	28	5,90	7,01	0,53
Dąbrowa Nowogardzka	254	53,43	63,47	4,79
Razem	505	103,51	123,35	9,17
Czermnica	213	46,28	54,76	4,21
Trzechel	214	45,05	53,54	6,69
Świerczewo	232	49,08	58,28	4,43
Strzelewo	291	60,92	72,41	5,44
Ogorzele	33	6,91	8,21	0,62

Razem	983	208,24	247,20	21,39
Glicko	69	22,72	25,80	2,37
Sikorki	213	45,13	53,57	4,05
Szczytniki	103	21,76	25,83	1,95
Wierzchy	120	25,42	30,26	2,91
Razem	505	115,03	135,46	11,28
Boguszyce	112	23,37	27,79	2,09
Brzozowo	84	24,17	27,78	2,43
Wołowiec	223	55,75	64,94	5,35
Orzechowo	140	39,72	45,70	3,98
Orzesze	65	13,72	16,29	1,23
Lestkowo	89	18,86	22,38	1,69
Żabowo	263	55,69	66,11	5,01
Żabówko	126	26,20	31,16	2,34
Konarzewo	179	35,64	43,92	2,83
Razem	1281	293,12	346,77	26,95
Osowo	475	83,03	101,1	6,73
Bieńczyce	65	11,36	13,83	0,92
Bieniczki	64	11,18	13,62	0,91
Słajsino	188	35,04	42,28	2,96
Razem	792	140,61	170,83	11,52
Błotno - Grabin	254 164	55,52 46,58	65,65 53,58	5,06 4,67
Razem	418	102,10	119,23	9,73
Razem wodociągi grupowe	22.924	4.336,19	5.014,43	317,17
Miętno – wieś	203	42,99	51,02	3,86
Kulice	208	83,54	93,49	8,93
Ostrzyca	323	68,26	81,03	6,13
Maszkowo	149	48,85	55,51	5,09
Jarchlino	258	54,38	64,59	4,88
Wierzbicin wraz z kol.	609	131,35	155,58	11,86
Razem wodociągi zbiorowe	1.750	429,37	501,22	40,75
Błotny Młyn	32	6,21	7,46	0,54
Bochlin	17	2,37	3,62	0,24
Bromierz	9	1,64	1,99	0,14
Dobroszyn	10	2,02	2,42	0,17
Drzysław	1	0,17	0,21	0,01
Gardna	24	4,47	5,40	0,38
Kol. Miękkie	1	0,17	0,21	0,01
Łęgno	93	17,16	20,73	1,45
Nowe Wyszomierki	3	0,53	0,64	0,04
Olszyca	12	2,51	2,98	0,22
Płotkowo	5	1,08	1,27	0,10
Sapole	6	1,25	1,49	0,12
Sieciechowo	14	2,90	3,44	0,26
Struga	7	2,12	2,43	0,22
Suchy Las	10	1,75	2,13	0,14
Zagórze	8	1,64	1,95	0,14
Zakłodzie	15	3,28	3,88	0,30
Zatocze	7	1,39	1,67	0,12
Zbyszewice	5	1,05	1,24	0,18
Razem wodociągi zagrodowe	279	54,31	65,16	4,74
Razem zapotrzebowanie wody dla miasta i gminy		4.909,92	5.639,18	369,82

• **Miasto Nowogard**

Miasto posiada centralną stację uzdatniania wody, położoną przy ul. Wojska Polskiego. Przy stacji zlokalizowane są dwa zbiorniki wyrównawcze, każdy o poj. 500 m³. Przy zbiornikach znajduje się komora kontaktowa. Stacja wyposażona jest w dwa piętrowe odżelaziacze, jeden hydrofor o poj. 11,0 m³, oraz chlorator na wypadek konieczności chlorowania wody. Wydajność stacji wynosi 12.500 m³/dobę, co z wielkim nadmiarem pokrywa zapotrzebowanie na wodę miasta i obu podłączonych wsi.

Stacja wodociągowa zaopatrywana jest z dwóch ujęć wody. Pierwsze znajduje się w sąsiedztwie stacji wodociągowej przy ul. Wojska Polskiego. Składa się ono z kilku studni o łącznych zasobach 280,0 m³/h, przy depresji 2,0 m. Poszczególne studnie zostały wykonane w latach 1960-1983. Woda z tego ujęcia wymaga uzdatniania, bowiem jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu.

Drugie ujęcie wody znajduje się przy ul. Kościuszki i składa się z kilku studni o łącznych zasobach 195,0 m³/h, przy depresji 7,9 m. Poszczególne studnie zostały wykonane w latach 1987-1996. Woda z tego ujęcia również wymaga uzdatniania, bowiem w niewielkim stopniu jest zanieczyszczona związkami żelaza i manganu.

Dla obu ujęć wody ustanowiono strefę ochrony sanitarnej pośrednią wewnętrzną i zewnętrzną, którą pokazano na załączniku graficznym.

Całe miasto objęte jest siecią wodociągową, a ponadto wodociąg jest doprowadzony do wsi Wojcieszyn i Otręby. Sieć wodociągowa łączy stację uzdatniania wody z wieżą ciśnienia, zlokalizowaną w południowej czę-

ści miasta. Oprócz studni na terenie ujęć wody, na terenie miasta istnieje siedem studni publicznych, które w razie awarii miejskiego ujęcia zaopatrywać będą w niezbędne ilości wody mieszkańców. Niektóre zakłady posiadają własne studnie, do nich należy: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego, Więzienie, Szpital.

- **Wierzbicin**

Stacja wodociągowa jest własnością Spółdzielni Mieszkaniowej. Wyposażona jest w dwa hydrofory o pojemności 3,0 m³ każdy. Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 50,0 m³/h, przy depresji 3,6 m. Jedna studnia została wykonana w 1959 r., druga w 1973 r. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko manganu. Stacja wodociągowa nie posiada urządzeń do uzdatniania wody, a zatem woda dostarczana ludności nie spełnia warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i potrzeb gospodarczych.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokojone jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Wyszomierz**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wieś Wyszomierz, Stare Wyszomierki i Długolekę. Stacja wyposażona jest w dwa hydrofory i dwa odżelaziacze. Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 43,0 m³/h, przy depresji 8,0 m. Jedna studnia została wykonana w 1967 r., druga w 1976 r. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja, z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Krasnołęka i Sapolnica**

Wieś Krasnołęka i Sapolnica zaopatrywane są w wodę ze stacji wodociągowej we wsi Janikowo, gm. Maszewo. Obie wsie mają pełne zabezpieczenie w wodę ppoż. z sieci wodociągowej uzbrojonej w hydranty.

- **Olchowo**

Stacja wodociągowa wodociągu grupowego obsługuje wieś Olchowo i kol. Kościuszki. Stacja wodociągowa wyposażona jest w jeden hydrofor o poj. 4,5 m³. Ujęcie wody stanowią trzy studnie, zlokalizowane przy stacji wodociągowej o łącznej wydajności 33,0 m³/h, przy depresji 8,0 m. Studnie te zostały wykonane w latach 1971-1973. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania. Stacja wodociągowa nie posiada urządzeń do uzdatniania, a zatem woda dostarczana odbiorcom nie posiada odpowiedniej jakości.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi i kolonii zaspokajane jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty oraz Jezioro Kościuszki.

- **Ostrzyca**

Stacja wodociągowa wodociągu zbiorowego wyposażona jest w dwa hydranty 2,5 m³ każdy oraz trzy odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią cztery studnie, zlokalizowane przy stacji wodociągowej o łącznej wydajności 26,0 m³/h, przy depresji 20,1 m. Studnie te zostały wykonane w latach 1970-1978. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokojone jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Osowo**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wieś Osowo, Bieńczyce, Bieniczki i Słajcino. Stacja wyposażona jest w dwa hydrofory o poj. 3,0 m³ każdy oraz dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią trzy studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 60,0 m³/h, przy depresji 4,8 m. Jedna studnia została wykonana w 1967 r., pozostałe w roku 1980 i 1984. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokajane jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Kulice**

Stacja uzdatniania wody wodociągu zbiorowego wyposażona jest w dwa hydrofory o poj. 1,5 m³ każdy oraz 2 odżelaziacze.

Ujęcie wody składa się z trzech studni, zlokalizowanych przy stacji o łącznej wydajności 47,0 m³/h, przy depresji 5,0 m. Jedna studnia została wykonana w 1960 r., dwie pozostałe w latach 1974 i 1976. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokajane jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Jarchlino**

Stacja uzdatniania wody wodociągu zbiorowego wyposażona jest w dwa hydrofory o poj. 3,5 m³ każdy i dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji wodociągowej o łącznej wydajności 45,0 m³/h, przy depresji 5,5 m. Studnie zostały wykonane w latach 1971 i 1972. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania.

Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokajane jest z dużym nadmiarem. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Maszkowo**

Stacja uzdatniania wody wodociągu zbiorowego wyposażona jest w dwa hydrofory o poj. 4,0 l każdy oraz dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 71,0 m³/h, przy depresji 4,8 m. Studnie zostały wykonane w latach 1975, 1979. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona jedynie związkami żelaza, mimo to musi być uzdatniania.

Wydajność ujęcia i stacji z dużym nadmiarem pokrywa zapotrzebowanie mieszkańców. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Miętno**

Stacja uzdatniania i ujęcie wody są własnością Sp. z o.o. „TIBO”, która jest również właścicielem dużej fermy trzody chlewnej, położonej na zachód od wsi Miętno. Na terenie fermy znajduje się hydroglobus, który współpracuje ze stacją uzdatniania wody. Stacja wyposażona jest w jeden hydrofor o poj. 2,5 m³ i trzy odżelaziacze (obecnie wyłączone z pracy).

Ujęcie wody stanowią trzy studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 136,0 m³/h, przy depresji 6,5 m. Jest to największe ujęcie wody na terenie gminy, poza ujęciem miejskim. Wszystkie studnie zostały wykonane w 1977 roku. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę, zarówno przez fermę, jak i wieś Miętno. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Glicko**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wieś Glicko, Sikorki, Szczytniki i Wierzchy. Stacja wyposażona jest w jeden hydrofor o poj. 3,0 m³ i dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 35,0 m³/h, przy depresji 4,3 m. Jedna studnia została wykonana w 1968 r., druga w 1976 r. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu – wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja wodociągowa z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich użytkowników, podłączonych do wodociągu grupowego. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Boguszyce**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wsie: Boguszyce, Brzozowo, Wołowiec, Orzechowo, Orzesze, Lestkowo, Żabowo, Żabówko i Konarzewo. Stacja wyposażona jest w dwa hydrofory o poj. 4,5 m³ każdy, trzy odżelaziacze, cztery pompy S-83 i dwie pompy S-8.06. Przy stacji zlokalizowany jest zbiornik wyrównawczy.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane również przy stacji o łącznej wydajności 85,0 m³/h, przy depresji 2,6 m. Jedna studnia została wykonana w 1973 r., druga w 1975 r. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu, wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Czermnica**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wsie Czermnica, Trzechel, Świerczewo, Strzelewo i Ogorzele. Stacja wyposażona jest w jeden hydrofor o poj. 4,0 m³ i dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 32,0 m³/h, przy depresji 1,7 m. Jedna studnia została wykonana w 1986 r., druga w 1994 r. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu – wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Karsk**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wsie: Karsk, Warnkowo i Dąbrowa. Stacja wyposażona jest w dwa hydranty o poj. 3,5 m³ każdy oraz dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 60,0 m³/h, przy depresji 6,4 m. Jedna studnia została wykonana w 1974 r., druga w 1980 r. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu – wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

- **Błotno**

Stacja uzdatniania wody wodociągu grupowego obsługuje wieś Błotno i Grabin. Stacja wyposażona jest w jeden hydrofor o poj. 3,0 m³ i dwa odżelaziacze.

Ujęcie wody stanowią dwie studnie, zlokalizowane przy stacji o łącznej wydajności 24,0 m³/h, przy depresji 15,0 m. Jedna studnia została wykonana w 1965 r., druga w 1976 r. Woda ze studni jest mocno zanieczyszczona związkami żelaza i manganu – wymaga uzdatniania.

Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę obu wsi, objętych wodociągiem grupowym. Zabezpieczenie ppoż. stanowi sieć wodociągowa uzbrojona w hydranty.

• **Wnioski, wypływające ze stanu zaopatrzenia w wodę miasta i gminy Nowogard**

99% ludności miasta i gminy zaopatrywana jest w wodę z wodociągów grupowych, bądź zbiorowych. Miasto i wsie, pod względem ilościowym są bardzo dobrze zaopatrzone w wodę. Ujęcia i stacje wodociągowe z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie.

Gorzej przedstawia się sprawa jakości wody. Wszystkie stacje uzdatniania wody były wybudowane przed rokiem 2000, kiedy to obowiązywały bardziej liberalne przepisy odnośnie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i potrzeb gospodarczych. Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 4 września 2000 r. (Dz.U. Nr 82 z 2000 r., poz. 937) warunki te zostały zmienione i należy się obawiać, że większość stacji z obecnie zamontowanymi urządzeniami do uzdatniania wody tych warunków nie spełni. Te obawy mogą być rozwiane lub potwierdzone poprzez badania laboratoryjne, którymi autor opracowania nie dysponuje. Wiadomo na pewno, że stacje wodociągowe we wsi Olechowo i Wierzbiczin tych warunków nie spełniają, bowiem nie posiadają żadnych urządzeń do uzdatniania, a woda ze studni tego wymaga.

Dużą zasługą Przedsiębiorstwa Usług Wodnych i Sanitarnych jest utworzenie dziesięciu wodociągów grupowych na bazie istniejących ujęć wody i stacji wodociągowych, w większości przejętych od Agencji Rolnego (dawniej należących do PGR). W chwili obecnej 92% ludności zaopatrywana jest z wodociągów grupowych.

Poprzez stworzenie wodociągów grupowych zaistniała możliwość zamknięcia niektórych ujęć wody i stacji wodociągowych, których dalsza eksploatacja była nieopłacalna. Wyłączono z dalszej eksploatacji ujęcia w następujących wsiach: Bieńczyce, Długołęka, Grabin, Konarzewo, Otręby, Sikorki, Słajsino, Strzelewo, Świerczewo, Wierzchy i Żabowo.

Ważniejsze dane statystyczne

Zaopatrzenie w wodę

wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
odsetek miejscowości posiadających wodociąg sieciowy	85%	90%	95%	95%	95%	95%	95%
długość sieci wodociągowej ogółem (w km)	92	92	95	102,6	125,1	126	129
-magistralnej	56	56	57	64,4	85,1	86	88
-rozdzielczej	36	36	38	38	40	40	41
gęstość sieci (w km/km ² powierzchni gminy, bez lasów i zad rzewień oraz wód)	0,372	0,372	0,384	0,415	0,506	0,510	0,516
ilość ujęć wody Razem	10	10	10	10	17	16	16
dobowa zdolność produkcyjna ujęć wody (w tys m ³)	4,5	4,5	4,5	4,5	5,405	6,0	6,5
stopień wykorzystania zdolności produkcyjnej ujęć wody (w %)	68	68	68	68	68	68	60
deficyty wody	okresowe (lato)	okresowe (lato)	okresowe (lato)	okresowe (lato)	okresowe (lato)	okresowe (lato)	okresowe (lato)
zużycie wody na 1 mieszkańca (w m ³ na dobę)	0,22	0,22	0,2	0,2	0,19	0,18	0,18
ocena sanitarna wody pobieranej z wodociągów sieciowych	dobra	dobra	dobra	dobra	dobra	dobra	dobra
straty wody w sieci wodociągowej	19%	19%	19%	20%	20%	19%	19%

4.4.2 Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków

• **Miasto Nowogard**

Miasto Nowogard posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w północno-wschodniej części miasta. Przepustowość oczyszczalni wynosi obecnie 5400 m³/dobę. Została ona oddana do eksploatacji w 1974 r., a w 1996 r. zmodernizowana.

Oczyszczalnia składa się z następujących elementów:

- krata,
- piaskownik napowietrzany,
- koryto pomiarowe,
- przepompownia ścieków,
- dwa osadniki wstępne Inhoffa.

Część biologiczna obejmuje dwa równoległe ciągi technologiczne.

Ciąg I oczyszcza 70% ścieków, kierowanych na oczyszczalnię i składa się z:

- reaktora biologicznego, który składa się z trzech komór: komory beztlenowej, denitryfikacji i intryfikacji,
- dwóch osadników wtórnych radialnych,
- przepompowni osadu recyrkulowanego i nadmiernego,
- stacji dmuchaw.

Ciąg II składa się z:

- dwóch złóż biologicznych splukiwanych,
- dwóch osadników wtórnych pionowych,
- przepompowni recyrkulatu.

Część osadowa składa się z:

- zagęszczacza osadu nadmiernego,
- części osadowej osadnika Inhoffa,
- stacji odwadniania osadu.

Ścieki po oczyszczeniu są odprowadzane do rowu otwartego, który w odległości ca 3,7 km łączy się z rzeką Sapolną. Rzeką tą zaliczana jest do II klasy czystości wód powierzchniowych. Osad natomiast, po odwodnieniu na wirówce w ilości ca 1050 ton rocznie, składowany jest na wysypisku odpadów w Słajsinie.

Urząd Wojewódzki w Szczecinie Decyzją z dnia 1997.10.07 ustanowił strefę ochronną Komunalnej Oczyszczalni Ścieków w Nowogardzie o zasięgu od 50 m do 100 m od istniejącego ogrodzenia działki, w zależności od kierunku:

- na kierunku wschodnim i północno-wschodnim – 100 m,
- na kierunku zachodnim i południowym – 50 m.

Z oczyszczalni ścieków korzysta około 70% mieszkańców miasta, bowiem sieć kanalizacji sanitarnej nie obejmuje całości miasta. Głównie kanalizacją sanitarną jest objęta środkowa, południowa i południowo-zachodnia część miasta. Natomiast kanalizacją deszczową są objęte głównie te rejony, które nie są objęte kanalizacją sanitarną.

• **Wierzbicin**

Oczyszczalnia zlokalizowana jest na zachód od miejscowości. Oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 176 m³/h składa się z następujących elementów:

- kratka,
- przepompownia ścieków,
- osadnik zespolony Inhoffa,
- dozownik ścieków,
- filtr gruntowy,
- poletka do suszenia osadu,
- komora rozdziału ścieków.

Powstający w ilości 7 ton rocznie osad zagospodarowywany jest rolniczo. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Dobra.

Oczyszczalnia i kanalizacja stanowią własność Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda”. Kanalizacją sanitarną objęta jest głównie zabudowa Spółdzielni Mieszkaniowej i budynki użyteczności publicznej.

• **Konarzewo**

Wieś posiada dwie oczyszczalnie ścieków. Pierwsza, dla ścieków komunalnych, wybudowana została w 1977 r., na południowy zachód przy drodze Konarzewo – Maszkowo. Oczyszczalnia składa się z:

- studzienki z koszem – krata,
- przepompowni ścieków,
- dwóch osadników zespolonych Inhoffa.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych była rzeka Sapolna.

Kanalizacją sanitarną objęta była zabudowa, należąca do PGR. W chwili obecnej oczyszczalnia nie ma gospodarza i jest nieczynna. Ścieki nadal powstają i prawdopodobnie bez oczyszczenia spływają do rowu, a następnie do rzeki Sapolna.

Druga oczyszczalnia oczyszczała ścieki przemysłowe z gorzelni. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych był rów, a następnie rzeka Sapolna. W chwili obecnej nie pracuje gorzelnia i również nie pracuje oczyszczalnia, która popadła w ruinę.

• **Osowo**

Wieś Osowo posiadała oczyszczalnię ścieków, zlokalizowaną w północnej części miejscowości. Oczyszczalnia nie ma gospodarza, nie jest eksploatowana i popadła w ruinę. Znaczna część ścieków, powstających na terenie gminy zbierana jest w zbiornikach bezodpływowych i wywożona przez Przedsiębiorstwo Usług Wodnych i Sanitarnych.

• **Wnioski, wypływające ze stanu odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków komunalnych, przemysłowych i wód opadowych**

Miasto Nowogard posiada dobrą oczyszczalnię ścieków o przepustowości, która może przyjąć ścieki z całego miasta i będzie posiadała jeszcze rezerwy. Brak kanalizacji sanitarnej w niektórych rejonach uniemożliwia doprowadzenie ścieków do oczyszczalni. Podobnie przedstawia się sprawa z kanalizacją deszczową.

wą. Niektóre rejony miasta nie są odwadniane z wód opadowych. Aktualny stan gospodarki ściekowej w mieście jest dobry, a po rozbudowie kanalizacji sanitarnej i deszczowej będzie bardzo dobry.

Odwrotnie przedstawia się sprawa na obszarach wiejskich. Jedna czynna oczyszczalnia we wsi Wierzbiczin, obsługująca część wsi, to za mało w stosunku do potrzeb. W dodatku ta oczyszczalnia jest własnością Spółdzielni Mieszkaniowej, która po zaspokojeniu potrzeb swoich członków nie jest zainteresowana rozbudową oczyszczalni dla potrzeb innych jednostek.

Praktycznie wsie na terenie Gminy Nowogard pozbawione są możliwości zbiorowego odprowadzania ścieków.

Ważniejsze dane statystyczne

Kanalizacja

wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
sdsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	78%	78%	78%	78%	78%	78%	78%
długość sieci kanalizacyjnej (całość ogólnospławna)	19,1	19,1	21,5	21,7	22,6	22,6	26,1
gęstość sieci kanalizacyjnej (w km/10 km pow. Gminy)	0,77	0,77	0,87	0,88	0,91	0,91	1,02
ścieki odprowadzane do wód powierzchniowych (wszystkie oczyszczone)	3600	3580	3680	3750	3824	3890	3405
ścieki oczyszczane przez oczyszczalnię w m ₃ na dobę	3600	3580	3680	3750	3824	3890	3409
liczba oczyszczalni ścieków ogółem (wszystkie mech- biologiczne)	3	3	3	3	3	3	3
przepustowość oczyszczalni w m ₃ /dobę (razem)	2076	2076	5 576	5 576	5 576	5576	5576
stopień obciążenia oczyszczalni (w%)	173	172	66	67	69	70	70

4.4.3 **Zaopatrzenie w ciepło**

• **Nowogard**

Na terenie miasta funkcjonuje ca 84 kotłowni, które dostarczają ciepło dla potrzeb budownictwa mieszkaniowego, dla zakładów produkcyjnych i przemysłowych oraz dla zakładów użyteczności publicznej.

Największymi producentami ciepła są: Spółdzielnia Mieszkaniowa „GARDNO”, Zarząd Budynków Komunalnych oraz S.M. „Cis” i „Radosław”. S.M. „GARDNO” posiada następujące kotłownie:

- kotłownia ul. Zamkowa 3d, moc 1,464 MW (gaz),
- kotłownia ul. Żeromskiego 2b, moc 1.479 MW (węgiel),
- kotłownia ul. B.Warszawy 7 (olej),
- kotłownia ul. Gryfitów 1, moc 1,35 MW (węgiel),
- kotłownia ul. Zielona, moc 1,02 MW (olej),
- kotłownia ul. Leśna 6B, moc 1,31 MW (węgiel),
- kotłownia ul. 15 Lutego 15, moc 1,11 MW (węgiel).

Zarząd Budynków Komunalnych posiada następujące, większe kotłownie:

- kotłownia ul. 700-Lecia 4, moc 1,056 MW (węgiel i koks),
- kotłownia ul. 700-Lecia 14, moc 0,5 MW (węgiel),
- kotłownia ul. Zamkowa 1, moc 1,01 MW (gaz),
- kotłownia ul. Kowalska, moc 1,972 MW (węgiel + koks).

Ponadto ZBK posiada siedem małych kotłowni o mocy od 0,576 do 0,304 MW opalanych gazem.

S.M. „Cis” posiada następujące kotłownie:

- kotłownia ul. Żeromskiego 4a, moc 0,68 MW,
- kotłownia ul. Żeromskiego 5, moc 1,124 MW.

S.M. „Radosław” posiada kotłownię przy ul. B.Warszawy 45 o mocy 1,33 MW, opalaną gazem i węglem.

Do większych kotłowni zakładowych należą kotłownie: OSM o mocy 4,04 MW (miął węglowy), SKR o mocy 2,94 MW (węgiel + koks), Zakład Karny o mocy 1,76 MW (gaz), Szpital o mocy 1,52 MW (koks) oraz Zespół Szkół o mocy 1,94 MW (węgiel).

Spośród 84 kotłowni na terenie miasta 13 opalanych jest olejem, trzy o mocy od 1,0 MW do 1,4 MW, pozostałe kotłownie posiadają moc od 0,09 MW do 0,3 MW.

Kotłowni opalanych gazem jest 31, z czego 5 o mocy od 0,65MW do 2,0 MW, pozostałe o mocy od 0,1 MW do 0,3 MW. Pozostałe 40 kotłowni opalanych jest paliwem stałym, węglem, koksem, jedną miałem, a trzy drewnem.

Na terenie miasta funkcjonuje ca 3,4 km sieci ciepłych lokalnych, które łączą źródło ciepła z odbiorcami. Część z nich dostarcza ciepło tylko dla celów grzewczych, a część dla celów grzewczych i ciepłą wodę użytkową. Stan techniczny istniejącej sieci jest zły, ze względu na korozję rur i niepełną izolację.

• **Zaopatrzenie w ciepło na terenie gminy**

Spółdzielnia Mieszkaniowa „Zgoda” dostarcza energię ciepłą do budynków mieszkalnych w Wierzbicieniu i wielorodzinnych budynków w Słajsinie. W latach 1996-1998 przeprowadzono modernizację tych kotłowni, zmieniając jednocześnie kotły z opalanych węglem na opalane olejem.

Większość źródeł energii cieplnej wymaga modernizacji. Stan techniczny wielu kotłowni jest zły, a ich sprawność niska, co powoduje wzrost zużycia opału. Wzrasta również emisja zanieczyszczeń do atmosfery, co z kolei powoduje, że wzrastają opłaty za zanieczyszczanie środowiska.

• **Wnioski, wypływające ze stanu zaopatrzenia w ciepło**

Stan zaopatrzenia w ciepło zarówno w mieście, a szczególnie na wsiach jest wysoce niezadowolający. W chwili obecnej wiele kotłowni posiada rezerwę mocy, co zmniejsza efektywność ich pracy. Stan ten będzie się pogłębiał w miarę ocieplania i opomiarowania budynków. Tym niemniej modernizacja źródeł ciepła jest pilna nie tylko ze względu na stan techniczny, efektywność, ale również ze względu na ochronę środowiska.

Ważniejsze dane statystyczne

- Liczba ciepłowni (w szt.): 0

- Liczba kotłowni ogółem (dane na dzień 31.12.1999 r.): 84 (miasto)

w tym:

• czynnych (osiedlowych) - 20

• lokalnych –

-Odsetek budynków ogrzewanych centralnie (dane na dzień 31.12.1999 r.): • 85%, w tym: mieszkalnych - 85%

4.4.4 Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy przechodzą dwa gazociągi wysokoprężne z gazem ziemnym GZ-50. Pierwszy gazociąg o średnicy 150 m wprowadzony jest na teren gminy na wschód od zabudowy wsi Nowe Wyszomierki, następnie omija zabudowę wsi Długoleka od strony zachodniej, a miasto i zabudowę wsi Wojcieszyn od strony wschodniej. Dalej gazociąg omija zabudowę wsi Żabowo i Brzozowo od strony zachodniej, a wieś Boguszyce od strony wschodniej, przechodząc na teren gminy Płoty w rejonie wsi Potulino. Drugi gazociąg wysokoprężny o średnicy 500 mm przez teren gminy Nowogard przechodzi równoległe do pierwszego.

Dotychczas zrealizowano pierwszy odcinek tego gazociągu od południowej granicy gminy (przy wsi Nowe Wyszomierki), do drogi Nowogard – Płoty. Na północny odcinek gazociągu jest opracowany projekt i czeka na realizację.

Gazociąg pierwszy po przejściu drogi Nowogard – Płoty posiada odgałęzienie do stacji redukcyjnej I-go stopnia (redukcję gazu z wysokiego ciśnienia na średnie). Stacja redukcyjna I-go stopnia zlokalizowana jest przy drodze Nowogard – Płoty w okolicach wsi Wojcieszyn.

Od stacji redukcyjnej I stopnia gazociągiem średniego ciśnienia gaz jest doprowadzony do trzech stacji redukcyjnych II stopnia (redukcja gazu z średniego ciśnienia na niskie). Pierwsza stacja zlokalizowana jest na północ od miasta we wsi Otręby, w pobliżu gorzelni. Dwie pozostałe stacje zlokalizowane są w południowej części miasta. Jedna na terenie gazowni, druga przy ul. Bohaterów Warszawy na działce nr 455/1.

Większość ulic miasta uzbrojona jest w sieć gazową niskiego ciśnienia. Na terenie gminy ani jedna miejscowość nie jest zaopatrywana w gaz ziemny. Część mieszkańców wsi korzysta z gazu bezprzewodowego propan-butan.

Ważniejsze dane statystyczne

Odbiorcy gazu sieciowego:

1994 r. - 4.996

1996 r. - 5.055

1999 r. - 5.246

Długość sieci rozdzielczej (w km):

1994 r. - 35,0

1999 r. - 35,4

Gęstość sieci gazowej (w km/10 km² powierzchni gminy bez lasów i zadrzewień oraz wód): 9,54

Zużycie gazu sieciowego (w m³/1 mieszkańca):

1994 r. - 1308,4

1995 r. - 1516,3

1996 r. - 1569,8

1999 r. - 1020,1

4.4.5 Usuwanie nieczystości stałych i płynnych

Gminne wysypisko śmieci zlokalizowane jest na południe od wsi Słajfino, w odległości 11 km od Nowogardu. Zajmuje ono powierzchnię 6,47 ha. Teren został podzielony na kwatery, które zostały utwardzone 0,5 m warstwą gliny. Odcieki opaską drenarską są odprowadzane do studzienki, a następnie wywożone do

oczyszczalni ścieków. Wysokość składowania odpadów wynosi 3,0 m. Wysypisko jest ogrodzone. Obecnie jest zapełnione w 90%.

W roku 2009 wysypisko jest czynne. Wywozem odpadów zajmuje się Zakład Usług Komunalnych. Nie wszystkie tereny wiejskie są objęte wywozem. Gdziekolwiek można spotkać dzikie wysypiska. Prowadzona jest częściowa selektywna zbiórka odpadów (szklane).

Strefa uciążliwości dla istniejącego wysypiska nie została ustalona. Prowadzony był monitoring emitowanych zanieczyszczeń. Istnieje konieczność rozbudowy wysypiska odpadów oraz ustanowienia strefy.

Pilną potrzebą jest likwidacja dzikich wysypisk i wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów.

Ważniejsze dane statystyczne

Liczba zorganizowanych wysypisk (dane na dzień 31.12.1999 r.): 1 (Słajfino k/Nowogardu)

Powierzchnia wysypisk (dane na dzień 31.12.1999 r.): 6,47 ha

Stan sanitarny zorganizowanych wysypisk (z punktu widzenia wymogów ochrony środowiska): przeciętny.

Liczba zorganizowanych wylewisk (zlewni) nieczystości płynnych (dane na 31.12.1999 r.): 1

Odsetek miejscowości objętych zorganizowanym wywozem (dane na dzień 31.12.1999 r.):

• *nieczystości stałych - 100%*

• *nieczystości płynnych - 58%*

Ogólna sytuacja sanitarna gminy: przeciętna

Liczba przedsiębiorstw komunalnych w gminie: 3

- Zarząd Budynków Komunalnych – zakład budżetowy gminy,
- Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. - świadczy usługi w zakresie oczyszczania miasta i gminy, prowadzi wysypisko śmieci w Słajsinie,
- Przedsiębiorstwo Usług Wodnych i Sanitarnych Sp. z o.o. - świadczy usługi w zakresie dostaw wody pitnej, odbioru miejskich ścieków sanitarnych i prowadzi miejską oczyszczalnię ścieków.

4.4.6 Energetyka elektryczna

Przez teren gminy, jej południowym skrajem (poniżej wsi Bieniczki), przebiega niewielki fragment linii elektroenergetycznej Krajnik – Dunowo, o napięciu 400 kV, stanowiącej ważny element krajowej sieci przesyłowej.

Przez cały obszar gminy i miasta Nowogard przebiega natomiast linia 220 kV Morzyczyn – Reclaw (pracująca aktualnie na napięciu 110 kV), od południa wchodząca w obszar gminy pomiędzy Wyszomierzem a Długoleką, wychodząc w kierunku Golczewa na północnym skraju gminy pomiędzy Błotnem a Grabinem.

Na terenie Gminy Nowogard znajduje się GPZ Nowogard oraz linie 15 kV magistralne i zasilające stacje transformatorowe w poszczególnych miejscowościach. Linie zasilające 15 kV wykonane są przewodami AFL - 6/35 mm², magistralne AFL - 6/70 mm², na słupach żelbetowych.

Normalnie miejscowości gminy zasilane są z GPZ Nowogard. Awaryjnie mogą być zasilane z sąsiednich GPZ, tj. Maszewo, Stepnica, Goleniów, Dobra Nowogardzka.

W centrum Nowogardu stacje transformatorowe zasilane są siecią kablową 15 kV.

Trasy linii napowietrznych pokazano w materiałach graficznych studium, wykaz stacji transformatorowych w załączonej tabeli.

W miejscowościach gminy znajdują się linie napowietrzne 0,4 kV, wykonane przewodami AL o przekrojach 35 - 50 mm² na słupach betonowych. Przyłącza do budynków wykonane jako napowietrzne w zależności od potrzeb jedno lub trójfazowe. Orientacyjne trasy linii 0,4 kV pokazano na planach sytuacyjnych. Linie kablowe 15 i 0,4 kV znajdują się w miejscowościach: Nowogard i Kulice.

Oświetlenie zewnętrzne w miejscowościach gminy, wykonane jest na słupach linii napowietrznej. Oprawy typu ORZ 7 i OUR (rtęciowe) o mocy 250W zamontowane są na co drugim słupie. Oświetlenie zewnętrzne w miejscowości Kulice posiada zasilanie kablowe. Sterowanie oświetleniem odbywa się centralnie z szafek oświetleniowych lub z rozdzielni nn, znajdujących się w stacjach transformatorowych.

Na północny zachód od Nowogardu oddano do użytku pierwszą w województwie zachodniopomorskim elektrownię wiatrową o mocy 225 kW, wybudowaną dla potrzeb oczyszczalni ścieków. Elektrownia współpracuje z siecią energetyki zawodowej.

• Stacje transformatorowe.

lp.	nazwa stacji	nr stacji	typ stacji	moc trans	
1	Bieniczki - stacja dośw.	3178	wieżowa	75	-
2	Bieńczyce	3181	wieżowa	100	-
3	Bieńczyce osiedle KPGR	3841	STSa 20/100	63	-
4	Błotno MBM	3483	STSa 20/100	125	-
5	Błotno Kolonia	3160	wieżowa	50	-
6	Błotno RSP	3494	STSa 20/250	63	-
7	Błotno Wieś	3154	wieżowa	75	-
8	Bochlin	3152	STSa 20/100	50	N

9	Bochlin Skup ziem.	3829	STSa 20/100	20	-
10	Boguszyce Ferma	3680	STSa 20/250	250	-
11	Boguszyce Wieś	3144	wieżowa	30	-
12	Brzozowo (Kłossowice)	3145	wieżowa	25	-
13	Czermnica	3167	wieżowa	75	-
14	Czermnica Bór	3290	STSa 20/100	75	-
15.	Czermnica Kolonia	3737	STSa 20/100	63	-
16	Czermnica Le-	3461	STSa 20/100	25	-

	czówka				
17	Dąbrowa Nowog. Kolonia	3392	STSa 20/100	50	-
18	Dąbrowa Nowogardzka	3157	wieżowa	75	-
19	Długoleka	356	wieżowa	100	-
20	Długoleka PGR	3444	STSa 20/250	250	-
21	Glicko	3147	STSa 20/100	100	-
22	Glicko J.W.	3371	wieżowa	30	-
23	Grabin	3153	wieżowa	125	-
24	Grabin Kolonia	3925	STSp 20/400	100	-
25	Grabin Leśniczówka	2472	STSa 20/100	20	-
26	Grabin Nafta	3711	STSa 20/100	63	-
27	Grabin Pomiar				
28	Imno	3150	wieżowa	30	-
29	Jarchlino	3176	wieżowa	125	-
30	Karsk	3155	wieżowa	100	-
31	Konarzewo	3395	STSa 20/100	100	-
32	Konarzewo PGR	3173	wieżowa	250	-
33	Konarzewo Suszarnia	3653	WSRTp	400	-
34	Korytowo Winiarnia	374	wieżowa	30	-
35	Krasnołeka Kolonia	355	wieżowa	50	-
36	Krasnołeka Wieś	354	wieżowa	40	-
37	Kulice	3123	WSRTp	250	-
38	Kulice Ferma	3691	STSa 20/250	63	-
39	Lestkowo	3140	wieżowa	63	-
40	Łęgno	3603	wieżowa	20	-
41	Maszkowo	3172	wieżowa	75	-
42	Maszkowo Hydrofor	3629	STSa 20/250	160	-
43	Miętno	3141	wieżowa	125	-
44	Miętno Ferma	3690	wieżowa	160	-
45	Miętno Wodociąg	3628	STSa 20/250	250	-
46	Nowe Wyszomierki	357	wieżowa	50	-
47	Nowogard Gen. Bema	3350	wieżowa	125	-
48	Nowogard Mleczarnia	3348	MSTt 20/630	500	-
49	Nowogard Zakład Handlu	3349	MSTt 20/630	400	-
50	Nowogard Przełom	3448	MSTt 20/630	315	-
51	Nowogard Młynarska	3120	wieżowa	400	-
52	Nowogard Baza Las	3136	wieżowa	160	-
53	Nowogard Centr. Nasienna	3422	wieżowa	250	-
54	Nowogard CPN	3292	wieżowa	100	-
55	Nowogard Drebud	3866	STSa 20/250	250	-
56	Nowogard Leniskup	3465	STSa 20/100	25	-
57	Nowogard Leśna	3907	MSTw 20/630	160	-
58	Nowogard Masarnia	3504	MSTw 20/630	160	-
59	Nowogard Melioracja	3428	STSa 20/100	100	-
60	Nowogard Miekiewicza	3294	STSp 20/400	250	-
61	Nowogard Mieszalnia	3713	MSTw 20/630	250	-
62	Nowogard Oczyszczalnia	3447	wieżowa	100	-
63	Nowogard Staw	3456	STSa 20/100	50	-
64	Nowogard Szkoła Gryf.	3815	MSTw 20/630	315	-
65	Nowogard Ustroń	3124	wieżowa	75	-
66	Nowogard Wodociąg	3329	wieżowa	160	-

67	Nowogard PZZ	3838	MSTt 20/630	250	-
68	Nowogard 15-Lutego	3302	MSTt 20/630	400	-
69	Nowogard Puszeki	3354	MSTt 20/630	630	-
70	Nowogard Świerczewskiego	3754	MSTt 20/630	400	-
71	Nowogard Żeromskiego	3794	MSTt 20/630	250	-
72	Nowogard Szkoła Rolnicza	3812	MSTt 20/630	400	-
73	Nowogard Szkoła Gryfitów	3815	MSTt 20/630	315	-
74	Nowogard PZMot	3231	STSa 20/100	50	-
75	Nowogard Rzeźnia	3620	MSTt 20/630	400	-
76	Nowogard Osiedle POM	3810	MSTt 20/630	400	-
77	Nowogard POM GSZ	3809	MSTt 20/630	630	-
78	Nowogard Przesyp. Cement	3687	MSTt 20/630	630	-
79	Nowogard ZDZ	3421	MSTt 20/630	250	-
80	Nowogard Fabryczna	3367	MSTt 20/630	400	-
81	Nowogard Osiedle Zielona	3770	MSTt 20/630	400	-
82	Nowogard Baza RDP	3432	STSa 20/100	75	-
83	Nowogard Gazowa	3344	MSTt 20/630	400	-
84	Nowogard Szpital	3442	MSTt 20/630	250	-
85	Nowogard Traugutta	3842	MSTt 20/630	160	-
86	Nowogard Promenada	3349	MSTt 20/630	160	-
87	Nowogard Doboszan	3459	MSTt 20/630	250	-
88	Nowogard Starówka	3306	MSTt 20/630	200+ 250	-
89	Nowogard Kuśnierska	3119	wieżowa	200	-
90	Nowogard Zarząd Dróg	3484	wieżowa	400	-
91	Nowogard PBO	3825	MSTt 20/630	630	-
92	Nowogard Lecznica	3473	STSa 20/100	100	-
93	Nowogard Kościuszki	3869	MSTt 20/630	400	-
94	Nowogard Dębowa	3793	MSTt 20/630	200	-
95	Nowogard Przychodnia	3471	MSTt 20/630	400	-
96	Nowogard PWS	3472	MSTt 20/630	400	-
97	Nowogard Warszawska	3818	MSTt 20/630	400	-
98	Nowogard Roswelta	3374	MSTt 20/630	200	-
99	Nowogard Wiejska	3870	MSTt 20/630	400	-
100	Nowy Dwór	310	wieżowa	40	-
101	Ogorzele	3156	wieżowa	50	-
102	Olchowo Wieś	3125	wieżowa	100	-
103	Olchowo Wodociąg	3441	STSa 20/100	63	-
104	Olchowo Kolonia	3126	wieżowa	75	-
105	Olszyca	3158	wieżowa	30	-
106	Orzechowo	3145	wieżowa	100	-
107	Orzechowo MBM	3496	STSa 20/250	250	-
108	Orzechowo Mleczarnia	312	wieżowa	63	-
109	Orzesze	3142	wieżowa	100	-
110	Osowo	3179	wieżowa	250	-
111	Osowo Deszczowo	3743	STSa 20/250	160	-
112	Osowo Hotel	3615	STSa 20/250	250	-

113	Osowo Ośrodek	3707	STSa 20/250	160	-
114	Ostrzyca	365	wieżowa	100	-
115	Ostrzyca Kolonia I	3331	STSa 20/100	50	-
116	Ostrzyca Kolonia II	3499	STSa 20/100	25	-
117	Ostrzyca Kolonia III	3500	STSa 20/100	25	-
118	Ostrzyca MBM	3434	STSa 20/100	100	-
119	Ostrzyca PGR	3386	wieżowa	160	-
120	Otręby	3138	wieżowa	50	-
121	Otręby Ferma	3460	WSRTP 20/630	400	-
122	Otręby Hotel	3619	MSTt 20/630	400	-
123	Otręby Osiedle	3618	MSTt 20/630	630	-
124	Piaski	3849	STSa 20/100	50	-
125	Pustać k. Nowogardu	3872	STSa 20/100	20	-
126	Radosław	3122	wieżowa	160	-
127	Radosław Baza GS	3376	wieżowa	75	-
128	Radosław Cegielnia	311	wieżowa	125	-
129	Radosław Nadleśnictwo	3742	wieżowa	250	-
130	Radosław Odlewnia	3420	WSRTP	630	-
131	Radosław Osiedle	3780	WSRTP	400	-
132	Sapólnica	364	wieżowa	40	-
133	Sapólno Pompy		STSa 20/250	200	N
134	Sieciechowo	3799	STSa 20/250	63	-
135	Sikorki	3151	wieżowa	75	-
136	Stajsino	3177	wieżowa	100	-
137	Stajsino Gorzelnia	3766	STSa 20/250	160	-
138	Stajsino wyspiśko śmieci	3785	STSa 20/100	100	-
139	Stare Wyszomierki	359	wieżowa	50	-
140	Starogoszcz				Z
141	Strzelewo Sp. Produkc.	3337	STSa 20/250		N
142	Strzelewo Wieś	3165	wieżowa	75	-
143	Strzelewo Kolonia	3166	wieżowa	30	-
144	Strzelewo Kolonia		STSa 20/100		N
145	Strzelewo Kurnik	3648	WSRTP	630	-
146	Strzelewo Osada	3737	STSa 20/100	50	-
147	Strzelewo Pole	3338	STSa 20/100	50	-

148	Szczytniki	3149	wieżowa	50	-
149	Świerczewo	3318	STSa 20/100	125	-
150	Świerczewo Kolonia	3161	wieżowa	30	-
151	Trzechel	3168	wieżowa	100	-
152	Trzechel Osada	3731	STSa 20/100	50	-
153	Węgorza	3288	wieżowa	50	-
154	Wierzbiczin	3180	wieżowa	125	-
155	Wierzbiczin Kolonia A	3437	STSa 20/100	40	-
156	Wierzbiczin Kolonia B	3438	STSa 20/100	25	-
157	Wierzbiczin Osiedle PGR	3688	STSa 20/250	100	-
158	Wierzbiczin PGR	3398	ZH 15	100	-
159	Wierzbiczin Stodoła	3246	STSa 20/100	50	N
160	Wierzbiczin Deszczownia	3347	STSa 20/100	20	-
161	Wierzbiczin Szkoła	3879	STSa 20/250	250	-
162	Wierzchy	3148	wieżowa	100	-
163	Wierzchy Suszarnia	3616	wieżowa	400	-
164	Wojcieszyn Kolonia	3116	wieżowa	75	-
165	Wojcieszyn Kolonia 2	3309	wieżowa	30	-
166	Wołowiec Kolonia	3859	STSa 20/100	100	-
167	Wołowiec	3146	wieżowa	75	-
168	Wołowiec Kurniki	3650	WSRTP	125	-
169	Wołowiec RSP	3468	STSa 20/100	100	-
170	Wołowiec Struga	3501	STSa 20/100	50	-
171	Wyszomierz	358	wieżowa	125	-
172	Wyszomierz Kolonia II	3498	STSa 20/100	25	-
173	Zakłodzie	3159	wieżowa	30	-
174	Zatocze	3201	wieżowa	30	-
175	Żabowo	3115	wieżowa	160	-
176	Żabowo Zaścianek	3340	STSp 20/400	30	-
177	Żabienko	3429	STSa 20/100	50	-
178	Żabowo MBM	3436	wieżowa	63	-
179	Żabówko I	3171	STSa 20/100	75	-
180	Żabówko Kolonia	3236	ZH 15	40	-
181	Nowogard	3933	Elektrownia wiatrowa	225	-

N – nieczynna, Z - zlikwidowana

Ważniejsze dane statystyczne

Zużycie i odbiorcy energii elektrycznej (gmina Nowogard)

lata	odbiorcy	zużycie na 1 mieszkańca	zużycie na 1 odbiorcę
1994	5127	467,2 kWh	1558,9 kWh
1995	5275	487,6 kWh	1571,2 kWh
1996	5392	491,4 kWh	1580,4 kWh
1997	5393	475,7 kWh	1532,8 kWh
1998	5398	463,8 kWh	1528,7 kWh
1999	5406	458,5 kWh	1509,9 kWh

4.4.7 Telekomunikacja

Linie telefoniczne pomiędzy miejscowościami wykonano kablami telefonicznymi, prowadzonymi na słupach żelbetonowych, słupach drewnianych oszczędzonych i w ziemi. W miejscowościach linie dodatkowo prowadzone są na słupach linii energetycznych 0,4 kV i częściowo w ziemi. W mieście Nowogard linie kablowe

Liczba odbiorców energii elektrycznej (powiat) w tym:

- w gospodarstwach domowych 7 586.
- w gospodarstwach rolnych 19.

Liczba:

- rozdzielczych punktów zasilających (GPZ) 1 szt.
- stacji (punktów) transformatorowych (PZ) 199szt.

Struktura przesyłu energii elektrycznej niskiego napięcia :

- linie napowietrzne - 81 %.
- kable podziemne - 19%.

prowadzone są w kanalizacji telefonicznej. W trakcie wykonywania inwentaryzacji w wielu miejscowościach gminy sieć telefoniczna była rozbudowywana lub modernizowana.

W Nowogardzie istnieje około 60 aparatów wrzutowych.

Wieże telefonii komórkowej zrealizowane zostały w Nowogardzie i Błotnie.

Ważniejsze dane statystyczne

Pojemność central telefonicznych ogółem:

rok	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
pojemność	3040	3350	4090	4296	4598	5264	7920

Wszystkie centrale są automatyczne.

Stopecień wykorzystania pojemności central automatycznych:

98,6 %- 1999 r., 78% - 2000 r.

Połączenia automatyczne: z każdym miastem w Polsce z każdym krajem Europy, częścią Ameryki i Azji.

Struktura sieci telefonicznej (dane na dzień 31.12. 2000 r.):

- sieci napowietrzne - 20%,
- sieci podziemne - 80%.

Liczba abonentów telefonicznych ogółem (dane na dzień 31.12.1999 r.): 5,19 tys., bez telefonii komórkowej

- w tym indywidualni abonenci telefoniczni - 4,307 tys.

Dane na dzień 31.12.2000 r.: abonenci: 6,019 tys., w tym abonenci indywidualni: 5,046 tys.

Wykaz abonentów w poszczególnych miejscowościach w załączonej tabeli.

Wskaźnik liczby telefonów na 1000 ludności (dane na dzień 31.12.1999 r.): 207,

- w tym indywidualnych - 172,2.

Dane na dzień 31.12.2000 r. Liczba- 240, w tym abonenci indywidualni 201.

Liczba oczekujących na założenie telefonu (dane na dzień 31.12.1999 r.): 1100,

Dane na dzień 31.12.2000 r. – 394 osoby.

• **Abonenci TP S.A.**

lp.	nazwa miejscowości	ilość abonentów
1.	Bieńczyce	1
2.	Błotno	36
3.	Bochlin	1
4.	Boguszyce	5
5.	Brzozowo (Kłosowice)	4
6.	Czermnica	9
7.	Dąbrowa Nowog.	7
8.	Długotęka	23
9.	Glicko	13
10.	Grabin	5
11.	Jarchlino	5
12.	Karsk	32
13.	Konarzewo	1
14.	Korytowo	3
15.	Krasnotęka	7
16.	Kulice	8
17.	Lestkowo	1
18.	Łęgno	1
19.	Maszkowo	2
20.	Miętno	5
21.	Nowogard	5055
22.	Ogorzele	1
23.	Olchowo	21

24.	Olszyca	1
25.	Orzechowo	21
26.	Orzesze	7
27.	Osowo	9
28.	Ostrzyca	28
29.	Otręby	1
30.	Piaski	1
31.	Sąpolnica	11
32.	Słajino	5
33.	Stare Wyszomierki	5
34.	Strzelewo	26
35.	Szczytniki	2
36.	Świerczewo	2
37.	Trzechel	3
38.	Węgorza	23
39.	Wierzbiczin	39
40.	Wierzchy	3
41.	Wojcieszyn	32
42.	Wołowiec	4
43.	Wyszomierz	27
44.	Żabowo	38
45.	Żabówko	12

5 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU

Do tej grupy uwarunkowań zaliczyć można uwarunkowania niejako naturalne, wynikające z położenia miasta i gminy w określonych strukturach geograficznych i administracyjnych oraz subiektywne, wynikające z polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej państwa (polityka regionalna) oraz województwa, a także konieczności koordynacji niektórych działań i decyzji przestrzennych z sąsiednimi gminami.

Położenie miasta i gminy Nowogard w strukturze geograficznej Pomorza Zachodniego zostało omówione w pkt, pkt 1.1 i 3.1.1 części I niniejszego studium.

Gmina graniczy z gminami Powiatu Goleniowskiego, od zachodu – Przybiernów i Osina, od południa Maszewo i Dobra; gminami Powiatu Gryfickiego (od wschodu) – Radowo Małe, Resko i Płoty oraz Powiatu Kamieńskiego – z gminą Gogolewo od północy.

Główne powiązania komunikacyjne występują wzdłuż drogi krajowej nr 6, poprzez Płoty, w kierunku na Koszalin, Gdańsk i poprzez gminę Osina, w kierunku na Goleniów i Szczecin. Bezpośrednie powiązania drogami wojewódzkimi z gminami Maszewo, dalej do Stargardu Szczecińskiego, Dobra, Radowo Małe, dalej do Łobza i Drawska Pomorskiego.

Powiązania kolejowe poprzez Goleniów ze Szczecinem i poprzez Płoty z Gryficami, Trzebiatowem i Kołobrzegiem.

Przez teren gminy przebiegają tranzytowe linie energetyczne WN 400 i 220 kV oraz gazociąg W/C.

Powiązania ekologiczne z sąsiednimi gminami, to korytarze ekologiczne rzeki Sapółnej, wpadającej do Regi w gminie Płoty i małych dopływów o przebiegu granicznym oraz powiązania kompleksów leśnych przy północno-zachodnich granicach z gminami Osina, Przybiernów i Golczewo.

Obszar miasta i gminy Nowogard leży w strefie recesji społeczno-gospodarczej, wynikającej z likwidacji gospodarki PGR i charakteryzuje się wysoką stopą bezrobocia.

Koncepcja krajowej polityki przestrzennej „polska 2000 plus” uwzględnia te problemy poprzez:

- Zaliczenie tych obszarów jako problemowych w polityce przestrzennej państwa – „strefa przełamania recesji”,
- Zaliczenie tych obszarów do „potencjalnego pasma przyspieszonego rozwoju”, przebiegającego na zapleczu pasa nadmorskiego przez cały obszar Pomorza Środkowego.

Równocześnie koncepcja ta zalicza teren gminy do węzłowych obszarów ekologicznych. Teoretycznie więc obszar gminy leży w sferze niezbędnej pomocy państwa w zakresie zrównoważenia rozwoju.

Znaczenie węzłowe obszarów określa również system „ECONET- Polska”, ich znaczenie ekologiczne i turystyczne jako elementów zielonego pierścienia wokółbałtyckiego docenia również „VASAB”.

Opracowana w 2000 roku i obowiązująca „Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego” zalicza obszar miasta i gminy Nowogard do II obszaru wielkoprzestrzennego o następującej generalnej charakterystyce: „...obszar wielokierunkowej aktywizacji gospodarczej i urbanizacji. Intensywny rozwój rolnictwa”. W ramach tego obszaru do strefy IIA o następującej charakterystyce: „...obszar wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej (rolnictwo, przemysł rolno-spożywczy, przemysł przetwórczy, itp.)”. Jest to w zasadzie ukierunkowanie zgodne z naturalnymi uwarunkowaniami i preferencjami obszaru, nie ogranicza możliwości jego rozwoju, nie stwarza też jednak bezpośrednio odniesionych do obszaru gminy elementów stymulacji rozwoju. Zawarte są one w innych ustaleniach strategii, dotyczących generalnych zasad przełamania recesji, rozwiązywania problemów bezrobocia i stymulacji rozwoju w skali całego województwa.

Do podstawowych, wręcz decydujących, uwarunkowań zewnętrznych rozwoju należeć więc będzie polityka państwa i władz wojewódzkich w zakresie dystrybucji środków na wyrównywanie dysproporcji rozwojowych, walkę z bezrobociem, ponadlokalną infrastrukturę techniczną, rozwój infrastruktury społecznej (zdrowie, oświata, kultura), ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego. Także stopień możliwości wykorzystania różnorodnych środków pomocowych – krajowych i zagranicznych na potrzeby rozwojowe miasta i gminy. Analiza potrzeb i możliwości w tym zakresie nie należy do problematyki studium, niemniej należy wyraźnie stwierdzić, że stopień zaspokojenia w/w potrzeb będzie miał oczywisty i często decydujący wpływ na możliwość prawidłowej realizacji właściwej struktury zagospodarowania przestrzeni oraz zachowania i właściwego wykorzystania jej walorów.

6 UWARUNKOWANIA I WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY STANU ISTNIEJĄCEGO

6.1 Środowisko przyrodnicze

Uwarunkowania przyrodnicze wynikają z oczywistej konieczności ochrony środowiska naturalnego, jego zasobów i różnorodności, w tym walorów krajobrazowych.

Jakość środowiska i krajobrazu ma decydujący wpływ na atrakcyjność i przydatność turystyczną obszaru, a także na jego atrakcyjność osiedleńczą, stanowić więc może istotny czynnik aktywizacji społeczno-gospodarczej pod warunkiem zachowania wymogów zrównoważonego (ekologicznie uwarunkowanego) rozwoju. Uwzględnienie uwarunkowań, wynikających z wymogów ochrony środowiska przyrodniczego w kierunkach zagospodarowania przestrzennego stanowi element ustawowej problematyki studium.

Generalne zasady i normy prawne wykorzystania zasobów środowiska i zabezpieczenia jego jakości, zawarte są w ustawach szczególnych: „o ochronie środowiska”, „o ochronie przyrody”, „o lasach”, „o ochro-

nie gruntów rolnych i leśnych” oraz w „Prawie geologicznym” i „Prawie wodnym”, wymieniając tylko najważniejsze z nich. Z ustaw tych wynika albo wprost obowiązek ochrony w szczególności przed zabudową, zmianą stosunków wodnych, itp., określonych typów obszarów (np. źródłiska, wody powierzchniowe i podziemne, udokumentowane złoża kopalin, itp.), albo też obligują one do wyznaczenia w odpowiednim trybie obszarów, przewidzianych do ochrony (rezerwy, obszary chronionego krajobrazu, lasy ochronne, itp.) i określenia zasad ich ochrony oraz dopuszczalności zagospodarowania.

Na terenie gminy i miasta Nowogard wstępują różne formy obszarów i obiektów, wymagających ochrony. Szczegółowe zestawienia i opisy obszarów, objętych ochroną prawną ujęto w części I studium pkt 3.1.4, natomiast wykazy obszarów i obiektów, wnioskowanych do ochrony ujęto w części II studium pkt 15.2. Obowiązek określonej ochrony tych obszarów i obiektów stanowi jednoznaczne uwarunkowanie, niezbędne do uwzględnienia w studium i uwzględnione m.in. poprzez wprowadzenie w dokumentach graficznych ich lokalizacji i honorowanie przy ustalaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona jakości, różnorodności i walorów krajobrazowych środowiska przyrodniczego wymaga jednak także ustalenia zasad określonej ochrony również innych obszarów, wyodrębnionych na podstawie przeprowadzonej w studium inwentaryzacji i analizy przestrzeni, bądź przez wnioskowanie do dodatkowego objęcia ochroną prawną, bądź też przez określenie w studium systemu obszarów, wyłączonych z zagospodarowania, z jednoznacznie zdefiniowanymi ograniczeniami w tym zakresie (korytarze ekologiczne). Szczególnie istotne jest zapewnienie ciągłości systemu ochrony, powiązanie różnorodnych form ochrony w czytelny przestrzennie system (ESOCh).

Na pierwszy plan wybija się tu zapewnienie ciągłości ochrony korytarzy ekologicznych rzeki Sapółnej i jej dopływów oraz ekosystemów w części północnej i północno-zachodniej gminy. Istotnym uwarunkowaniem jest stan czystości środowiska i wynikające stąd obowiązki w zakresie jego poprawy.

Dalece idące niewykorzystanie pełnego areалу rolniczej przestrzeni produkcyjnej stwarza warunki do planowania zalesień terenów najmniej przydatnych rolniczo, z zachowaniem wymogów ochrony walorów krajobrazowych i ich wzbogacenia.

6.2 Środowisko kulturowe

Uwarunkowania wynikają z konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, ich otoczenia i ekspozycji, krajobrazu kulturowego, w tym wartościowych historycznie układów zabudowy i zieleni z nimi związanej, charakteru tej zabudowy oraz stanowisk archeologicznych.

Równocześnie należy pamiętać, że jakość krajobrazu kulturowego decyduje w dużej mierze o atrakcyjności turystycznej obszaru. Miasto i gmina Nowogard, poza wartościowym układem zabudowy centrum miasta, posiadają dość nieliczne, niemniej bardzo wartościowe zabytki wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora zabytków i podlegające wraz z najbliższym otoczeniem ściśle określonej ochronie prawnej. Są to głównie kościoły, parki i założenia pałacowe i dworskie oraz cmentarze, występujące w większości wsi, w Nowogardzie także mury miejskie.

Natomiast, zarówno w mieście, jak i praktycznie w każdej wsi znajduje się olbrzymia ilość obiektów, zamieszczonych w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Większość wsi posiada też zachowane historyczne układy przestrzenne, stanowiące wartościowe elementy krajobrazu kulturowego.

Jednym z ustawowych zadań studium jest określenie uwarunkowań, wynikających z potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego i uwzględnienie ich w trakcie określania kierunków zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z wymogami Wojewódzkiego Konserwatora zabytków, realizacja tego zadania powinna uwzględniać:

- określenie obiektów wnioskowanych do wpisania w rejestr zabytków,
- określenie stref ochrony krajobrazu kulturowego,
- określenie stref ochrony stanowisk archeologicznych,
- określenie warunków zabudowy na terenach, objętych w/w strefami.

Wnioski w tym zakresie sformułowane zostały w specjalistycznych opracowaniach: „Studium krajobrazu kulturowego miasta Nowogard” oraz „Studium ruralistycznym gminy Nowogard”. Wnioski niniejsze studium traktuje jako **obowiązujące uwarunkowania**. W opracowaniach tych zawarto też szczegółowy wykaz i opis zasobów dóbr kultury, z których wyciąg zawarto w części I studium pkt 3.3.3.

6.3 Uwarunkowania przestrzenne

Wynikają ze szczegółowej analizy przestrzeni pod kątem jej przydatności dla rozwoju różnych form zagospodarowania, przy uwzględnieniu omówionych poprzednio wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, ale też stanu istniejącego zainwestowania, struktury sieci osadniczej, jej infrastruktury komunikacyjnej i uzbrojeniowej oraz analizy potrzeb dla zabezpieczenia rozwoju przestrzennego z uwzględnieniem wymogu poprawy jakości życia mieszkańców. Stanowią więc niejako obiektywną sumę pozostałych uwarunkowań i jako takie zostały bliżej omówione w pkt 9.2, części II niniejszego studium („Preferencje rozwojowe”).

Uwarunkowania lokalne, wynikające ze stanu zainwestowania terenów omówiono w części I studium pkt 4.1 („Szczegółowy opis stanu zagospodarowanie terenów”).

Natomiast odrębnego omówienia wymaga specyficzna grupa uwarunkowań, nietypowych dla normalnych warunków rozwoju, a wynikających z niedawnych w skali planowania wieloprzestrzennego zmian ustrojowych, na które dotychczasowe plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego nie były przygotowane, podobnie zresztą jak i system prawny w tym zakresie, który mimo istotnych zmian wprowadzonych ustawą (z 1994 roku) nadal jest niedoskonały. Dotyczy to po pierwsze uwarunkowań, wynikających z likwidacji gospodarki popegeerowskiej i w konsekwencji daleko idących zmian w strukturze własnościowej gruntów rolnych. Występuje tu kilka problemów:

- zagospodarowanie istniejącej bazy materialnej najczęściej powiązane ze zmianą funkcji. Mogą też wystąpić sytuacje uzasadniające jej likwidację;
- praktyczna niemożliwość wykorzystania tej bazy przez byłych pracowników PGR, którzy nadal chcą być rolnikami, a więc docelowa konieczność powstawania nowych zagrod w miejscach trudnych do przewidzenia (przy czym wobec nagminnego braku środków u ludności wiejskiej, należy się liczyć z biedą-budownictwem), a więc w skutkach przestrzennych nieuniknione rozproszenie dziś idealnie prawie zwartej (najkorzystniejszej) zabudowy wsi;
- niewielka ilość potencjalnych silnych inwestorów, zainteresowanych zakupem dużych, zwartych popegeerowskich kompleksów rolnych, co może prowadzić do ich przypadkowego rozdrobnienia (co już występuje) i paradoksalnej zmiany odpowiadających potrzebom intensywnej i opłacalnej produkcji kompleksów przestrzeni rolniczej na mało wydajne poletka.

Zadaniem studium w tym zakresie jest więc z jednej strony przygotowanie warunków do tworzenia nowej zabudowy rolniczej w miejscach dotychczas nieprzewidywanych, po drugie jednak określenie warunków, ograniczających rozproszenie zabudowy tak, by nie dopuścić do anarchii przestrzennej i naruszania istotnych uwarunkowań.

Po drugie chodzi o uwarunkowania, wynikające z jednej strony z daleko idącej i nieprzewidywanej w planach zmiany czynników urbanizacyjnych, całkowicie innego profilu zapotrzebowania na tereny, z drugiej zaś strony, z sytuacji społeczno-gospodarczej miasta i gminy, zmuszającej do przyjmowania za dobrą monetę niejako każdą propozycję inwestycyjną. Pomijając inwestycje szkodliwe dla środowiska, które nie powinny być realizowane, bądź mogące stanowić jego zagrożenie lub zagrożenie dla terenów sąsiednich, które powinny być realizowane wyłącznie na terenach zarezerwowanych dla tego typu inwestycji, istnieje w dostosowaniu do omówionych wcześniej realiów potrzeba uwzględnienia w kierunkach zagospodarowania przestrzennego ofertowych możliwości wykorzystania przestrzeni, tak pod względem podaży terenów (o wiele większy zakres, niż wynikający z bilansu potrzeb), jak funkcji (niezbędna elastyczność ustaleń).

Przyjęta w niniejszym studium metoda polega więc na jednoznacznym w granicach możliwości tego opracowania określeniu terenów, które nie powinny być zabudowywane, określeniu terenów zdecydowanie preferowanych do zabudowy oraz pozostałych, których zabudowa jest dopuszczalna w ściśle określonych przypadkach i na ściśle określonych zasadach (pkt 11, pkt 14.2 części II studium).

Istotne znaczenie dla rozwoju przestrzennego mają też uwarunkowania o charakterze niejako technicznym. Występują tu co najmniej cztery grupy zagadnień.

Po pierwsze – konieczność eliminacji z propozycji zabudowy terenów o złych warunkach posadowienia, wykazujących zagrożenie powodziowe.

Po drugie – konieczność eliminacji możliwości zabudowy w pasmach ochronnych infrastruktury technicznej – dróg szybkiego ruchu, linii energetycznych oraz w strefach szkodliwych oddziaływań, np. oczyszczalnie ścieków, wysypiska.

Po trzecie – preferowanie zabudowy terenów łatwo dostępnych komunikacyjnie i łatwych do uzbrojenia. Na terenach rozwojowych sieci elektryczne winny być kablowane.

Po czwarte – zabezpieczenie planistyczne pełnej możliwości realizacji uzbrojenia dla obszarów preferowanych do zabudowy.

Nie jest natomiast możliwe i uzasadnione stworzenie sieci komunikacyjnej i uzbrojeniowej, zapewniającej dostępność i możliwość uzbrojenia systemowego każdego miejsca w przestrzeni gminy. Tak więc z reguły, realizacja zagospodarowania na terenach, gdzie jest ono tylko dopuszczalne wiązać się będzie musiała z zastosowaniem lokalnych systemów uzbrojenia i w wielu przypadkach dojazdu.

7 ZGŁOSZONE WNIOSKI

W ramach ustawowego trybu zgłaszania wniosków do studium, wpłynęły następujące wnioski:

1. Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie z dnia 26.09.1999r. (RIT.II.WI-7322-29/97/99).
2. Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Szczecinie z dnia 4.10.1999r. (ZN-430/113/KS/99).
3. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie z dnia 25.10.1999r. (SRP.II.AV-7322-161/99).
4. Wydział Ochrony Środowiska i Polityki Rolnej – fax z 12.10.1999 – wnioski o:
  - likwidację mogiłników koło Wierzhęcina,
  - porządkowanie ujęć wodnych,
  - ujęcie złóż kopaliny.

5. Urząd Miasta i Gminy w Nowogardzie – Wydział Promocji, Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji z dnia 12.11.1999 (PRGiI-0208/XI/99) – wnioski o przeznaczenie po około 100 ha na cele produkcyjne w rejonach Wojcieszyna, Olchowa i w północno-wschodniej części miasta.
6. Polskie Sieci Elektroenergetyczne Zachód - Poznań Sp.z o.o. z dnia 30.09.1999r. (WI/MZ/0302/99), dotyczące przebiegu linii WN 400 kV i 220 kV (wniosek uzupełniający Zakład Energetyczny Szczecin – Ldz.09/TD/231/99 z 11.10.1999).
7. Biuro Studiów i Projektów „Gazoprojekt” Wrocław z dnia 21.10.1999 (TD-9122/2498/4879/99) w sprawie przebiegu projektowanego gazociągu W/C
8. Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Poznań z dnia 22.10.1999r. (GTS-14/6113/11393/278/99) – przebieg istniejących gazociągów W/C oraz stacji redukcyjno –pomiarowej w Nowogardzie.
9. Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Szczecinie z dnia 29.09.1999 L.dz.684/99 – wniosek o wprowadzenie strefy ciszy i ochrony zachodniej części jeziora Nowogardzkiego.
10. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie z dnia 20.09.1999 (ZU-21200-78/99 – przekazanie informacji do Nadleśnictw.
11. Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor sanitarny w Szczecinie z dnia 20.09.1999 (SE VII/03/617/99 – przekazanie informacji do Powiatowego Inspektoratu sanitarnego w Goleniowie (brak odpowiedzi).
12. Nadleśnictwo Rokita z dnia 12.10.1999 Zn 1229/99 – propozycje dolesień.
13. Grupa Przemysłowa Sp. Z o.o. w Szczecinie – fax z dnia 07.10.1999- wniosek o przeznaczenie określonych działek w Nowogardzie na działalność przemysłową.
14. Jan Bielak, Arkadiusz Jaworski, Szczecin – wniosek z dnia 15.10.1999 o przekwalifikowanie działek w obrębie Kulice w związku z budową gazociągu W/C.
15. Irena Iwańska – wniosek z dnia 16.02.2000 o przeznaczenie pod zabudowę dz. Nr 411/1 w obrębie Miętno.
16. Sołectwo Glicko – wniosek z dnia 10.09.1999 o wyznaczenie działek rekreacyjnych nad jeziorem.
17. Krystyna Nizioł (dzierzawca) – wniosek z dnia 15.09.1999 o zalesienie 25,77 ha w obrębie Świerczewo.
18. Zbigniew Luter – wniosek z dnia 20.09.1999 o lokalizację przetworni ryb w Glicku.
19. Mieszkańcy Nowogardu – wg wykazu – wniosek z dnia 06.10.1999 o usankcjonowanie ogrodów działkowych w obrębie Kulice.
20. Paweł Kluszczyński – wniosek z 30.12.1999 o przeznaczenie pod zabudowę działki nr 61/6 w Sapolnicy.

Wszystkie wnioski zostały przeanalizowane i w określony sposób (zależnie od ich charakteru) uwzględnione w studium. Wnioski, dotyczące zmiany sposobu przeznaczenia konkretnych terenów, stanowiące w zasadzie wnioski do zmiany „planu”, zostały również przeanalizowane, a możliwy sposób ich realizacji został omówiony w ramach szczególnych ustaleń, dotyczących kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miejscowości (część II studium pkt 15.5).

Następujące organa i instytucje zawiadomiły o braku uwag i wniosków:

- Zarząd Gminy Przybiernów,
- Zarząd Gminy Radowo Małe,
- Urząd Celny w Szczecinie,
- Urząd Ochrony Państwa – Delegatura w Szczecinie,
- Wojewódzki Sztab Wojskowy w Szczecinie,
- Wojewódzki Komitet Przeciwpowodziowy w Szczecinie,
- Nadleśnictwo Resko.

UWAGA:

W aktualnej, ostatecznej edycji studium uwzględniono wnioski i uwagi, zgłoszone w toku prowadzonych w okresie listopad 2001 – luty 2002 dyskusji, a także zgłoszono konkretnie na piśmie wnioski:

1. Wydziału Promocji i Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Nowogardzie z dnia 10.01.2002 (PRG-0114/2/2002).
2. Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa – Oddział Terenowy w Szczecinie z dnia 05.02.2002 (SGZ – 4210-IV/04/01/02).

8 WNIOSKI ZE STRATEGII ROZWOJU MIASTA I GMINY NOWOGARD

Opracowana w 2001 roku (praktycznie równolegle z niniejszym studium) „Strategia rozwoju miasta i gminy Nowogard” (opracowanie Ekspert SITR Sp. Z o.o. Koszalin) określa jako misję władz miasta i gminy Nowogard: „...zrównoważony rozwój gospodarczy miasta i gminy z zachowaniem wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego.” Stwierdza przy tym jednoznacznie, że przez rozwój zrównoważony rozumie się jednoczesny rozwój gospodarczy, społeczny i ekologiczno-przestrzenny.

W sferze rozwoju ekologiczno-przestrzennego ujmuje następujące działania: „...inspirowanie działań na rzecz poprawy warunków środowiska naturalnego:

- tworzenie obszarów chronionych,
- redukcja emisji i zanieczyszczeń,
- kształtowanie sprawnego układu komunikacyjnego miasta i gminy, ograniczenie ruchu tranzytowego,
- staranne planowanie przestrzenne.”

Sformułowane cele strategiczne, to:

- „...powszechna dostępność dóbr i usług,

- aktywizacja gospodarcza i rozwój przedsiębiorczości,
- zrównoważony rozwój terenów wiejskich, kształtowanie i racjonalne wykorzystanie przestrzeni,
- pobudzenie gospodarcze i osiągnięcie silnego tempa wzrostu gospodarczego miasta Nowogard.”

W sformułowanych następnie celach operacyjnych i szczegółowych wymieniono między innymi:

- zagospodarowanie terenów pod inwestycje,
  - rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej,
  - poprawę infrastruktury technicznej, w tym stanu dróg,
  - zalesienia gruntów o niskiej przydatności rolniczej (wybór pod kątem odniesień przestrzennych)
- Równocześnie w załączonej do „Strategii” mapie zamieszczono szereg propozycji przestrzennych, dotyczących między innymi:
- proponowanych terenów rozwojowych,
  - kierunków rozwoju infrastruktury technicznej,
  - dolesień,
  - lokalizacji elektrowni wiatrowych, pól golfowych, itp..

Zarówno misja, jak i cele strategiczne, operacyjne i szczegółowe, zostały przyjęte w niniejszym studium jako oczywiste i uzasadnione wnioski.

Natomiast rozwiązania przestrzenne (zaproponowane na mapie), niestanowiące przedmiotu rozstrzygnięć strategicznych, zostały przyjęte do analizy znacznie głębszej niż było to możliwe do uwzględnienia w ramach „Strategii” jako propozycje (bądź w przypadku dokonanych ustaleń jako konkretne wnioski do uwzględnienia).

9 PREFERENCJE I OGRANICZENA ROZWOJU

9.1 Analiza SWOT

3 października 2000 roku w Centrum przedsiębiorczości w Nowogardzie spotkali się przedstawiciele liderów gminy Nowogard, radni gminni, przedstawiciele Starostwa Powiatowego w Goleniowie. Spotkanie zorganizował i prowadził zespół zakładu technicznych Usług Komunalnych Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska w Szczecinie, opracowujący dla potrzeb gminy niniejsze studium. Głównym zadaniem wspomnianych warsztatów było określenie podstawowych celów strategicznych.

Zanim cele zostały określone, wszyscy uczestnicy warsztatów opracowali wspólnie analizę SWOT, która pozwoliła w sposób obiektywny określić słabe i mocne strony gminy Nowogard, a także szanse i zagrożenia, płynące z zewnątrz, a co za tym idzie określić podstawowe cele.

Określona przez uczestników warsztatów analiza SWOT oraz wstępnie zarysowane cele strategiczne zostały następnie zweryfikowane i skonkretyzowane na spotkaniu, które odbyło się 12 stycznia 2001 roku, a w którym uczestniczyli kierownicy poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta i Gminy w Nowogardzie, a następnie uwzględniona w opracowywanej „Strategii rozwoju miasta i gminy Nowogard”. Wyniki analizy SWOT przedstawiono w załączonym diagramie.

Jako cele strategiczne określono:

CEL NADRZĘDNY:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY, PROWADZĄCY DO POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CELE POŚREDNIE:

I. Cel - POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW

DZIAŁANIA:

1. Opracowanie i wdrażanie programu „Bezpieczna gmina”.

II. Cel - PROMOCJA TURYSTYCZNA GMINY

DZIAŁANIA:

1. Zagospodarowanie terenów wokół jezior.
2. Rozbudowa i modernizacja bazy turystycznej, zwiększenie ilości miejsc noclegowych.
3. Opracowanie programu rozwoju turystyki rowerowej na terenie gminy:
  - a. wyznaczenie sieci ścieżek,
  - b. budowa ścieżek rowerowych wraz z zapleczem.
4. Rozwój agroturystyki (szkolenia dla gospodarzy, pomoc finansowa, organizacyjna, promocja gospodarstw).

III. Cel - ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY

DZIAŁANIA:

1. Utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
2. Opracowanie systemu zachęt ekonomicznych dla nowych podmiotów gospodarczych.

IV. Cel - POPRAWA INFRASTRUKTURY W GMINIE

DZIAŁANIA:

1. Analiza potrzeb mieszkaniowych.
2. Opracowanie programu rozwoju mieszkalnictwa.
3. Poprawa estetyki osiedli mieszkaniowych.
4. Realizacja zamierzeń inwestycyjnych: sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, gazowych.
5. Zagospodarowanie rynku przy Pl. Wolności.
6. Budowa obwodnicy dla miasta.
7. Opracowanie programu remontu dróg.
8. Zwiększenie ilości parkingów w mieście.
9. Opracowanie programu selektywnej zbiórki odpadów.

V. Cel - MODERNIZACJA ROLNICTWA

DZIAŁANIA:

1. Utworzenie komórki gromadzącej informacje o dostępności do funduszy, pomagającej pisać wnioski.
2. Szkolenia dla rolników chcących zmienić produkcję w swoich gospodarstwach.
3. Pomoc w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych.
4. Tworzenie grup producenckich.
5. Zagospodarowanie obiektów i terenów po byłych PGR-ach.
6. Opracowanie aktywizacji terenów wiejskich.

VI. Cel - PROMOCJA GMINY

DZIAŁANIA:

1. Wydawanie materiałów informacyjno – promocyjnych.
2. Udział w różnego rodzaju targach.
3. Rozbudowa i bieżąca aktualizacja stron internetowych.

VII. Cel - POPRAWA OBSŁUGI MEDYCZNEJ

DZIAŁANIA:

1. Zakończenie rozbudowy szpitala
2. Utworzenie przychodni specjalistycznej

VIII. Cel - ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO KULTURY

DZIAŁANIA:

1. Kapitalny remont Domu Kultury.
2. Tworzenie osiedlowych i wiejskich klubów z kołami zainteresowań dla dzieci i młodzieży.
3. Utworzenie Muzeum Regionalnego w Nowogardzie.
4. Utworzenie szkoły języków obcych.

IX. Cel – UAKTYWNIENIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPORTU I REKREACJI

DZIAŁANIA:

1. Budowa krytego basenu miejskiego, wraz z zapleczem rekreacyjnym (siłownia, sauna, itp.).
2. Wytyczenie i budowa sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy.
3. Powołanie przy Lidze Obrony Kraju sekcji strzelectwa sportowego.
4. Powołanie Gminnego Klubu Sportowego z podziałem na sekcje (rozpoznanie potrzeb, sponsoring).
5. Zagospodarowanie terenów wokół jezior.

X. Cel – POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

DZIAŁANIA:

1. Utrzymanie proekologicznego charakteru gminy.
2. Opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej.
3. Rozpoznanie możliwości utworzenia ogrodu dendrologicznego.

XI. USPRAWNIE NIE DZIAŁAŃ ADMINISTRACJI

DZIAŁANIA:

1. Doprowadzenie do utworzenia powiatu Nowogard - wykorzystanie budynku po starym hotelu jako siedziby powiatu.
2. Dążenie do podniesienia jakości pracy urzędów.
3. Doprowadzenie do otwarcia w Nowogardzie filii urzędów państwowych (Urząd Skarbowy, ZUS).
4. Lepsze wykorzystanie środków publicznych, mienia komunalnego.

Do celów szczególnie istotnych z punktu widzenia planowania przestrzennego, należą te, które są związane z wykorzystaniem i przekształcaniem przestrzeni.

Cel nadrzędny wynika wprost z idei głównej ustawy „o zagospodarowaniu przestrzennym” (także z ustawy zasadniczej)).

Realizacja pośrednich celów strategicznych, takich jak:

- poprawa stanu środowiska naturalnego,
- rozwój gospodarczy gminy,

- modernizacja rolnictwa,
- poprawa infrastruktury

jest niezbędna dla osiągnięcia celu nadrzędnego, musi też posiadać jednoznaczne odniesienia przestrzenne, skoordynowane w opracowaniach planistycznych, a w szczególności w niniejszym studium dla zapewnienia rozwoju

- zrównoważonego ekologicznie
- zrównoważonego w sferze społeczno-gospodarczej,
- harmonijnego przestrzeni.

Z punktu widzenia w/w zadań niniejszego studium, szczególnie istotne są następujące elementy, wynikające z analizy SWOT i ocen autorskich.

Słabe strony:

- braki w infrastrukturze technicznej (gospodarka ściekowa, gospodarka odpadami, brak gazyfikacji), rzutujące na jakość środowiska przyrodniczego, jak i mieszkańców,
- stan dróg, uciążliwość trasy przelotowej,
- niewystarczający poziom restrukturyzacji rolnictwa, słabe gospodarstwa, słabe gleby, niski poziom kultury rolnej,
- niedostateczny dostęp do usług, braki w infrastrukturze społecznej na terenach wiejskich,
- słabo rozwinięta turystyka,
- stosunkowo mała atrakcyjność turystyczna gminy,
- wysoki poziom bezrobocia, brak środków u ludności, niedostatek inwestorów i inwestycji.

Mocne strony:

- prężny organizm miejski, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą, tak społeczną, jak i techniczną,
- korzystne położenie geograficzne z punktu widzenia komunikacji i braku większych miast w bliskim sąsiedztwie,
- stosunkowo wysoki poziom wykształcenia, dobre kadry, wysoki poziom aktywności organizacyjnej, w tym promocyjnej,
- posiadanie bardzo dobrego rozpoznania wymogów środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także potrzeb i możliwości inwestycyjnych,
- posiadanie strategii rozwoju,
- duża ilość atrakcyjnych, wolnych terenów dla inwestycji, w tym w strefie podmiejskiej i wzdłuż tras komunikacyjnych, łatwych do uzbrojenia i udostępnienia.

Zagrożenia:

- brak środków na zadania własne gminy, szczególnie inwestycje w zakresie celów publicznych i utrzymanie na właściwym poziomie infrastruktury społecznej i technicznej,
- brak inwestycji i odpływ wykształconej młodzieży,
- brak środków na ochronę dóbr kultury – dewastacja zabytków,
- dekapitalizacja i dewastacja nieużytkowanych lub użytkowanych ekstensywnie obiektów popegeerowskich,
- likwidacja linii kolejowej, opóźnienie się przebudowy drogi krajowej DK 6, w tym budowy obejść terenów gęsto zabudowanych,
- skutki braku instytucji szczebla powiatowego, do istnienia których predystynuje Nowogard, tak wielkość i położenie w regionie, jak i poziom, kadry,
- zła koniunktura dla rolnictwa.

Szanse:

- wykorzystanie wszystkich możliwości przyciągnięcia poważnych inwestorów, w szczególności posiadanie dobrze przygotowanej oferty inwestycyjnej,
- uzyskanie środków rządowych i pozarządowych na realizację głównych inwestycji publicznych (droga DK6, drogi wojewódzkie i powiatowe, inwestycje komunalne i programy, chroniące środowisko),
- utrzymanie dobrego stanu środowiska naturalnego,
- utworzenie powiatu,
- uaktywnienie obszarów wiejskich, stworzenie warunków rozwoju wielofunkcyjnego – małej i średniej przedsiębiorczości,
- rozwój strefy podmiejskiej, jej organiczne powiązanie z miastem, koordynacja przestrzenna w tym zakresie.

9.2 Preferencje rozwojowe

Wynikają zarówno z przeprowadzonej w niniejszym studium analizy i diagnozy stanu przestrzeni i jej zagospodarowania, jak i z ustaleń „Strategii rozwoju”.

Preferencje w sferze społeczno-gospodarczej i organizacyjnej zostały uwypuklone w omówionej wcześniej analizie SWOT.

Preferencje przestrzenne wiążą się bezpośrednio z jakością i stanem środowiska naturalnego oraz zagospodarowania terenów. Występuje tu wyraźne zróżnicowanie obszarowe, uwzględnione w dalszej części

studium (pkt 13.3 część II). I tak, obszary, otaczające Nowogard, posiadają na ogół preferencje o charakterze uniwersalnym (dla rozwoju wielofunkcyjnego). Większość z nich, w przypadku intensyfikacji urbanizacji nie ma cech konfliktogennych przestrzennie (szczególnie w odniesieniu do środowiska naturalnego). Niezbędne jest jednak, by procesy urbanizacji nowych obszarów były w pełni skoordynowane przestrzennie dla uniknięcia przypadkowych i wzajemnie konfliktowych lokalizacji.

Z kolei obszary wiejskie, zarówno na północ, jak i na południe od Nowogardu i jego potencjalnej strefy podmiejskiej posiadają głównie preferencje, wynikające z warunków naturalnych, dla rozwoju rolnictwa i leśnictwa, niektóre także turystyki, co nie oznacza rezygnacji z rozwoju wielofunkcyjnego niektórych miejscowości i obszarów, przy zapewnieniu wzajemnej, nie kolizyjnej funkcji.

Szczególne rodzaje preferencji posiadają niektóre obszary. Należy tu wymienić wieś Kulice i jej otoczenie, wieś Ostrzycę, rejon jezior Karsk i Kościuszki, obszary zbliżone do Puszczy Goleniowskiej, a także obszary przydatne dla energetyki wiatrowej.

9.3 Ograniczenia rozwoju

Do głównych ograniczeń rozwoju (poza czynnikami ekonomicznymi i niedostatkami w zakresie infrastruktury) należą niezbędne lokalnie ograniczenia, wynikające z wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Dotyczy to jednak głównie obszarów mało atrakcyjnych inwestycyjnie (za wyjątkiem turystyki) i rolniczo. Ograniczenia te więc nie mają charakteru konfliktogennego w kontekście potrzeb aktywizacji społeczno-gospodarczej.

Niemniej, wnioskowane wprowadzenie ochrony prawnej makroobszarów, zwłaszcza obszaru chronionego krajobrazu o bardzo dużej powierzchni, wymaga bardzo rozważnego określenia wymogów ochrony, szczególnie w sferze nakazów (w tym opracowania planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru – aktualnie wprowadzony wymóg prawny), a w szczególności zakazów, tak by niezbędna ochrona rzeczywistych wartości środowiska przyrodniczego była zrównoważona z wymogami równie niezbędnej poprawy jakości życia mieszkańców tych obszarów.

10 WNIOSKI

Wynikają w zasadzie wprost z dokonanych już omówień i sprowadzają się do następującej syntezy:

1. Zarówno w niniejszym studium, jak i w podejmowanych następnie opracowaniach planistycznych szczególne znaczenie ma uwzględnienie wniosków z bogatego rozpoznania warunków naturalnych, stanu i jakości (waloryzacji) oraz potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.
2. Wnioski z analizy stanu zagospodarowania przestrzeni i analizy problemów społeczno-gospodarczych (w tym wnioski ze „Strategii rozwoju”) zmierzają do stworzenia warunków przestrzennych dla aktywizacji gospodarczej poprzez określenie szerokiej, atrakcyjnej dla inwestorów, różnorodnej oferty przestrzennej, zharmonizowanej przestrzennie i niekonfliktowej z wymogami ochrony środowiska. Oferta ta winna określać tereny w wyżej wymienionym kontekście możliwe do wykorzystania (a nie tylko bezpośrednio potrzebne) dla zapewnienia możliwości wyboru. Stanowi to przedmiot ustaleń II części niniejszego studium. Dalsza koordynacja przestrzenna, m.in. wybór z oferty terenów do kolejnych udostępnień odbywać się musi w trybie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i musi podlegać rygorom koordynacyjnym dla uniknięcia niepożądanego (niekontrolowanego) rozproszenia zabudowy.